

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za 2017 rok
według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej
GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO LEASING S.A.**

**Zarząd Jednostki Dominującej przedstawia
skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej PKO Leasing S.A.
za okres od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku**

Andrzej Krzemiński	Prezes Zarządu	
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>

Piotr Mierzejewski	Wiceprezes Zarządu	
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>

Elżbieta Anders	Członek Zarządu	
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>

Radosław Drozd	Członek Zarządu	
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>

Przemysław Stańczyk	Członek Zarządu	
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>

Edyta Witczak	Dyrektor Departamentu Rachunkowości	
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>

Łódź, 6 kwietnia 2018 roku

Spis treści

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT.....	4
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW.....	5
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ.....	6
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITAŁACH WŁASNYCH.....	7
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH.....	8
NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO.....	10
1. INFORMACJE OGÓLNE.....	10
2. OPIS ISTOTNYCH ZASAD RACHUNKOWOŚCI.....	15
2.1. Podstawa sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego.....	15
2.2. Oświadczenie zgodności z MSSF.....	15
2.3. Pozycje wyrażone w walutach obcych.....	15
2.4. Konsolidacja.....	16
2.5. Ustalenie wyniku finansowego.....	18
2.5.1. Przychody i koszty o charakterze odsetkowym.....	18
2.5.2. Przychody z tytułu faktoringu.....	18
2.5.3. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat.....	19
2.5.4. Wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartość aktywów finansowych.....	19
2.5.5. Przychody z tytułu dywidend.....	20
2.5.6. Wynik z pozycji wymiany.....	20
2.5.7. Pozostałe przychody i koszty operacyjne.....	20
2.5.8. Inne pozycje wyniku finansowego.....	20
2.5.8.1. Świadczenia pracownicze.....	20
2.6. Prezentacja i wycena aktywów i zobowiązań finansowych.....	21
2.6.1. Aktywa finansowe.....	21
2.6.1.1. Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.....	22
2.6.1.2. Pożyczki i należności.....	22
2.6.2. Reklasyfikacja aktywów finansowych.....	23
2.6.3. Utrata wartości aktywów finansowych.....	23
2.6.3.1. Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu.....	24
2.6.4. Pochodne instrumenty finansowe.....	27
2.6.5. Rachunkowość zabezpieczeń.....	28
2.6.6. Zobowiązania finansowe.....	31
2.6.7. Zobowiązania pozabilansowe.....	32
2.6.8. Metoda ustalania wartości godziwej i zamortyzowanego kosztu.....	32
2.6.9. Wyłączenie instrumentów finansowych ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej.....	34
2.7. Prezentacja i wycena pozostałych pozycji skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej.....	34
2.7.1. Wartości niematerialne.....	34
2.7.2. Rzeczowe aktywa trwałe.....	36
2.7.3. Leasing.....	37
2.7.3.1. Grupa jako leasingodawca.....	37
2.7.3.2. Grupa jako leasingobiorca.....	39
2.7.4. Środki pieniężne.....	39
2.7.5. Rezerwy.....	40
2.7.6. Kapitały.....	40
2.7.7. Podatek dochodowy.....	41
2.7.8. Zapasy.....	42
2.7.9. Pozostałe aktywa.....	42
2.7.10. Pozostałe zobowiązania.....	43
3. ZMIANY ZASAD RACHUNKOWOŚCI I PREZENTACJI SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH.....	43
4. ISTOTNE SZACUNKI.....	47
4.1. Utrata wartości aktywów finansowych.....	47
4.1.1. Utrata wartości należności z tytułu leasingu finansowego, pożyczek oraz faktoringu udzielonych klientom przez Grupę.....	48
4.2. Kalkulacja rezerw.....	49
4.3. Kalkulacja rezerwy na wynagrodzenie zmienne członków Zarządu.....	50
4.4. Okres użytkowania oraz utrata wartości rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych wartości niematerialnych.....	50

NOTY OBJAŚNIAJĄCE DO SKONSOLIDOWANEGO RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	52
5. PRZYCHODY Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ	52
6. KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK	53
7. KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT	53
8. ODPISY NETTO Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH	54
9. WYNIK Z POZYCJI WYMIANY	56
10. POZOSTAŁE PRZYCHODY OPERACYJNE	56
11. POZOSTAŁE KOSZTY OPERACYJNE	56
12. PRZYCHODY FINANSOWE	57
13. OGÓLNE KOSZTY ADMINISTRACYJNE	57
13.1. Wynagrodzenia	57
13.2. Pozostałe ogólne koszty administracyjne	58
14. PODATEK DOCHODOWY	58
NOTY OBJAŚNIAJĄCE DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ	61
15. ŚRODKI PIENIĘŻNE I ICH EKWIWALENTY	61
16. AKTYWA FINANSOWE I ZOBOWIĄZANIA WYCENIANE WEDŁUG WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW LUB STRAT	61
16.1. Pochodne instrumenty finansowe	61
17. NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU LEASINGU I POŻYCZEK ORAZ FAKTORINGU	63
18. LEASING	65
18.1. Należności z tytułu leasingu finansowego	65
18.2. Należności z tytułu leasingu operacyjnego	67
19. WARTOŚCI NIEMATERIALNE	68
20. RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE	71
20.1. Wartość środków trwałych oddanych w leasing operacyjny	73
21. NALEŻNOŚCI I ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU BIEŻĄCEGO PODATKU DOCHODOWEGO	74
22. ZAPASY	75
23. POZOSTAŁE AKTYWA	75
24. ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU KREDYTÓW I POŻYCZEK	77
25. ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	77
26. POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA	79
26.1. Grupa jako leasingobiorca	79
27. REZERWY	80
28. KAPITAŁY	81
POZOSTAŁE NOTY OBJAŚNIAJĄCE	83
29. AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE	83
30. SEKURTYZACJA PORTFELA LEASINGOWEGO GRUPY	84
31. AKTYWA, NA KTÓRYCH USTANOWIONO ZABEZPIECZENIA LUB O OGRANICZONEJ MOŻLIWOŚCI DYSPONOWANIA	84
32. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	85
33. WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH	86
34. WARTOŚĆ GODZIWA AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH	87
35. KOMPENSOWANIE AKTYWÓW FINANSOWYCH I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH	90
36. NABYCIE RAIFFEISEN-LEASING POLSKA S.A. (W ROKU 2016)	91
37. TRANSAKCJE Z JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI	93
38. WYNAGRODZENIE FIRMY AUDYTORSKIEJ	97
39. ZDARZENIA PO DACIE BILANSOWEJ	97
ZARZĄDZANIE RYZYKIEM FINANSOWYM	98
40. CHARAKTER I ZAKRES RYZYKA ZWIĄZANEGO Z INSTRUMENTAMI FINANSOWYMI	98
41. RYZYKO KREDYTOWE	99
42. RYZYKO UTRATY PŁYNNOŚCI	113
43. POZOSTAŁE RYZYKA RYNKOWE	117
43.1. Ryzyko rynkowe	117
43.2. Ryzyko walutowe	117
43.3. Ryzyko zmiany stopy procentowej dla przepływów pieniężnych i wartości godziwej	119
43.4. Zarządzanie kapitałem	122
43.5. Ryzyko operacyjne	122
ZAŁĄCZNIKI DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	125
Załączniki Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów	125

Skonsolidowany rachunek zysków i strat

	<i>Nota</i>	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)
Przychody z tytułu leasingu finansowego	5.	503 262	257 303
Przychody z tytułu pożyczek	5.	78 611	17 735
Przychody z tytułu leasingu operacyjnego	5.	77 731	43 168
Przychody z tytułu faktoringu	5.	34 783	25 673
Przychody z tytułu prowizji ubezpieczeniowych	5.	56 051	27 378
Przychody z tytułu innych prowizji i opłat	5.	56 283	28 697
Razem Przychody z działalności podstawowej	5.	806 721	399 954
Koszty z tytułu odsetek	6.	-327 577	-154 268
Koszt amortyzacji przedmiotów w leasingu operacyjnym	20.1.	-49 661	-20 786
Koszty z tytułu prowizji i opłat	7.	-13 627	-3 652
Razem Koszty działalności podstawowej		-390 865	-178 706
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	8.	-102 427	-54 322
Wynik z pozycji wymiany	9.	5 558	5 638
Pozostałe przychody operacyjne	10.	46 701	8 954
Pozostałe koszty operacyjne	11.	-22 417	-33 754
Przychody finansowe	12.	11 189	5 370
Ogólne koszty administracyjne	13.	-235 936	-129 773
Zysk brutto		118 524	23 361
Podatek dochodowy	14.	-41 311	-4 763
Zysk netto		77 213	18 598
Zysk przypadający na akcjonariuszy Jednostki Dominującej		77 213	18 598
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w szt.)		17 405 690	17 405 690
Zysk przypadający akcjonariuszom Jednostki Dominującej na jedną akcję zwykłą (w zł)		4,44	1,07

*) zmiany opisano w notce 3.

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2016
Zysk netto	77 213	18 598
Pozostałe całkowite dochody		
Pozycje niepodlegające przeniesieniu do rachunku zysków i strat		
Zyski/straty aktuarialne	133	-32
Podatek dochodowy dotyczący pozycji niepodlegających przeniesieniu	-17	6
Pozycje niepodlegające przeniesieniu do rachunku zysków i strat, razem	116	-26
Pozycje podlegające przeniesieniu do rachunku zysków i strat		
Zyski / (Straty) z tytułu zabezpieczenia przepływów pieniężnych	-45	1 171
Podatek dochodowy dotyczący pozycji podlegających przeniesieniu	9	-222
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-245	131
Pozycje podlegające przeniesieniu do rachunku zysków i strat, razem	-281	1 080
Pozostałe całkowite dochody razem	-165	1 054
Dochody całkowite netto	77 048	19 652
Dochody całkowite netto razem przypadające na:	77 048	19 652
Akcjonariuszy Jednostki Dominującej	77 048	19 652

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

Aktywa	Nota	Na dzień 31 grudnia 2017	Na dzień 31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	15.	209 684	282 592
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	16.	927	3 726
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu	17.	14 752 945	13 642 107
Wartości niematerialne	19.	142 541	143 974
Rzeczowe aktywa trwałe	20.	405 436	301 729
w tym: Nieruchomości inwestycyjne	20.1	18 059	18 455
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	21.	420	7 929
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	14.	789 111	712 159
Zapasy	22.	132 648	81 194
Pozostałe aktywa	23.	176 794	161 973
Aktywa razem		16 610 506	15 337 383

Zobowiązania i kapitały	Nota	Na dzień 31 grudnia 2017	Na dzień 31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	24.	14 116 469	12 840 400
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	25.	1 594 560	1 741 998
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	16.	1 004	1 357
Pozostałe zobowiązania	26.	496 142	452 548
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	21.	71 077	46 986
Rezerwy	27.	1 743	1 631
Zobowiązania razem		16 280 995	15 084 920

Kapitały własne przypadające na akcjonariuszy Jednostki Dominującej, w tym:		329 511	252 463
Kapitał podstawowy		174 057	174 057
Kapitał zapasowy		179 411	146 860
Pozostałe kapitały		-101 170	-87 052
Wynik finansowy bieżącego roku		77 213	18 598
Kapitały własne razem	28.	329 511	252 463

Zobowiązania i kapitały razem		16 610 506	15 337 383
--------------------------------------	--	-------------------	-------------------

*) zmiany opisano w nocie 3.

Skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitałach własnych

	<i>Nota</i>	Kapitał podstawowy	Kapitał zapasowy	Pozostałe kapitały	Wynik roku bieżącego	Razem kapitały własne
Stan na 1 stycznia 2017 roku		174 057	146 860	-87 052	18 598	252 463
Zysk netto przypadający akcjonariuszom Jednostki Dominującej za rok 2017		0	0	0	77 213	77 213
Pozostałe całkowite dochody		0	0	80	0	80
Zmiany z tytułu przeliczenia jednostek zagranicznych		0	0	-245	0	-245
Przeniesienie zysku netto na wynik finansowy z lat ubiegłych		0	0	18 598	-18 598	0
Przeniesienie zysku netto na kapitał zapasowy		0	32 551	-32 551	0	0
Stan na 31 grudnia 2017 roku	28.	174 057	179 411	-101 170	77 213	329 511

	<i>Nota</i>	Kapitał podstawowy	Kapitał zapasowy	Pozostałe kapitały	Wynik roku bieżącego	Razem kapitały własne
Stan na 1 stycznia 2016 roku (dane przekształcone*)		174 057	118 069	-86 238	26 923	232 811
Zysk netto przypadający akcjonariuszom Jednostki Dominującej za rok 2016		0	0	0	18 598	18 598
Pozostałe całkowite dochody		0	0	923	0	923
Zmiany z tytułu przeliczenia jednostek zagranicznych		0	0	131	0	131
Przeniesienie zysku netto na wynik finansowy z lat ubiegłych		0	0	26 923	-26 923	0
Przeniesienie zysku netto na kapitał zapasowy		0	28 791	-28 791	0	0
Stan na 31 grudnia 2016 roku	28.	174 057	146 860	-87 052	18 598	252 463

*) zmiany opisano w notcie 3.

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Działalność operacyjna	Nota	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)
Zysk netto		77 213	18 598
Korekty o pozycje:		205 210	178 581
Amortyzacja	13.2.	17 879	7 976
Niezrealizowane różnice kursowe dodatnie / ujemne		-29 317	80 683
Strata na zbyciu inwestycji oraz składników rzeczowego majątku trwałego		70	-1 732
Przeniesienie odsetek dotyczących działalności finansowej		324 941	141 216
Pozostałe pozycje niepieniężne		489	8
Inne korekty		-108 852	-49 570
Zmiany stanu aktywów i pasywów operacyjnych:		-1 176 313	-1 477 426
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat		2 799	-1 298
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu		-1 110 838	-1 458 262
Aktywa / Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		-76 952	-92 085
Zapasy		-51 454	75 418
Pozostałe aktywa		-14 821	-2 437
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat		-353	-967
Pozostałe zobowiązania		43 594	-24 441
Należności / Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		31 600	26 948
Rezerwy		112	-302
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej		-893 890	-1 280 247

*) zmiany opisano w nocie 3.

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych (cd.)

Działalność inwestycyjna	Nota	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)
Wpływy z tytułu sprzedaży składników rzeczowych aktywów trwałych		1 190	3 211
Środki pieniężne pozyskane w związku z nabyciem jednostek	36.	0	278 895
Wydatki z tytułu nabycia akcji w spółkach zależnych	36.	0	-850 000
Wydatki z tytułu nabycia składników rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych		-13 215	-12 538
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej		-12 025	-580 432
Działalność finansowa			
Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek		35 304 219	31 350 181
Wyływy z tytułu spłaconych kredytów i pożyczek		-33 984 341	-28 983 261
Wpływy z emisji dłużnych papierów wartościowych		1 035 878	1 479 666
Wyływy z tytułu wykupu wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych		-1 188 591	-1 669 570
Odsetki zapłacone od zaciągniętych kredytów i pożyczek		-295 441	-138 266
Wydatki z tytułu spłaty odsetek od papierów dłużnych		-38 717	0
Pozostałe		0	-726
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej		833 007	2 038 024
Zmiana stanu środków pieniężnych netto	32.	-72 908	177 345
w tym z tytułu różnic kursowych od środków pieniężnych i ich ekwiwalentów		-150	-15 346
Środki pieniężne na 1 stycznia		282 592	105 247
Środki pieniężne na 31 grudnia		209 684	282 592
w tym o ograniczonej możliwości dysponowania		134 269	139 017
Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych zawiera:			
		2017	2016
Odsetki otrzymane		616 655	313 811
Odsetki zapłacone		334 158	138 266
Podatek dochodowy zapłacony		86 519	70 895

*) zmiany opisano w nocie 3.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego

1. Informacje ogólne

Jednostką sporządzającą niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe jest **PKO Leasing S.A.** z siedzibą w Łodzi 93-281, Al. Marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza 20, wpisana do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, XX Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego jako Spółka Akcyjna pod numerem KRS 0000022886.

Grupa Kapitałowa PKO Leasing S.A. prowadzi działalność w zakresie leasingu finansowego oraz operacyjnego faktoringu oraz udzielania pożyczek finansowych, zatrudniając 1.102 osoby na koniec 2017 roku (994 osoby na koniec 2016 roku).

PKO Leasing Spółka Akcyjna („Jednostka Dominująca”, „PKOL”) została utworzona Aktem Notarialnym z dnia 18 lutego 1999 roku. Spółce nadano numer statystyczny REGON 472191767.

W skład Grupy Kapitałowej wchodzi spółka PKO Leasing S.A. oraz spółki zależne i jednostki pośrednio zależne:

Jednostka	Siedziba	Data objęcia kontroli	Podstawowy przedmiot działalności	Procentowy udział w kapitale	
				31.12.2017	31.12.2016
PKO Bankowy Leasing Sp. z o.o.*	Warszawa	10.05.2007	Usługi leasingowe	-	-
PKO Leasing Sverige AB	Sztokholm, Szwecja	17.10.2014	Usługi leasingowe	100%	100%
PKO Faktoring S.A.	Warszawa	10.06.2015	Usługi faktoringowe	100%	100%
Raiffeisen-Leasing Polska S.A.**	Warszawa	01.12.2016	Usługi leasingowe	100%	100%
PKO Agencja Ubezpieczeniowa sp. z o.o. (do dnia 28 kwietnia 2017 roku działająca pod nazwą: Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o.)**	Warszawa	01.12.2016	pośrednictwo ubezpieczeniowe	100%	100%
PKO Leasing Finanse sp. z o.o. (do dnia 28 kwietnia 2017 roku działająca pod nazwą: Raiffeisen Leasing Service Sp. z o.o.)**	Warszawa	01.12.2016	przechowywanie i sprzedaż przedmiotów poleasingowych	100%	100%
PKO Leasing Nieruchomości sp. z o.o. (do dnia 28 kwietnia 2017 roku działająca pod nazwą: Raiffeisen Leasing Real Estate Sp. z o.o.)**	Warszawa	01.12.2016	finansowanie nieruchomości	100%	100%
ROOF Poland Leasing 2014 DAC**	Dublin, Irlandia	01.12.2016	spółka celowa - sekurytyzacja wierzytelności leasingowych	100%	100%

*) W dniu 31 października 2016 roku nastąpiło połączenie PKO Leasing S.A. i PKO Bankowy Leasing Sp. z o.o. na podstawie art. 492 § 1 pkt 1 Kodeksu spółek handlowych (Ksh) z uwzględnieniem procedury uproszczonej połączenia uregulowanej w art. 516 § 6 w związku z art. 516 § 5 Ksh przez przeniesienie całego majątku PKO Bankowy Leasing Sp. z o.o. na PKO Leasing S.A. (łączenie przez przejęcie).

**) Spółka nabyta w dniu 1 grudnia 2016 roku

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Wybrane dane finansowe jednostek objętych konsolidacją z ich jednostkowych sprawozdań finansowych (poniższe dane nie uwzględniają korekt i wyłączeń konsolidacyjnych).

Nazwa jednostki zależnej	PKO Leasing S.A.	PKO Leasing Sverige AB	PKO Faktoring S.A.	Raiffeisen-Leasing Polska S.A.
Wybrane dane finansowe	31 grudnia 2017	31 grudnia 2017	31 grudnia 2017	28 kwietnia 2017*)
Aktywa	15 571 600	109 847	752 603	6 773 580
Zobowiązania	15 277 854	103 400	742 949	6 018 907
Kapitały własne	293 746	6 447	9 654	754 673
Przychody	649 000	2 691	36 849	218 204
Zysk/ (strata) netto	11 102	797	-193	123 142
Przepływy pieniężne	7 932	-1 734	592	-45 379
Wypłacone dywidendy na rzecz akcjonariuszy/udziałowców	0	0	0	0

*) z jednostkowego sprawozdania finansowego Raiffeisen-Leasing Polska S.A. sporządzonego na dzień połączenia z PKO Leasing S.A.

Nazwa jednostki zależnej	PKO Agencja Ubezpieczeniowa sp. z o.o.	PKO Leasing Finanse sp. z o.o.	PKO Leasing Nieruchomości sp. z o.o.	ROOF Poland Leasing 2014 DAC
Wybrane dane finansowe	31 grudnia 2017	31 grudnia 2017	31 grudnia 2017	31 grudnia 2017
Aktywa	76 444	10 934	40 045	1 519 776
Zobowiązania	16 617	8 761	38 324	1 519 766
Kapitały własne	59 827	2 173	1 721	10
Przychody	65 260	111 910	1 861	98 738
Zysk/ (strata) netto	46 590	2 013	482	3
Przepływy pieniężne	8 141	2 031	-746	-4 615
Wypłacone dywidendy na rzecz akcjonariuszy/udziałowców	0	0	0	0

Nabycie Raiffeisen-Leasing Polska S.A. w dniu 1 grudnia 2016 roku

W dniu 2 listopada 2016 roku PKO Leasing SA (jako nabywca), Raiffeisen Bank International AG (jako sprzedawca) oraz PKO Bank Polski SA (jako gwarant), podpisały umowę dotyczącą sprzedaży przez Raiffeisen Bank International AG (RBI AG) 100% akcji spółki Raiffeisen-Leasing Polska SA (RLPL) na rzecz PKO Leasing SA. Zamknięcie transakcji nastąpiło w dniu 1 grudnia 2016 roku po spełnieniu warunków zawieszających, w tym m.in. uzyskaniu wymaganych zgód antymonopolowych w Polsce i na Ukrainie.

W wyniku wyżej wymienionej transakcji PKO Leasing S.A. nabył 1 500 038 akcji zwykłych spółki RLPL o wartości nominalnej 100 zł każda, stanowiących 100% kapitału zakładowego RLPL i uprawniających do 100% głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki. Cena nabycia wyniosła 850.000 tys. zł.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

W związku z nabyciem spółki RLPL w skład Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA weszły jej jednostki zależne:

- PKO Leasing Nieruchomości sp. z o.o. (do 28 kwietnia 2017 roku: Raiffeisen-Leasing Real Estate Sp. z o.o.) – przedmiotem działalności Spółki jest finansowanie nieruchomości w formie leasingu; według stanu na 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy Spółki wynosi 50 000 zł i dzieli się na 100 udziałów o wartości nominalnej 500 zł każdy,
- PKO Agencja Ubezpieczeniowa sp. z o.o. (do 28 kwietnia 2017 roku: Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o.) – agencja ubezpieczeniowa, której przedmiotem działalności jest tworzenie produktów i programów ubezpieczeniowych dla klientów instytucji finansowych; według stanu na 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy Spółki wynosi 200 000 zł i dzieli się na 4.000 udziałów o wartości nominalnej 50 zł każdy,
- PKO Leasing Finanse sp. z o.o. (do 28 kwietnia 2017 roku: Raiffeisen-Leasing Service Sp. z o.o.) – przedmiotem działalności Spółki jest przechowywanie, przygotowywanie oraz aktywna sprzedaż przedmiotów powindykacyjnych lub pokontraktowych oraz – do kwietnia 2017 roku – udzielanie pożyczek; według stanu na 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy Spółki wynosi 200.000 zł i dzieli się na 4.000 udziałów o wartości nominalnej 50 zł każdy; jedynym udziałowcem spółki jest PKO Agencja Ubezpieczeniowa sp. z o.o.,
- ROOF Poland Leasing 2014 DAC z siedzibą w Irlandii – spółka celowa powołana do obsługi sekurytyzacji wierzytelności leasingowych przeprowadzanej w ramach Grupy Kapitałowej Raiffeisen-Leasing Polska S.A.; Spółka ta emituje obligacje w celu pozyskania środków na nabycie wierzytelności od Raiffeisen-Leasing Polska S.A., obecnie od PKO Leasing S.A.; według stanu na 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy spółki wynosi 1 EUR i jest równy 1 udziałowi objętemu przez BADB Charitable Trust Ltd. Jednostka Dominująca (do dnia 28 kwietnia 2017 roku Raiffeisen-Leasing Polska S.A.) sprawuje nad wyżej wymienioną spółką kontrolę zgodnie z MSSF 10 mimo iż nie posiada w niej zaangażowania kapitałowego

Nabycie spółki Raiffeisen-Leasing Polska S.A. zostało sfinansowane kredytem bankowym udzielonym Jednostce Dominującej przez PKO Bank Polski S.A.

W ramach transakcji nabycia RLPL, PKO Bank Polski SA zastąpił finansowanie udzielone RLPL i jej jednostkom zależnym przez Raiffeisen Bank International AG lub podmioty z jego Grupy Kapitałowej (tj. udzielił kredytów spółkom Grupy RLPL, z których środki zostały przeznaczone na spłatę kredytów udzielonych tym Spółkom przez spółki Grupy Raiffeisen Bank International AG) w łącznej wysokości 2.412 milionów zł oraz 255,6 miliona euro. Jednocześnie PKO Bank Polski SA wystawił na rzecz Banku Rozwoju Rady Europy (CEB) gwarancję do wysokości 52 milionów EUR dotyczącą spłaty kredytu udzielonego spółce RLPL oraz podpisał z RLPL umowę kredytu w wysokości 300 milionów zł, środki z którego zostały przeznaczone na wykup obligacji spółki od Raiffeisen Bank Polska S.A. w 2017 roku.

Szczegóły dotyczące rozliczenia połączenia zaprezentowane zostały w nocie 38.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

W dniu 28 kwietnia 2017 roku nastąpiło połączenie PKO Leasing S.A. i Raiffeisen-Leasing Polska S.A. Plan połączenia został przyjęty przez Zarządy łączących się spółek w dniu 10 lutego 2017 roku i złożony do właściwego sądu. Połączenie spółek nastąpiło na podstawie art. 492 § 1 pkt 1 Ksh z uwzględnieniem procedury uproszczonej połączenia uregulowanej w art. 516 § 6 w związku z art. 516 § 5 Ksh przez przeniesienie całego majątku Raiffeisen-Leasing Polska S.A. na PKO Leasing S.A. jako podmiot przejmujący (łączenie przez przejęcie). W dniu 28 kwietnia 2017 roku połączenie zostało wpisane do rejestru przedsiębiorców na mocy postanowienia Sądu Rejonowego dla Łodzi Śródmieścia XX Wydział Krajowego Rejestru Sądowego.

Czas trwania Grupy jest nieoznaczony.

Występujące w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym określenia oznaczają odpowiednio:

Jednostka Dominująca lub PKOL – PKO Leasing S.A.,

Jednostki Zależne – PKO Faktoring S.A., PKO Leasing Sverige AB, Raiffeisen-Leasing Polska S.A., PKO Agencja Ubezpieczeniowa sp. z o.o. (do dnia 28 kwietnia 2017 roku działająca jako Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o.), PKO Leasing Finanse sp. z o.o. (do dnia 28 kwietnia 2017 roku działająca jako Raiffeisen-Leasing Service Sp. z o.o.), PKO Leasing Nieruchomości sp. z o.o. (do dnia 28 kwietnia 2017 roku działająca jako Raiffeisen-Leasing Real Estate Sp. z o.o.), ROOF Poland Leasing 2014 DAC,

PKO Bank Polski lub PKO BP – Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA, będący jednostką nadrzędną oraz jednostką dominującą najwyższego szczebla,

Grupa PKO BP - Grupę Kapitałową Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego SA, w skład której wchodzi PKO Bank Polski i podmioty przez niego kontrolowane.

Zatwierdzenie niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Zarząd Jednostki Dominującej dokonał zatwierdzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego w dniu 6 kwietnia 2018 roku. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe może być zmienione do czasu zatwierdzenia przez Walne Zgromadzenie.

Informacje o akcjonariuszach Jednostki Dominującej

Podmiotem bezpośrednio dominującym posiadającym 100% akcji Jednostki Dominującej jest Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A., który jest podmiotem dominującym Grupy Kapitałowej PKO BP. Udział Skarbu Państwa w kapitale podstawowym podmiotu dominującego na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosił 29,43%.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Skład Zarządu Jednostki Dominującej w okresie od 1 stycznia 2017 roku do 28 kwietnia 2017 roku

Marcin Kuksinowicz	– Prezes Zarządu
Radosław Hoc	– Wiceprezes Zarządu
Piotr Mierzejewski	– Wiceprezes Zarządu
Elżbieta Anders	– Członek Zarządu

W dniu 26 kwietnia 2017 roku Rada Nadzorcza odwołała pana Marcina Kuksinowicza z pełnionej funkcji Prezesa Zarządu Jednostki Dominującej z dniem 28 kwietnia 2017 roku, w związku ze złożoną rezygnacją.

W dniu 26 kwietnia 2017 roku Rada Nadzorcza odwołała pana Radosława Hoca z pełnionej funkcji Wiceprezesa Zarządu Jednostki Dominującej z dniem 28 kwietnia 2017 roku, w związku ze złożoną rezygnacją.

W dniu 26 kwietnia 2017 roku Rada Nadzorcza powołała do Zarządu Jednostki Dominującej pana Andrzeja Krzemińskiego na stanowisko Prezesa Zarządu, pana Radosława Drozda oraz pana Przemysława Stańczyka na stanowiska Członków Zarządu z dniem 28 kwietnia 2017 roku.

Skład Zarządu Jednostki Dominującej w okresie od 28 kwietnia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku

Andrzej Krzemiński	– Prezes Zarządu
Piotr Mierzejewski	– Wiceprezes Zarządu
Elżbieta Anders	– Członek Zarządu
Radosław Drozd	– Członek Zarządu
Przemysław Stańczyk	– Członek Zarządu

Skład Rady Nadzorczej Jednostki Dominującej w okresie od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku

Jakub Papierski	– Przewodniczący Rady Nadzorczej
Jan Emeryk Rościszewski	– Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej
Piotr Mazur	– Członek Rady Nadzorczej
Marcin Mosz	– Sekretarz Rady Nadzorczej
Maciej Wyszczarski	– Członek Rady Nadzorczej
Rafał Kozłowski	– Członek Rady Nadzorczej

W dniu 9 stycznia 2018 roku pan Rafał Antczak został powołany do Rady Nadzorczej Jednostki Dominującej.

W dniu 14 lutego 2018 roku Rada Nadzorcza PKO Leasing S.A. wybrała poniższych Członków Rady Nadzorczej do pełnienia następujących funkcji:

Rafał Antczak	– Przewodniczący Rady Nadzorczej
Jakub Papierski	– Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej
Jan Emeryk Rościszewski	– Członek Rady Nadzorczej

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2. Opis istotnych zasad rachunkowości

2.1. Podstawa sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej PKO Leasing S.A. zostało sporządzone za okres od dnia 1 stycznia 2017 roku do dnia 31 grudnia 2017 roku. Dane porównawcze obejmują poprzedni rok obrotowy rozpoczęty w dniu 1 stycznia 2016 roku a zakończony 31 grudnia 2016 roku.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok obrotowy od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku zostało sporządzone w złotych (zł), a wszystkie dane liczbowe, o ile nie wskazano inaczej, zaprezentowano w tysiącach złotych.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w oparciu o założenie kontynuowania przez Grupę działalności gospodarczej w niezmińszonym istotnie zakresie, w okresie niekrótszym niż rok od dnia sprawozdawczego.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało sporządzone w oparciu o następujące zasady wyceny:

- według wartości godziwej dla instrumentów pochodnych,
- według zamortyzowanego kosztu dla pozostałych aktywów finansowych, w tym dla należności z tytułu leasingu oraz kredytów i pożyczek udzielonych klientom, oraz pozostałych zobowiązań finansowych,
- według kosztu historycznego dla aktywów i zobowiązań niefinansowych,
- aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży wyceniane są w niższej z następujących dwóch kwot: ich wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia.

W latach 2016-2017 w Grupie nie wystąpiła działalność zaniechana.

Przedstawione poniżej zasady rachunkowości zostały zastosowane do wszystkich zaprezentowanych okresów sprawozdawczych.

2.2. Oświadczenie zgodności z MSSF

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe („skonsolidowane sprawozdanie finansowe”) Grupy zostało sporządzone zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską.

2.3. Pozycje wyrażone w walutach obcych

Pozycje zawarte w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność (tzw. waluta funkcjonalna). Skonsolidowane sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych (zł), które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji Grupy.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Walutą funkcjonalną spółki zależnej PKO Leasing Sverige AB jest euro, walutą funkcjonalną Jednostki Dominującej oraz pozostałych jednostek zależnych jest złoty.

Do przeliczenia poszczególnych pozycji sprawozdania jednostki zależnej z walutą funkcjonalną euro zastosowano następujące kursy:

EUR	2017	2016
Średni kurs ustalony przez Narodowy Bank Polski na dzień bilansowy	4,1709	4,4240
Kurs średni będący średnią arytmetyczną średnich kursów na dzień kończący każdy miesiąc okresu obrotowego w roku obrachunkowym	4,2447	4,3757

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Pozycje pieniężne skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego na dzień bilansowy (tj. kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego).

Wszystkie pozostałe powstałe różnice kursowe ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji wynik z pozycji wymiany, z wyjątkiem różnic kursowych wynikających z transakcji przeprowadzonych w celu zabezpieczenia przed określonym ryzykiem walutowym zgodnie z zasadami rachunkowości zabezpieczeń.

Kursy przyjęte do wyceny pozycji skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej wynoszą odpowiednio:

Waluta	2017	2016
EUR	4,1709	4,4240
CHF	3,5672	4,1173
USD	3,4813	4,1793
SEK	0,4243	0,4619
GBP	4,7001	5,1445
100 JPY	3,0913	3,5748

2.4. Konsolidacja

Jednostki zależne to jednostki, w odniesieniu do których Grupa, bezpośrednio lub pośrednio, ma zdolność kierowania ich polityką finansową i operacyjną, co zwykle towarzyszy posiadaniu większości ogólnej liczby głosów w organach stanowiących. Przy dokonywaniu oceny, czy Grupa kontroluje daną jednostkę, uwzględnia się istnienie i wpływ potencjalnych praw głosu, które w danej chwili można zrealizować lub zamienić. Jednostki zależne podlegają konsolidacji metodą pełną od dnia przejęcia nad nimi kontroli przez Grupę. Konsolidowanie jednostek zależnych ustaje z dniem utraty kontroli. Polityka rachunkowości jednostek zależnych jest dostosowywana do polityki rachunkowości Grupy.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym objęte zostały wszystkie podmioty, w które dokonano inwestycji, włączając w to podmioty specjalnego przeznaczenia. Grupa konsoliduje metodą pełną podmioty lub ich wyodrębnione części, w które dokonała inwestycji, jeżeli:

- jest narażona na lub ma prawo do zmiennych zwrotów z tytułu zaangażowania w ten podmiot,
- ma zdolność wpływania na te zwroty poprzez władzę nad podmiotem inwestycji oraz
- istnieje związek pomiędzy wyżej wymienioną władzą a zwrotami.

Jednostki zależne w okresie od dnia objęcia nad nimi kontroli przez Jednostkę Dominującą do dnia ustania kontroli podlegają pełnej konsolidacji, co polega na sumowaniu poszczególnych odpowiadających pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej, rachunku zysków i strat Jednostki Dominującej oraz jednostek zależnych w pełnej wysokości oraz dokonaniu odpowiednich korekt i wyłączeń konsolidacyjnych.

Wyłączeniu podlegają transakcje wewnątrzgrupowe i salda wewnątrzgrupowe (wzajemne należności i zobowiązania oraz inne rozrachunki o podobnym charakterze jednostek objętych konsolidacją) oraz niezrealizowane zyski i straty lub przychody i koszty powstałe w wyniku transakcji wewnątrzgrupowych, przy czym niezrealizowane straty nie są eliminowane, jeżeli nie można ich odzyskać (transakcja dostarcza dowodów na utratę wartości przekazanego składnika aktywów). Wyłączeniu podlegają również dywidendy naliczone lub wypłacone przez jednostki zależne Jednostce Dominującej i innym jednostkom objętym konsolidacją oraz bilansowa wartość udziałów posiadanych przez Jednostkę Dominującą w jednostkach zależnych oraz kapitały własne tych jednostek na moment ich nabycia.

W celu wyeliminowania rozbieżności w stosowanych zasadach rachunkowości przez Jednostkę Dominującą oraz jednostki zależne podczas konsolidacji wprowadza się korekty konsolidacyjne.

Na dzień bilansowy aktywa i zobowiązania jednostki zależnej, której walutą funkcjonalną nie jest złoty, są przeliczane na walutę prezentacji Grupy po kursie obowiązującym na dzień bilansowy, a pozycje z rachunku zysków i strat - po kursie średnim arytmetycznym kursów obowiązujących na ostatni dzień każdego miesiąca danego okresu. Różnice kursowe powstałe w wyniku takiego przeliczenia są ujmowane bezpośrednio w kapitale własnym jako odrębny składnik pozycji Pozostałe kapitały.

Nabycia jednostek zależnych (objęcia kontroli) rozlicza się na dzień nabycia. W dniu nabycia ujmuje się możliwe do zidentyfikowania nabyte aktywa i przejęte zobowiązania oraz wszelkie niekontrolujące udziały w jednostce przejmowanej, wyceniane według ich wartości godziwych na dzień nabycia. Sumę:

- przekazanej zapłaty (wycenianej według wartości godziwej na dzień nabycia),
- kwoty wszelkich niekontrolujących udziałów w podmiocie przejmowanym (wycenionych w wartości godziwej lub w wartości proporcjonalnego udziału niekontrolujących udziałów w możliwych do zidentyfikowania aktywach netto przejmowanego podmiotu) oraz

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

- udziału w kapitale podmiotu przejmowanego, należącego poprzednio do jednostki dominującej (wycenionego według wartości godziwej na dzień nabycia) - w przypadku połączenia realizowanego etapami

porównuje się do wartości netto możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań. W przypadku, gdy różnica pomiędzy tymi pozycjami stanowi nadwyżkę, rozpoznaje się ją jako wartość firmy, w przeciwnym wypadku różnicę tę ujmuje się bezpośrednio w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

2.5. Ustalenie wyniku finansowego

2.5.1. Przychody i koszty o charakterze odsetkowym

Przychody są ujmowane w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że Grupa uzyska korzyści ekonomiczne związane z daną transakcją oraz gdy kwotę przychodów można wycenić w wiarygodny sposób. Przychody są rozpoznawane po pomniejszeniu o podatek od towarów i usług i podatek akcyzowy oraz rabaty. Przy ujmowaniu przychodów obowiązują również kryteria przedstawione poniżej.

W rachunku zysków i strat ujmowane są na zasadzie memoriałowej wszystkie przychody i koszty odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej, a także ujęte w kalkulacji efektywnej stopy procentowej: rozliczenie dyskonta bądź premii oraz prowizje otrzymane lub należne.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów lub zobowiązań finansowych oraz alokacji związanych z nimi przychodów lub kosztów z tytułu odsetek do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa jest stopą, którą dyskontowane są przyszłe płatności lub wpływy pieniężne do bieżącej wartości bilansowej netto danego aktywa lub zobowiązania finansowego. Przy obliczaniu efektywnej stopy procentowej przepływy pieniężne szacowane są przy uwzględnieniu warunków umownych danego instrumentu finansowego, niebiorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów, należności leasingowych czy pożyczek. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie płatności odsetkowe, prowizje i opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy oraz koszty transakcji, premie lub dyskonta, które są integralną częścią efektywnej stopy procentowej.

W momencie dokonania odpisu z tytułu utraty wartości aktywa finansowego lub grupy podobnych aktywów finansowych, przychody z tytułu odsetek wykazywane są według efektywnej stopy procentowej, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

2.5.2. Przychody z tytułu faktoringu

Przychody z tytułu faktoringu obejmują odsetki od pożyczki faktoringowej, prowizje i opłaty oraz inne przychody faktoringowe. Przychody z tytułu odsetek ujmowane są w rachunku zysków i strat przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2.5.3. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat

Przychody ubezpieczeniowe

Grupa osiąga przychody z tytułu oferowania produktów ubezpieczeniowych na rzecz klientów. W celu odzwierciedlenia treści ekonomicznej oraz właściwego ujęcia przychodów dotyczących oferowanych produktów ubezpieczeniowych Grupa przyjęła odrębne zasady ujmowania opłat w zależności od występowania powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym oferowanym na rzecz tego samego klienta bądź braku takiego powiązania. Identyfikując wspomniane powiązanie Grupa bierze pod uwagę między innymi czynniki takie jak: dobrowolność ubezpieczenia, dochodowość produktu powiązanego oraz poziom składek w odniesieniu do podobnych instrumentów na rynku.

W przypadku produktów ubezpieczeniowych powiązanych z instrumentem finansowym prowizje i opłaty pobierane przez Grupę stanowią integralną część efektywnej stopy procentowej instrumentu finansowego, tj. należności z tytułu leasingu/pożyczki i w konsekwencji są ujmowane w przychodach z działalności operacyjnej (odsetkowych), tj. w przychodach z tytułu leasingu finansowego i z tytułu pożyczek w okresie życia umowy leasingu/pożyczki.

W przypadku produktów ubezpieczeniowych niepowiązanych z instrumentem finansowym prowizje stanowią wynagrodzenie Grupy za wykonanie ważnej czynności (doprowadzenie do zawarcia umowy ubezpieczeniowej) i są ujmowane jednorazowo jako przychody z tytułu prowizji ubezpieczeniowych.

Grupa ponadto pomniejsza przychody ujmowane jednorazowo o szacunek rezerwy dotyczącej części wynagrodzenia, która będzie zwracana w związku z przedterminowym zakończeniem umowy leasingu i sprzedażą bądź likwidacją środka trwałego będącego przedmiotem umowy ubezpieczeniowej. Szacunek rezerwy oparty jest na analizie historycznych informacji o rzeczywistych zwrotach w przeszłości oraz przewidywaniach co do trendu zwrotów w przyszłości.

Inne prowizje i opłaty

Opłaty i prowizje ujęte w kalkulacji efektywnej stopy procentowej (zgodnie z zasadami opisanymi w nocie 2.5.1 skonsolidowanego sprawozdania finansowego) obejmują opłaty i prowizje otrzymane lub zapłacone bezpośrednio związane z powstaniem aktywów lub zobowiązań finansowych i są prezentowane w przychodach z działalności operacyjnej (odsetkowych), tj. w przychodach z tytułu leasingu finansowego i z tytułu pożyczek. Dotyczy to w szczególności prowizji za zawarcie umowy leasingu/pożyczki.

2.5.4. Wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartość aktywów finansowych

Wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartość instrumentów finansowych powstaje w wyniku zaewidencjonowania odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych, w tym przede wszystkim należności z tytułu leasingu oraz pożyczek udzielonych klientom, należności od banków (por. nota 2.6.3. skonsolidowanego sprawozdania finansowego).

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2.5.5. Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w rachunku zysków i strat w dniu ustalenia praw udziałowców do ich otrzymania, tzn. w dniu zatwierdzenia przez spółkę dokonującą wypłaty dywidendy.

2.5.6. Wynik z pozycji wymiany

Wynik z pozycji wymiany zawiera zyski i straty, zarówno zrealizowane jak i niezrealizowane, na aktywach i pasywach wyrażonych w walucie obcej, będące przede wszystkim skutkiem otwartej pozycji walutowej.

2.5.7. Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie przychody dotyczące sprzedaży usług niezwiązanych z podstawową działalnością Grupy, takie jak przychody z tytułu sprzedaży, likwidacji lub utraty wartości składników majątku trwałego (w tym pokontraktowych przedmiotów leasingu operacyjnego) oraz z tytułu odwrócenia utraty wartości tych składników, rozwiązania odpisów z tytułu pozostałych rezerw. Istotną pozycją są przychody z tytułu windykacji wierzytelności lub przychody z tytułu rozliczeń wygasłych umów leasingu. W pozycji tej prezentowany jest także wynik dotyczący rozliczeń z tytułu składek ubezpieczeniowych, podatków lokalnych oraz innych kosztów związanych z przedmiotami leasingu, zwracanych przez leasingobiorców. W pozostałych kosztach operacyjnych ujmowane są w szczególności straty na sprzedaży lub likwidacji składników majątku trwałego, koszty utraty wartości składników majątku trwałego, odpisy z tytułu pozostałych rezerw oraz inne koszty, niezwiązane bezpośrednio z podstawową działalnością Grupy.

2.5.8. Inne pozycje wyniku finansowego

2.5.8.1. Świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze zawierają: wynagrodzenia, premie, płatne urlopy oraz składki na ubezpieczenia społeczne i ujmowane są jako koszty w momencie ich poniesienia. Grupa rozpoznaje zobowiązanie z tytułu niewykorzystanych urlopów pracowniczych. Zobowiązanie to prezentowane jest w pozycji Pozostałe zobowiązania jako rezerwy na świadczenia pracownicze.

Długoterminowe świadczenia pracownicze dotyczą świadczeń w formie odpraw emerytalnych i rentowych.

W celu wypełnienia wymogów uchwały Komisji Nadzoru Finansowego nr 258/2011 z dnia 4 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, Jednostka Dominująca wdrożyła poprzez uchwałę Rady Nadzorczej „Regulaminy zmiennych składników wynagrodzeń dla członków Zarządu”.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Przywołane Zasady i wydany na ich podstawie Regulamin opisują tryb przyznawania ww. osobom zmiennych składników wynagrodzeń powiązanych z wynikami i efektami pracy. Zgodnie z wymogami przywołanej uchwały KNF i w proporcjach w niej określonych zmienne składniki wynagrodzeń przyznawane są w formie:

- nieodroczonej (w pierwszym roku po roku kalendarzowym stanowiącym okres oceny)
- odroczonej (na kolejne trzy lata po pierwszym roku po okresie oceny),

przy czym zarówno wynagrodzenie nieodroczone, jak i odroczone, jest przyznawane w równych częściach w formie gotówkowej oraz w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę jest dokonywane po dodatkowym okresie retencyjnym).

Wysokość wynagrodzenia zmiennego zależy od wartości wypłaconego w danym okresie wynagrodzenia stałego, z wyłączeniem wynagrodzenia chorobowego, świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego, wynagrodzenia za okresy nieświadczenia pracy oraz poziomu realizacji celów podlegających ocenie w danym okresie.

Składnik wynagrodzenia w formie instrumentu finansowego jest traktowany, jako płatność w formie akcji rozliczana w środkach pieniężnych i wyceniany według zasad opisanych w Regulaminie.

Wynagrodzenie odroczone może podlegać redukcji w przypadku pogorszenia wyników finansowych Grupy, straty Grupy lub pogorszenia innych zmiennych związanych z efektami pracy w okresie oceny osób zajmujących stanowiska kierownicze oraz wynikami nadzorowanych lub kierowanych przez te osoby obszarów, które ujawniły się po okresie oceny.

W 2017 roku były przyznane opcje fantomowe z tytułu tego programu.

2.6. Prezentacja i wycena aktywów i zobowiązań finansowych

Ujmowanie transakcji w księgach dla każdej grupy instrumentów finansowych jest dokonywane w dniu rozliczenia transakcji.

Kompensowanie składnika aktywów i zobowiązań finansowych jest dokonywane tylko w przypadku, gdy Grupa posiada ważny tytuł prawny do przeprowadzenia kompensaty, a rozliczenie z kontrahentem ma zostać przeprowadzone w kwocie netto lub realizacja składnika aktywów i zobowiązań następuje jednocześnie.

2.6.1. Aktywa finansowe

Grupa klasyfikuje swoje aktywa finansowe do następujących kategorii: aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży oraz pożyczki i inne należności.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2.6.1.1. Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Kategoria ta obejmuje dwie podkategorie: aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz instrumenty finansowe wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu.

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu obejmują aktywa finansowe nabyte w celu odsprzedaży w bliskim terminie, aktywa finansowe będące częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieje potwierdzenie aktualnego faktycznego wzoru generowania krótkoterminowych zysków oraz aktywa będące instrumentami pochodnymi niestanowiącymi kontraktów gwarancji finansowych ani instrumentów zabezpieczających.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat w momencie początkowego ujęcia wycenia się w wartości godziwej. Po początkowym ujęciu Grupa wycenia te aktywa finansowe w wartości godziwej. Skutki wyceny walutowych instrumentów pochodnych odnoszone są do rachunku zysków i strat do pozycji wynik z pozycji wymiany, pozostałych instrumentów pochodnych – do pozycji przychody finansowe.

2.6.1.2. Pożyczki i należności

Pożyczki i należności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, które nie są notowane na aktywnym rynku, inne niż:

- i. aktywa finansowe, które Grupa zamierza sprzedać natychmiast lub w bliskim terminie (finansowanie udzielone przez Grupę klientowi w celu wygenerowania krótkoterminowych zysków; klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu) i te, które Grupa zaklasyfikowała jako instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu;
- ii. aktywa finansowe wyznaczone przez Grupę przy początkowym ujęciu jako dostępne do sprzedaży; lub
- iii. aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty początkowej inwestycji z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytu (klasyfikowane są jako dostępne do sprzedaży).

Do kategorii tej należą należności z tytułu leasingu, pożyczki udzielone klientom oraz zaliczki wypłacone klientom na poczet skupionych wierzytelności w ramach faktoringu z regresem oraz skupione wierzytelności w ramach faktoringu bez regresu.

Należności z tytułu pożyczek faktoringowych w ramach faktoringu z regresem stanowią wypłacone przez Grupę faktorantom tzw. zaliczki, czyli uzgodnioną część nabytych wierzytelności. Należności z tytułu wypłaconych zaliczek powiększają kwoty naliczonych prowizji stanowiących wynagrodzenie Grupy i ewentualnie dodatkowe opłaty oraz należne odsetki. Wynagrodzenie należne Grupie w formie odsetek naliczane jest od dnia wypłaty środków do terminu płatności nabywanej faktury.

Należności z tytułu skupionych wierzytelności w ramach faktoringu bez regresu stanowią kwoty należne od dłużników (odbiorców) faktorantów z tytułu nabytych przez Grupę wierzytelności w postaci faktur. Są to kwoty brutto należne z tych faktur.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Pożyczki i należności ujmuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień rozliczenia transakcji kupna danego składnika aktywów. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się w wartości godziwej, która jest powiększana lub pomniejszana o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych. Pożyczki są rozpoznawane w momencie wypłaty środków pożyczkobiorcy. Należności z leasingu są rozpoznawane w momencie, w którym leasingobiorcy przysługuje prawo do korzystania z przedmiotu leasingu.

Po początkowym ujęciu Grupa wycenia te aktywa finansowe według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej i z uwzględnieniem utraty wartości, a skutki wyceny odnoszone są do rachunku zysków i strat (do przychodów z tytułu leasingu finansowego, przychodów z tytułu pożyczek lub przychodów z tytułu faktoringu).

2.6.2. Reklasyfikacja aktywów finansowych

Składnik aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży Grupa może przekwalifikować do kategorii pożyczek i należności, jeżeli składnik ten spełnia definicję pożyczek i należności, a gdy Grupa ma zamiar i możliwość utrzymać dany składnik aktywów finansowych w dającej się przewidzieć przyszłości lub do terminu jego wymagalności.

W przypadku przekwalifikowania składnika aktywów finansowych z określonym terminem wymagalności, uprzednie zyski i straty związane z takim składnikiem, które zostały ujęte w innych całkowitych dochodach, amortyzuje się i ujmuje w rachunku zysków i strat przez okres pozostały do terminu wymagalności przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej. Wszelkie różnice pomiędzy nowym zamortyzowanym kosztem i kwotą umorzeniową amortyzuje się przez pozostały okres do terminu wymagalności składnika aktywów przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej, podobnie do amortyzacji premii lub dyskonta.

Grupa może przeklasyfikować aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat w przypadku wystąpienia wyjątkowych okoliczności.

Składnik aktywów finansowych jest reklasyfikowany według jego wartości godziwej w dniu reklasyfikacji. Zyski lub straty, które zostały ujęte w rachunku zysków i strat do momentu reklasyfikacji, nie podlegają odwróceniu. Wartość godziwą składnika aktywów finansowych w dniu reklasyfikacji uznaje się odpowiednio za jego nowy koszt lub nowy zamortyzowany koszt.

2.6.3. Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości danego składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. W przypadku zaobserwowania takich przesłanek Grupa rozpoznaje odpisy z tytułu utraty wartości aktywów.

O utracie wartości składnika lub grupy aktywów finansowych i stratach poniesionych z tego tytułu mowa jest wyłącznie wtedy, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości na skutek wydarzenia lub wydarzeń, które

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

nastąpiły po pierwotnym ujęciu danego składnika aktywów (tzw. zdarzenie powodujące stratę) oraz gdy to zdarzenie (lub zdarzenia) mają wpływ na dotyczące tego aktywa lub grupy aktywów finansowych przyszłe przepływy pieniężne, który można wiarygodnie oszacować.

Może nie być możliwe zidentyfikowanie pojedynczego zdarzenia powodującego utratę wartości – możliwe jest, że utratę wartości będzie determinować łączny efekt kilku zdarzeń. Potencjalne straty oczekiwane w wyniku przyszłych zdarzeń, bez względu na to, jak bardzo prawdopodobne, nie są rozpoznawane.

Obiektywnymi przesłankami utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych są uzyskane przez Grupę informacje o następujących zdarzeniach mogących powodować stratę:

- znaczące trudności finansowe dłużnika (w szczególności: niewypłacalność leasingo-/pożyczkobiorcy związana z pogorszeniem się jego sytuacji finansowo-ekonomicznej),
- niedotrzymanie postanowień umownych przez dłużnika, np. niespłacenie rat leasingowych, odsetek lub kapitału albo zaleganie z ich spłatą (w szczególności: opóźnienie w spłacie należności przekraczające 90 dni i ustaloną kwotę; stwierdzone przypadki defraudacji),
- zaistnienie wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub restrukturyzacja dłużnika (w szczególności: uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego lub bankructwa klienta lub zmiany warunków umowy, takie jak wypowiedzenie umowy, restrukturyzacja zadłużenia),
- dające się zaobserwować dane wskazujące na wymierne zmniejszenie szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dotyczących grupy aktywów finansowych od czasu pierwotnego ich ujęcia, nawet jeżeli zmniejszenia tego nie można jeszcze przypisać do poszczególnych składników grupy aktywów finansowych (w szczególności: niekorzystne zmiany sytuacji płatniczej dłużników, niekorzystne zmiany w otoczeniu ekonomicznym leasingo-/pożyczkobiorcy, powiązane z ryzykiem regionu, kraju, branży, grup klientów lub produktów).

Najczęstszą przesłanką (ok. 80%) rozpoznania utraty wartości aktywów finansowych są te związane z występowaniem zaległości w spłacie należności Grupy. Pozostałe 20% wynika z innych przesłanek.

2.6.3.1. Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Jeżeli istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości pożyczek i należności lub aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności wycenianych w zamortyzowanym koszcie, kwota odpisu aktualizującego jest równa różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem nieponiesionych przyszłych strat kredytowych), zdyskontowanych przy zastosowaniu pierwotnej efektywnej stopy procentowej (tj. stopy procentowej ustalonej przy początkowym ujęciu).

Jeżeli kredyt lub inwestycja utrzymywana do terminu zapadalności ma zmienną stopę procentową, wówczas stopą dyskontową stosowaną do ustalenia utraty wartości jest bieżąca efektywna stopa procentowa.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Kalkulacja bieżącej wartości szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dotyczących zabezpieczonego składnika aktywów finansowych uwzględnia przepływy pieniężne wynikające z zajęcia zabezpieczenia pomniejszone o koszty jego nabycia i sprzedaży.

Po przeprowadzeniu kalkulacji i ustaleniu wysokości odpisu wartość bilansowa składnika aktywów zostaje zmniejszona poprzez odpis aktualizujący, a kwota odpisu obciąża rachunek zysków i strat.

Grupa ocenia w pierwszej kolejności, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości poszczególnych indywidualnie znaczących składników aktywów finansowych, a następnie – na podstawie analizy indywidualnej lub grupowej – czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości dla aktywów finansowych, które indywidualnie nie są znaczące.

W portfelu ocenianym indywidualnie każde pojedyncze aktyw finansowe jest poddawane analizie pod kątem rozpoznania przesłanek utraty wartości. W przypadku rozpoznania utraty wartości tworzony jest odpis aktualizujący wartość należności.

Jeżeli Grupa stwierdzi, że nie istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych (niezależnie od tego, czy jest on znaczący czy też nie), to włącza ten składnik do grupy aktywów finansowych ocenianych grupowo pod kątem utraty wartości. Aktywa oceniane indywidualnie pod kątem utraty wartości, dla których utrata wartości została rozpoznana, nie są włączane w grupową ocenę pod względem utraty wartości.

W portfelu grupowym identyfikowane są grupy o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego, które następnie zbiorczo oceniane są pod kątem utraty wartości.

Podział aktywów finansowych na grupy aktywów finansowych (podportfele), o podobnych cechach ryzyka kredytowego jest przeprowadzany według stosowanego przez Grupę systemu uwzględniającego rodzaj produktu (i typ aktywa), typ klienta (i formę prawną), przeterminowanie należności i wielkości zaangażowania. Cechy te mają wpływ na oszacowanie przyszłych przepływów pieniężnych dla określonych grup aktywów.

Przyszłe przepływy pieniężne dotyczące aktywów finansowych ocenianych grupowo pod kątem utraty wartości są szacowane na podstawie przepływów pieniężnych wynikających z umów oraz historycznych danych dotyczących strat ponoszonych z tytułu aktywów o podobnych cechach ryzyka.

Szacunki dotyczące zmian przyszłych przepływów pieniężnych związanych z grupami aktywów odpowiadają kierunkom zmian obserwowanych danych zachodzących z okresu na okres (np. zmiany stopy bezrobocia, cen nieruchomości, stanu spłat lub innych czynników wskazujących na zmiany prawdopodobieństwa wystąpienia strat w danej grupie i ich wielkości). Metodologia oraz założenia stosowane przy szacowaniu przyszłych przepływów pieniężnych są regularnie rewidowane przez Grupę w celu zmniejszenia różnic między szacowaną a rzeczywistą wysokością strat.

W wyniku oceny grupowej tworzona jest rezerwa na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty (IBNI). Dla celów zbiorczej oceny utraty wartości, na które tworzona jest rezerwa na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty,

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

należności z tytułu leasingu oraz pożyczek są łączone w grupy o podobnych cechach ryzyka kredytowego (według stosowanego przez Grupę systemu uwzględniającego rodzaj produktu, typ klienta, przeterminowanie należności i inne istotne czynniki). Cechy te mają wpływ na oszacowanie przyszłych przepływów pieniężnych dla określonych grup należności z tytułu leasingu oraz aktywów, ponieważ wskazują na możliwości spłaty przez dłużników całości ich zobowiązań zgodnie z warunkami umów dotyczących ocenianych aktywów. Przyszłe przepływy pieniężne dotyczące grupy należności z tytułu leasingu oraz aktywów finansowych ocenianych zbiorczo pod kątem utraty wartości są szacowane na podstawie przepływów pieniężnych wynikających z umów oraz historycznych danych dotyczących strat ponoszonych z tytułu aktywów o podobnych cechach ryzyka. Historyczne dane dotyczące strat są korygowane na podstawie danych pochodzących z bieżących obserwacji w celu uwzględnienia skutków aktualnych okoliczności, które nie miały miejsca w okresie, którego dotyczą historyczne doświadczenia, oraz wyłączenia skutków okoliczności, które miały miejsce w okresie historycznym, a które nie zachodzą obecnie.

Weryfikacja parametrów obliczeń ustalonych na bazie danych historycznych, zgodnie z metodologią estymacji parametrów ryzyka w Grupie, dotyczy następujących parametrów:

- PD – prawdopodobieństwa wystąpienia straty na umowie leasingu / pożyczki liczone dla okresu dziewięciomiesięcznego (LIP – okres identyfikacji straty przyjęty przez Grupę dla klienta wynosi odpowiednio osiem/dziewięć miesięcy), z wyjątkiem podportfeli poniżej 1 mln dla spółek kapitałowych,
- LGD – oczekiwanej wysokości straty na umowie leasingu / pożyczki w przypadku wystąpienia straty (w tym parametry RR coll, RR Ncoll).

Odpisy z tytułu utraty wartości ewidencjonowane są na odrębnych kontach księgowych. Dla celów bilansowych i ustalenia bieżącej wartości księgowej danego składnika aktywów finansowych są one prezentowane łącznie ze składnikami aktywów finansowych, w przypadku których nastąpiła utrata wartości.

Jeżeli w następnym okresie wysokość odpisu z tytułu utraty wartości zmniejszy się, a zmniejszenie to można w obiektywny sposób powiązać ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu z tytułu utraty wartości (np. z poprawą oceny zdolności kredytowej dłużnika), to uprzednio ujęty odpis jest odwracany, a skutki odwrócenia rozpoznawane są w rachunku zysków i strat. Wartość bilansowa składnika aktywów ustalona w wyniku odwrócenia odpisu z tytułu utraty wartości nie może być wyższa niż wartość, która zostałaby określona według zamortyzowanego kosztu w przypadku, gdyby odpis z tytułu utraty wartości nie został rozpoznany.

W przypadku renegotiacji umów leasingu oraz pożyczek, niewynikającej z obiektywnych przesłanek, nie jest rozpoznawana utrata wartości (np. negocjacje cenowe niezwiązane z pogorszeniem sytuacji finansowej leasingo-/pożyczkobiorcy).

Obiektywnymi przesłankami utraty wartości są sytuacje, gdy restrukturyzacje umów są wynikiem złej sytuacji finansowej dłużnika i skutkują wystąpieniem straty ekonomicznej.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Grupa rozpoznaje utratę wartości, gdy w wyniku renegotjacji warunków umów i podpisania zmienionego harmonogramu spłaty następuje obniżenie wartości bieżącej aktywa (spadek NPV). Grupa udziela takich udogodnień klientom. Nie występują renegotjacje skutkujące brakiem rozpoznania utraty wartości.

Nieściągalne należności z tytułu leasingu oraz pożyczki są spisywane w ciężar odpisów na utratę wartości należności. W przypadku odzyskania uprzednio spisanej kwoty, jej wysokość jest wykazywana w rachunku zysków i strat w pozostałych przychodach operacyjnych.

Grupa spisuje należności po dokonaniu każdorazowo analizy. Kryteria brane pod uwagę to status ekspozycji świadczący o niskim prawdopodobieństwie odzyskania należności, informacja o umorzeniu postępowania komorniczego będącego konsekwencją bezskuteczności egzekucji, bezskuteczność dotychczas prowadzonych działań windykacyjnych, stwierdzenie fraudu lub wyłudzenia.

2.6.4. Pochodne instrumenty finansowe

Instrumenty pochodne klasyfikowane są jako instrumenty przeznaczone do obrotu, prezentowane są w odrębnej pozycji skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, po stronie aktywów bądź pasywów. Instrumenty pochodne wyceniane są w wartości godziwej, bez uwzględniania kosztów transakcji, które będą poniesione przy ich sprzedaży. Instrument pochodny jest aktywem, jeśli jego wartość godziwa jest dodatnia, a zobowiązaniem – gdy jego wartość godziwa jest ujemna.

Najlepszą podstawą do wyznaczenia wartości godziwej instrumentu finansowego przy początkowym ujęciu jest cena transakcyjna (tj. wartość godziwa uiszczonej lub otrzymanej zapłaty). W pozostałych przypadkach jest to wartość godziwa określona na podstawie modelu wyceny, do którego dane pozyskano z aktywnego rynku. Wykorzystywane techniki bazują między innymi na modelach zdyskontowanych przepływów pieniężnych, krzywych dochodowości oraz modelach dla opcji.

Zmiany wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych ujmowane są w rachunku zysków i strat.

Kwoty bazowe transakcji pochodnych wykazane są w pozycjach pozabilansowych w dniu zawarcia transakcji i przez cały okres ich trwania.

Instrumenty pochodne, z których korzysta Grupa w celu operacyjnego zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym ze zmianami stóp procentowych i kursów wymiany walut, to przede wszystkim kontrakty walutowe typu forward, swap, kontrakty na zamianę stóp procentowych (swapy procentowe) oraz transakcje CIRS.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2.6.5. Rachunkowość zabezpieczeń

Grupa stosuje zasady rachunkowości zabezpieczeń w celu zapewnienia adekwatnego odzwierciedlenia w księgach ekonomicznych procesów związanych z zarządzaniem ryzykiem w Grupie.

Dodatkowo, dzięki zastosowaniu rachunkowości zabezpieczeń Grupa dąży do ograniczenia wahań w rachunku zysków i strat poprzez kompensowanie wyników uzyskiwanych na skutek zmian przepływów środków pieniężnych wynikających z instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej.

Strategia zabezpieczająca:	Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych kredytów PLN oraz EUR o zmiennym oprocentowaniu, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych, z wykorzystaniem transakcji IRS
Opis relacji zabezpieczającej	Eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel kredytów w: 1) PLN 2) EUR o zmiennym oprocentowaniu, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych w ciągu okresu objętego zabezpieczeniem.
Zabezpieczane ryzyko	Ryzyko stopy procentowej.
Instrument zabezpieczający	Transakcje IRS, w których Spółka płaci kupon oparty o stałą stopę, a otrzymuje kupon oparty o zmienną stopę: 1) WIBOR 1M, 2) EURIBOR 1M.
Pozycja zabezpieczana	1) Portfel kredytów w PLN indeksowanych do stopy zmiennej WIBOR 1M; 2) Portfel kredytów w EUR indeksowanych do stopy zmiennej EURIBOR 1M Ekonomicznie portfele te odpowiadają wartości umów leasingowych opartych na stałej stopie.

Grupa stosuje zasady rachunkowości zabezpieczeń dla wybranych transakcji, wyłącznie, gdy spełnione są następujące warunki:

- w momencie ustanowienia zabezpieczenia sporządzana jest sformalizowana dokumentacja powiązania zabezpieczającego, w której określony jest przyjęty przez jednostkę cel zarządzania ryzykiem oraz strategia ustanowienia zabezpieczenia.
- dokumentacja określa instrument zabezpieczający, pozycję zabezpieczaną, okres zabezpieczenia, rodzaj zabezpieczanego ryzyka, typ powiązania zabezpieczającego, sposób oceny efektywności
- oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian przepływów środków pieniężnych, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

- poziom efektywności relacji zabezpieczających jest wysoki, tzn. przez cały okres zabezpieczenia kwota zmian przepływów pieniężnych pozycji zabezpieczanej zostaje skompensowana zmianami przepływów pieniężnych instrumentu zabezpieczającego, a w testach retrospektywnych efektywność relacji zabezpieczających mieści się w przedziale od 80% do 125%,
- efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie określić, co oznacza, że Grupa ma możliwość dokonania wiarygodnego pomiaru zmian przepływów środków pieniężnych zabezpieczanej pozycji, jak i instrumentu zabezpieczającego,
- efektywność relacji zabezpieczającej jest oceniana zarówno przed zawiązaniem relacji zabezpieczających, jak i w trakcie trwania zabezpieczenia (nie rzadziej niż w momencie, gdy Grupa sporządza roczne lub śródroczne skonsolidowane sprawozdania finansowe).

Pozycję zabezpieczaną może stanowić:

- pojedyncze aktyw lub zobowiązanie, bądź uprawdopodobnione przyszłe zobowiązanie lub planowana przyszła transakcja,
- grupa aktywów, zobowiązań, uprawdopodobnionych przyszłych zobowiązań lub planowanych transakcji, jeżeli z każdym ze składników tej grupy wiąże się określone ryzyko o podobnej charakterystyce poddane zabezpieczeniu,
- jeżeli zabezpieczaną pozycję stanowią aktywa finansowe lub zobowiązania finansowe jednostki lub ich grupa, to zabezpieczenie może dotyczyć jednego z czynników ryzyka mogącego skutkować zmianami przepływów pieniężnych pod warunkiem, że skuteczność zabezpieczenia takiego czynnika ryzyka może być wiarygodnie zmierzona.

Pozycją zabezpieczaną nie mogą być:

- instrumenty pochodne,
- aktywa finansowe zaliczane do utrzymywanych do terminu wymagalności - jeżeli celem zabezpieczania miałyby być ryzyko zmiany stopy procentowej, bez względu na to czy ryzyko dotyczy zmiany wartości godziwej instrumentów o stałej stopie procentowej, czy też zmiany przepływów pieniężnych związanych z instrumentami o zmiennej stopie procentowej,
- aktywa wyceniane metodą praw własności - jeżeli celem miałyby być zabezpieczenie wartości godziwej,
- uprawdopodobnione przyszłe zobowiązanie do przejęcia innej jednostki w wyniku łączenia się spółek handlowych, z wyjątkiem zabezpieczania ryzyka zmiany kursu walut związanego z tą transakcją.

Efektywność zabezpieczenia można określić, jako stopień, w jakim zmiany wartości instrumentu zabezpieczającego kompensują zmiany wartości pozycji zabezpieczanej. Grupa ocenia efektywność zabezpieczenia przed ustanowieniem relacji zabezpieczającej (prospektywnie) oraz nie rzadziej niż w momencie,

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

gdy sporządza roczne lub śródroczne skonsolidowane sprawozdania finansowe (prospektywnie i retrospektywnie).

Dla wszystkich relacji zabezpieczających ustalonych dla portfeli Grupy przed ich zawiązaniem oraz w comiesięcznej analizie efektywności relacji zabezpieczających obowiązują:

- metoda kompensacji będąca podstawą ewidencji księgowej,
- metoda regresji dla comiesięcznych testów prospektywnych i retrospektywnych oraz
- metoda redukcji wariancji w sytuacji, kiedy wyniki testu metodą regresji wykazują zbliżone do skrajnych wartości przedziału 80%-125%, co mogłoby skutkować zaprzestaniem stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń.

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych, które spełnia w ciągu okresu obrotowego warunki rachunkowości zabezpieczeń jest ujmowane w księgach w następujący sposób:

- zysk lub stratę uzyskaną w wyniku wyceny marży w dniu zawarcia transakcji zabezpieczającej (wycena różna od 0) ujmuje się jednorazowo w odpowiedniej pozycji rachunku zysków i strat zgodnie z ogólnymi zasadami rachunkowości Grupy,
- część zysku lub straty uzyskanej w wyniku aktualizacji wartości godziwej (wyceny) instrumentu zabezpieczającego do wartości godziwej, którą uznano za efektywne zabezpieczenie, ujmuje się bezpośrednio w pozycji Pozostałe kapitały,
- część zysku lub straty z aktualizacji wartości godziwej (wyceny) pochodnego instrumentu zabezpieczającego, którą uznano za nieefektywne zabezpieczenie ujmuje się w odpowiedniej pozycji rachunku zysków i strat zgodnie z ogólnymi zasadami rachunkowości Grupy,
- jeżeli zabezpieczane przyszłe zobowiązanie lub zabezpieczana prognozowana transakcja prowadzi do powstania składnika aktywów lub zobowiązania, wówczas na dzień wprowadzenia do ksiąg rachunkowych składnika aktywów lub zobowiązania związane z nim zyski i straty z przeszacowania instrumentu zabezpieczającego, które uprzednio zostały ujęte bezpośrednio w pozostałych elementach kapitałów własnych, odpisuje się z kapitału własnego i odpowiednio dolicza się do początkowej ceny nabycia lub inaczej określonej początkowej wartości bilansowej składnika aktywów lub zobowiązania,
- zyski lub straty na instrumencie zabezpieczającym, które zostały uwzględnione w początkowej wycenie ceny nabycia lub innej wartości bilansowej składnika aktywów lub zobowiązania są następnie uwzględniane w rachunku zysków i strat, gdy dany składnik aktywów lub zobowiązanie jest rozliczany w rachunku zysków i strat,
- zmiany wartości godziwej zabezpieczającego instrumentu pochodnego, które zostały wykazane w pozycji Pozostałe kapitały, są uznawane w rachunku zysków i strat i klasyfikowane jako przychody lub koszty w okresach, w których pozycja zabezpieczana jest rozliczana w rachunku zysków i strat.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Kompensowanie składnika aktywów i zobowiązań finansowych jest dokonywane tylko w przypadku, gdy Grupa posiada ważny tytuł prawny do przeprowadzenia kompensaty, a rozliczenie ma zostać przeprowadzone w kwocie netto lub realizacja składnika aktywów i zobowiązań następuje jednocześnie.

Grupa zaprzestaje stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń, gdy:

- instrument zabezpieczający wygasa, zostaje sprzedany, rozwiązany lub wykonany (zastąpienia jednego instrumentu zabezpieczającego drugim lub przedłużenia terminu ważności danego instrumentu zabezpieczającego nie uważa się za wygaśnięcie lub rozwiązanie, jeśli takie zastąpienie lub przedłużenie terminu stanowi część udokumentowanej strategii zabezpieczania przyjętej przez jednostkę). W takim przypadku skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w pozostałych elementach kapitałów własnych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- zabezpieczenie przestaje spełniać kryteria rachunkowości zabezpieczeń. W takim przypadku skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w pozostałych elementach kapitałów własnych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- zaprzestano oczekiwać realizacji planowanej transakcji, wobec tego wszystkie skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się w rachunku zysków i strat,
- Grupa unieważnia powiązanie zabezpieczające. W takim przypadku skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w pozostałych elementach kapitałów własnych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji.

2.6.6. Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe są klasyfikowane do kategorii: zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz pozostałe zobowiązania finansowe.

Grupa decyduje o klasyfikacji zobowiązania finansowego w momencie jego początkowego ujęcia.

Do kategorii zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu zaliczane są pochodne instrumenty finansowe.

Zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej instrumentów pochodnych są bezpośrednio odnoszone do rachunku zysków i strat.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Do kategorii pozostałych zobowiązań finansowych klasyfikowane są zobowiązania inne niż wycenianie według wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do rachunku zysków i strat, obejmujące głównie zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek, zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych, zobowiązania z tytułu sekurytyzacji aktywów. W momencie początkowego ujęcia taki składnik zobowiązań finansowych wycenia się w wartości godziwej, która jest powiększana lub pomniejszana o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do emisji składnika zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu pozostałe zobowiązania finansowe wyceniane są według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej.

2.6.7. Zobowiązania pozabilansowe

W ramach działalności operacyjnej Grupa zawiera transakcje, które w momencie ich zawarcia nie są ujemowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa lub zobowiązania, lecz powodują powstanie zobowiązań warunkowych. Zobowiązanie warunkowe jest:

- możliwym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, których istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli Grupy, lub
- obecnym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujemowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków pieniężnych lub innych aktywów w celu wypełnienia obowiązku, lub kwoty zobowiązania nie można oszacować w sposób wiarygodny.

Główne zobowiązania pozabilansowe Grupy to zobowiązania do przekazania aktywów w leasing finansowy lub udzielenia pożyczki lub finansowania w formie faktoringu.

Na udzielone zobowiązania pozabilansowe obarczone ryzykiem braku wywiązania się zleceniodawcy z warunków umowy tworzone są rezerwy. Rezerwa z tytułu zobowiązań pozabilansowych wyliczana jest w oparciu o ustanowiony limit i możliwą do odzyskania kwotę należności rozumianą jako bieżącą wartość szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dyskontowanych za pomocą rynkowych stóp procentowych. Przyszłe przepływy dotyczące zobowiązań pozabilansowych oblicza się na podstawie dostępnego limitu oraz terminu odpowiadającego końcowej dacie tego zobowiązania i prawdopodobieństwa wypływu środków z Grupy.

2.6.8. Metoda ustalania wartości godziwej i zamortyzowanego kosztu

Grupa decyduje o klasyfikacji aktywa finansowego w momencie jego początkowego ujęcia. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się co do zasady w wartości godziwej. Po początkowym ujęciu Grupa wycenia do wartości godziwej aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Do wyceny instrumentów finansowych w wartości godziwej, dla których istnieje aktywny rynek, wykorzystuje się ceny rynkowe publikowane przez rzetelne i wiarygodne źródła, np. serwis Reuters, Bloomberg, GPW itp.

W przypadku, gdy nie jest dostępna wiarygodna cena rynkowa instrumentu finansowego, wycena przeprowadzana jest w oparciu o cenę teoretyczną zbudowaną na podstawie modelu krzywej dochodowości. Model krzywej dochodowości oparty jest na notowaniach rynkowych z rynku pieniężnego oraz kontraktów swap dla poszczególnych walut. Model wyceny zawiera elementy korekty o ryzyko kredytowe.

W odniesieniu do kapitałowych instrumentów finansowych, które nie są notowane na aktywnym rynku, Grupa nie dokonuje ich wyceny do wartości godziwej, ponieważ ich wiarygodna wycena nie jest możliwa. Instrumenty te wyceniane są wg kosztu nabycia pomniejszonego o odpisy z tytułu utraty wartości.

Po początkowym ujęciu Grupa wycenia według zamortyzowanego kosztu aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności oraz pożyczki i należności.

Metoda zamortyzowanego kosztu jest metodą ustalenia wartości instrumentu finansowego poprzez ujęcie wartości, w jakiej instrument finansowy został wyceniony w momencie początkowego ujęcia, pomniejszenie jej o spłaty kwoty kapitału, powiększenie lub pomniejszenie o ustaloną z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej skumulowaną amortyzację wszelkich różnic między wartością początkową a wartością w terminie zapadalności oraz pomniejszenie jej o odpisy z tytułu utraty wartości.

Grupa klasyfikuje poszczególne składniki aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej do następujących kategorii, stosując przy tym różnorodne metody ustalania ich wartości godziwej:

- Poziom 1: Ceny kwotowane na aktywnych rynkach

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest bezpośrednio o ceny notowane (nieskorygowane) z aktywnych rynków dla identycznych aktywów lub zobowiązań.

- Poziom 2: Techniki wyceny oparte na obserwowalnych danych rynkowych

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadkach, których wszystkie znaczące dane wejściowe są obserwowalne na rynku w sposób bezpośredni, (jako ceny) lub pośrednio (bazujące na cenach).

- Poziom 3: Pozostałe techniki wyceny

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana za pomocą modeli wyceny, w przypadku, których dane wejściowe nie są oparte na możliwych do zaobserwowania danych rynkowych (dane wejściowe nieobserwowalne). Do tej kategorii Grupa klasyfikuje akcje nienotowane na GPW, które wycenia się po cenie nabycia, pomniejszonej o odpis z tytułu utraty wartości oraz portfel papierów wartościowych kapitałowych.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2.6.9. Wyłączenie instrumentów finansowych ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z aktywów finansowych lub gdy Grupa przenosi składnik aktywów finansowych na inny podmiot. Przeniesienie to ma miejsce wtedy, gdy Grupa przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub gdy Grupa zatrzymuje umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, ale przyjmuje umowny obowiązek przekazania tych przepływów jednostce spoza Grupy.

Przenosząc składniki aktywów finansowych Grupa ocenia, w jakim stopniu zachowuje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. W tym przypadku:

- jeżeli Grupa przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to wyłącza składnik aktywów finansowych ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej i jednocześnie odrębnie rozpoznaje jako aktywa lub zobowiązania wszelkie prawa i obowiązki zachowane przez Grupę lub powstałe podczas tego transferu,
- jeżeli Grupa zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to w dalszym ciągu ujmuje składnik aktywów finansowych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej,
- jeżeli Grupa nie przenosi ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, Grupa ustala, czy zachowała kontrolę nad tym składnikiem aktywów finansowych. W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy do wysokości wynikającej z kontynuowanego zaangażowania, a w przypadku braku kontroli składnik aktywów finansowych jest wyłączany ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej i jednocześnie odrębnie rozpoznawane są jako aktywa lub zobowiązania wszelkie prawa i obowiązki zachowane przez Grupę lub powstałe podczas tego transferu.

Grupa wyłącza ze swojego skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej zobowiązanie finansowe (lub jego część), gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

2.7. Prezentacja i wycena pozostałych pozycji skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej

2.7.1. Wartości niematerialne

Wartości niematerialne są niemającymi formy fizycznej, ale możliwymi do zidentyfikowania niepieniężnymi składnikami majątkowymi kontrolowanymi przez Grupę, powodującymi w przyszłości wpływ do Grupy korzyści ekonomicznych powiązanych bezpośrednio z tymi aktywami.

Wartości niematerialne Grupy początkowo wykazuje się według kosztu historycznego (w cenie nabycia).

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Cena nabycia programu komputerowego obejmuje:

- cenę zakupu, należną dostawcy, pomniejszoną o udzielone rabaty i upusty, a powiększoną o cło i podatek akcyzowy od importu oraz podatek od towarów i usług niepodlegający odliczeniu,
- wszystkie inne dające się bezpośrednio przyporządkować nakłady lub koszty związane z dostosowaniem nabytego oprogramowania do używania, zgodnie z przeznaczeniem planowanym przez Grupę, naliczone od dnia nabycia do dnia przekazania oprogramowania do używania.

Do bezpośrednich nakładów lub kosztów zalicza się w szczególności:

- koszty konsultacji zewnętrznych,
- koszty uruchomienia i testów sprawdzających działanie programów komputerowych,
- koszty świadczeń pracowniczych pracowników Grupy, w odniesieniu do nabytego oprogramowania wskazanego w ramach danego projektu informatycznego, poniesione wyłącznie w związku z jego dostosowaniem do wymogów Grupy. Do kosztów tych zalicza się krótkoterminowe świadczenia pracownicze (koszty osobowe) pracowników obejmujące: wynagrodzenia zasadnicze, godziny nadliczbowe, premie, które można odnieść do danego oprogramowania, wszystkie pochodne związane z wyżej wymienionymi świadczeniami pracowniczymi.

Do kosztów bezpośrednich nie zalicza się kosztów świadczeń pracowniczych z tytułu płatnych nieobecności, które ujmuje się w kosztach działania Grupy oraz kosztów otrzymanego finansowania zewnętrznego (odsetki lub dyskonto), jeżeli płatność związana z danym oprogramowaniem odroczone jest na okres dłuższy niż normalny kredyt kupiecki.

Późniejsza wycena obejmuje pomniejszenie tej wartości o umorzenie, którego dokonuje się przez szacowany okres użyteczności tego składnika aktywów, i zakumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości, wynikające z przeprowadzanych testów na utratę wartości (w przypadku zidentyfikowania istotnych przesłanek utraty wartości podczas okresowych przeglądów wartości niematerialnych). Nie dokonuje się odpisów amortyzacyjnych wartości firmy ani składników wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania.

Przeglądu, czy w badanym okresie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości, dokonuje się na każdy dzień bilansowy. Jeśli wystąpiły takie przesłanki, ustalana jest wartość odzyskiwalna tych aktywów. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości jest ujmowany w Pozostałych kosztach operacyjnych w rachunku zysków i strat w okresie, którego dotyczy, jeżeli wartość księgowa wartości niematerialnej przekracza jej wartość odzyskiwalną. W przypadku innych wartości niematerialnych (niebędących wartościami firmy) odpis ten może ulec odwróceniu, ale tylko do takiego poziomu, aby wartość księgowa składnika aktywów nie przekroczyła wartości księgowej, którą miałyby ten składnik aktywów (po pomniejszeniu o kwotę amortyzacji), jeżeli nie zostałby ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Zyski lub straty ze sprzedaży wartości niematerialnych prezentowane są odpowiednio jako pozostałe przychody lub koszty operacyjne.

Do wartości niematerialnych Grupy zalicza się przede wszystkim zakupione licencje na oprogramowanie komputerowe, które aktywuje się w wysokości ceny nabycia, tj. kosztów poniesionych na zakup i dostosowanie nabytego konkretnego oprogramowania komputerowego do używania zgodnie z wymogami Grupy.

Amortyzację oprogramowania nalicza się metodą liniową w celu rozłożenia jego wartości początkowej przez okres użytkowania, który wynosi co do zasady od 2 do 10 lat.

Relacje z klientami są ujawnionym zidentyfikowanym aktywem przy rozliczeniu ceny nabycia Raiffeisen-Leasing Polska S.A. wycenionym odrębnie dla klientów korporacyjnych i detalicznych. Przyjęty okres amortyzacji dla tych aktywów wynosi 20 lat, przy czym stosowana jest metoda degresywna uzależniona od stopnia konsumowania korzyści ekonomicznych wynikających z ich korzystania.

Wartość firmy, jaka powstała z tytułu nabycia spółki Raiffeisen-Leasing Polska S.A. w dniu 1 grudnia 2016 roku, została przypisana do wyodrębnionej ewidencyjnie części aktywów Grupy, będących aktywami nabytej Raiffeisen-Leasing Polska S.A. Wartość firmy nie podlega amortyzacji, corocznie przeprowadzany jest test na utratę wartości. W przypadku stwierdzenia częściowej lub całkowitej utraty wartości dokonywany jest odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości w ciężar wyniku finansowego.

2.7.2. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe wykazuje się według kosztu historycznego (ceny nabycia) pomniejszonego o umorzenie i zakumulowane odpisy z tytułu utraty wartości.

Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem i przystosowaniem do używania lub wytworzeniem danych aktywów.

Ulepszenia w obcych środkach trwałych ponoszone są głównie na dostosowanie do potrzeb Grupy wynajmowanych lokali z przeznaczeniem na placówki obsługi klientów.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego składnika rzeczowych aktywów trwałych lub ujmuje jako odrębny składnik tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi dodatkowy wpływ korzyści ekonomicznych dla Grupy, które można przyporządkować danemu składnikowi rzeczowych aktywów trwałych, zaś cenę nabycia lub koszt wytworzenia danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć.

Wszelkie pozostałe wydatki na naprawę i konserwację odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie, w którym je poniesiono.

Amortyzację składników rzeczowych aktywów trwałych nalicza się metodą liniową w celu rozłożenia ich wartości początkowej, pomniejszonej o wartość końcową, jeżeli jest istotna, na przestrzeni szacunkowego okresu ich

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

użytkowania. Amortyzacja składników aktywów trwałych oddanych klientom w użytkowanie na podstawie umów leasingu operacyjnego prezentowana jest w odrębnej pozycji w rachunku zysków i strat.

Stawki amortyzacyjne stosowane co do zasady dla podstawowych kategorii rzeczowych aktywów trwałych wynoszą:

Nieruchomości inwestycyjne	40-50 lat
Ulepszenia w obcych środkach trwałych (w budynkach lub lokalach)	W zależności od długości umowy najmu (1-10 lat)
Urządzenia techniczne i maszyny	2 - 5 lat
Komputery	2 - 5 lat
Środki transportu	4 lata z uwzględnieniem przewidywanej wartości rezydualnej
Inne środki trwałe	2 - 6 lat

Co najmniej raz w roku weryfikowane są przyjęte okresy użytkowania.

Przełądu, czy w badanym okresie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości środków trwałych, dokonuje się na każdy dzień bilansowy. Jeśli wystąpiły takie przesłanki, ustalana jest wartość odzyskiwalna tych aktywów. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości jest ujmowany w Pozostałych kosztach operacyjnych w rachunku zysków i strat w okresie, którego dotyczy, jeżeli wartość księgowa składnika rzeczowych aktywów trwałych przekracza jego wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony, ale tylko do takiego poziomu, aby wartość księgowa składnika aktywów nie przekroczyła wartości księgowej, którą miałyby ten składnik aktywów (po pomniejszeniu o kwotę amortyzacji), jeżeli nie zostałyby ujęte odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Zyski lub straty ze sprzedaży środków trwałych prezentowane są odpowiednio jako pozostałe przychody lub koszty operacyjne.

Nieruchomości inwestycyjne wyceniane są według kosztu historycznego (ceny nabycia) pomniejszonego o umorzenie i zakumulowane odpisy z tytułu utraty wartości zgodnie z zasadami wskazanymi powyżej dla pozostałych składników rzeczowych aktywów trwałych.

2.7.3. Leasing

2.7.3.1. Grupa jako leasingodawca

Grupa jest stroną umów leasingowych, na podstawie których oddaje do odpłatnego używania i pobierania pożytków środki trwałe lub wartości niematerialne przez uzgodniony okres. Podstawą klasyfikacji umów leasingowych przez Grupę jest zakres, w jakim ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Umowy leasingowe, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów na leasingobiorcę, klasyfikowane są jako umowy leasingu finansowego.

W przypadku leasingu finansowego przedmiot leasingu nie jest ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej, natomiast w pozycji aktywów Należności z tytułu leasingu oraz pożyczek ujmowana jest wartość należności w kwocie równej inwestycji leasingowej netto. Inwestycja leasingowa netto to inwestycja leasingowa brutto zdyskontowana stopą procentową leasingu.

Stopa procentowa leasingu jest stopą dyskontową, która na dzień rozpoczęcia leasingu powoduje, że wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych równa się sumie wartości godziwej przedmiotu leasingu oraz początkowych kosztów bezpośrednich poniesionych przez Grupę.

Przychody z tytułu leasingu finansowego ujmuje się przez okres trwania leasingu finansowego w sposób odzwierciedlający stałą okresową stopę zwrotu na inwestycji leasingowej netto dokonanej przez Grupę i wykazuje w przychodach z tytułu leasingu finansowego. Przychody te ustalone są od wartości bilansowej, tj. inwestycji leasingowych netto pomniejszonych o oszacowaną utratę ich wartości przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej w oparciu o kompletny przepływ pieniężny generowany przez umowy leasingu. Przepływ ten w szczególności uwzględnia opłatę administracyjną pobieraną przy zawarciu umowy leasingu finansowego, wstępną opłatę leasingową, okresowe opłaty leasingowe oraz opłatę za przeniesienia prawa własności przedmiotu leasingu na korzystającego.

Początkowe koszty bezpośrednie, poniesione w związku z negocjacjami i działaniami służącymi doprowadzeniu do zawarcia umowy leasingu finansowego, korygują wartość początkową składnika aktywów - należności z tytułu leasingu finansowego.

Umowy leasingowe, na mocy których nie następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków z tytułu posiadania przedmiotu leasingu, klasyfikowane są jako umowy leasingu operacyjnego.

W przypadku umów leasingu operacyjnego zawartych przez Grupę jako leasingodawcę, przedmiot leasingu jest ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy, ponieważ nie nastąpiło przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów na leasingobiorcę. Aktywa oddane w leasing operacyjny są prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej zgodnie z charakterem tych aktywów.

Przychody z tytułu leasingu operacyjnego rozpoznawane są jako przychód metodą liniową przez okres trwania umowy leasingu. Koszty, łącznie z amortyzacją, poniesione w celu uzyskania przychodów z tytułu leasingu, ujmowane są jako koszty w rachunku zysków i strat.

Początkowe koszty bezpośrednie poniesione w związku z negocjacjami i działaniami służącymi doprowadzeniu do zawarcia umowy leasingu operacyjnego zwiększają wartość bilansową przedmiotu leasingu i są ujmowane jako koszty w okresie leasingu na tej samej podstawie co przychody z tytułu leasingu.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Grupa amortyzuje oddane w leasing operacyjny składniki aktywów zgodnie z zasadami amortyzacji przyjętymi przez Grupę w odniesieniu do zbliżonych aktywów, z uwzględnieniem okresu trwania umowy leasingu operacyjnego.

2.7.3.2. Grupa jako leasingobiorca

Grupa jest stroną umów leasingowych, na podstawie których przyjmuje do odpłatnego użytkowania środki trwałe na uzgodniony okres. Podstawą klasyfikacji umów leasingowych przez Grupę jest zakres, w jakim ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim - leasingobiorcy.

Umowy leasingowe, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów na leasingobiorcę, klasyfikowane są jako umowy leasingu finansowego.

Przedmiot leasingu finansowego jest ujmowany w aktywach Grupy jako środek trwały w kwocie równej mniejszej z: wartości godziwej przedmiotu leasingu lub wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Jednocześnie Grupa rozpoznaje zobowiązanie w tej wartości.

Opłaty leasingowe są dzielone między zmniejszenie salda zobowiązania (w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek leasingowych od pozostałego do spłaty zobowiązania) i koszty opłat leasingowych. Koszty z tytułu leasingu finansowego ujmowane są bezpośrednio w rachunku zysków i strat. Aktywa trwałe będące przedmiotem umowy leasingu finansowego są amortyzowane w sposób określony dla własnych środków trwałych. Jeżeli brak jest uzasadnionej pewności, iż po zakończeniu umowy leasingu finansowego nastąpi przeniesienie własności przedmiotu leasingu, aktywa amortyzuje się przez okres krótszy z dwóch: okres wynikający z umowy leasingowej lub szacowany okres użyteczności ekonomicznej aktywa.

Umowy leasingowe, na mocy których nie następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków z tytułu posiadania przedmiotu leasingu, klasyfikowane są jako umowy leasingu operacyjnego.

Całość opłat z tytułu leasingu operacyjnego (w tym raty leasingowe) jest ujmowana jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu. Aktywa użytkowane przez Grupę na mocy leasingu operacyjnego nie są ujmowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

2.7.4. Środki pieniężne

Do środków pieniężnych oraz ich ekwiwalentów na potrzeby skonsolidowanego sprawozdania z przepływów środków pieniężnych zaliczane są płynne aktywa krótkoterminowe (do 3 miesięcy), które nie są narażone na ryzyko istotnej zmiany wartości, takie jak środki na rachunkach bankowych oraz lokaty bankowe o datach zapadalności do 3 miesięcy.

Ekwiwalenty środków pieniężnych służą realizacji krótkoterminowych obciążeń pieniężnych, a nie mają na celu działalności inwestycyjnej lub innej.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2.7.5. Rezerwy

Rezerwy tworzone są, gdy na Grupie ciąży istniejący obecny obowiązek świadczenia (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wykorzystania już posiadanych lub przyszłych aktywów Grupy, oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. W przypadku, gdy wpływ zmian wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej przy zastosowaniu stopy dyskontowej, która odzwierciedla koszt pieniądza dla Grupy (a w szczególności może to być stopa wolna od ryzyka), oraz przy uwzględnieniu ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

Grupa tworzy w szczególności rezerwy:

- na obecne zobowiązania wobec pracowników wynikające ze stosunku pracy, jak również rezerwy związane z długoterminowymi świadczeniami pracowniczymi wyceniane metodą aktuariálną,
- na skutki toczącego się postępowania sądowego.

Rezerwy na zobowiązania tworzone są w ciężar rachunku zysków i strat, co do zasady w ciężar pozostałych kosztów operacyjnych. Na dzień, w którym nastąpiło zmniejszenie lub ustanie ryzyka uzasadniającego ich utworzenie, niewykorzystane rezerwy zmniejszają koszty działalności Grupy.

2.7.6. Kapitały

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz ze statutem Jednostki Dominującej.

Kapitał podstawowy obejmuje zarejestrowany kapitał akcyjny. Wartość kapitału zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym odpowiada wartości kapitału podstawowego Jednostki Dominującej i wykazana jest w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru sądowego.

Do kapitałów własnych zaliczane są również:

- kapitał zapasowy, powstały ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej oraz tworzony z odpisów z zysku w Jednostce Dominującej. Na kapitał zapasowy przekazuje się przynajmniej 8% zysku za dany rok obrotowy, dopóki kapitał ten nie osiągnie co najmniej jednej trzeciej wysokości kapitału podstawowego,
- pozostałe kapitały, obejmujące:
 - kwoty z rozliczenia przejęcia jednostek odniesione na kapitały,
 - zyski/straty z aktualizacji wyceny zabezpieczającego instrumentu pochodnego do wartości godziwej, uznanej za część efektywną zabezpieczenia,

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

- zyski/straty aktuarialne,
 - zyski/straty z przeliczenia jednostek z inną walutą funkcjonalną niż waluta funkcjonalna Grupy,
 - niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych nieprzeznaczony / niepokryty z innych kapitałów bądź korekty wyników, kapitały zapasowe lub rezerwy jednostek zależnych.
- wynik finansowy bieżącego roku.

2.7.7. Podatek dochodowy

Podatek dochodowy od osób prawnych obejmuje podatek bieżący i odroczony.

Podatek dochodowy bieżący ujmowany jest w rachunku zysków i strat. Podatek bieżący obliczany jest w oparciu o wynik księgowy brutto skorygowany o przychody, które zgodnie z przepisami podatkowymi nie są zaliczane do przychodów podatkowych, przychody podatkowe niebędące przychodami księgowymi, koszty nieuznawane przez przepisy podatkowe za koszty uzyskania przychodu oraz o koszty podatkowe niebędące kosztami księgowymi. Ponadto dla celów podatkowych wynik księgowy brutto koryguje się o przychody i koszty z lat ubiegłych zrealizowane dla celów podatkowych w danym okresie sprawozdawczym oraz odliczenia od dochodu.

Przy ustalaniu odroczonego podatku dochodowego uwzględnia się wartość aktywa i rezerwy na odroczony podatek na dzień bilansowy rozpoczynający i kończący okres sprawozdawczy. Wartość odroczonego podatku dochodowego na dzień bilansowy ustala się z zastosowaniem metody bilansowej jako zmianę stanu pozycji bilansowych - aktywów i rezerw na odroczony podatek dochodowy.

Z uwagi na odmiennność momentu uznania przychodu za osiągnięty lub kosztu za poniesiony w rozumieniu przepisów prawa bilansowego i podatkowego Grupa tworzy rezerwę oraz aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Podatek dochodowy odroczony ujmowany jest w wysokości różnicy pomiędzy wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową dla celów raportowania finansowego, przeliczoną odpowiednią stawką podatkową.

Podatek dochodowy odroczony w zależności od źródła pochodzenia różnic przejściowych ujmowany jest w rachunku zysków i strat lub (w przypadku skutków wyceny aktywów finansowych odnoszonych na inne dochody całkowite) w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów w pozycji Pozostałe dochody całkowite.

Grupa tworzy rezerwę na podatek odroczony w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się, jeżeli jest prawdopodobne, że w przyszłości osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który umożliwi wykorzystanie różnic przejściowych.

Kwoty podatku odroczonego oblicza się w wysokości stawki podatkowej, która według przewidywań będzie stosowana wówczas, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub zobowiązanie rozliczone, przyjmując za podstawę stawki podatkowe i przepisy podatkowe, obowiązujące na koniec okresu sprawozdawczego lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na koniec okresu sprawozdawczego.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Aktywa z tytułu podatku odroczonego i rezerwy na podatek odroczone nie podlegają dyskontowaniu.

Grupa kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności z zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczonego podatku dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

2.7.8. Zapasy

Zapasy obejmują przede wszystkim:

- inwestycje leasingowe przed wydaniem przedmiotu leasingu klientom,
- pokontraktowe przedmiotu leasingu operacyjnego przeznaczone do sprzedaży.

Zapasy są wyceniane według jednej z dwóch wartości: ceny nabycia/kosztu wytworzenia nie wyższych od możliwej do uzyskania ceny sprzedaży netto.

Cenę nabycia/ koszt wytworzenia pozycji zapasów ustala się z zastosowaniem metody szczegółowej identyfikacji poszczególnych cen nabycia/ kosztów wytworzenia.

Cenę sprzedaży netto możliwą do uzyskania jest szacowana cena sprzedaży dokonywana w toku zwykłej działalności gospodarczej, pomniejszona o szacowane koszty niezbędne do doprowadzenia sprzedaży do skutku.

W momencie sprzedaży zapasów wartość bilansową tych zapasów ujmuje się jako koszt okresu, w którym ujmowane są odnośne przychody. Kwotę wszelkich odpisów aktualizujących wartości zapasów do poziomu wartości netto możliwej do uzyskania oraz wszystkie straty w zapasach ujmuje się jako koszt okresu, w którym odpis lub strata miały miejsce.

Na dzień kończący okres sprawozdawczy kwota początkowego ujęcia jest testowana pod kątem utraty wartości. Kwotę wszelkich odpisów wartości aktywów przejętych za długi do poziomu wartości netto możliwej do uzyskania ujmuje się jako koszt okresu, w którym odpis lub strata miały miejsce.

2.7.9. Pozostałe aktywa

Pozycja Pozostałe aktywa obejmuje przede wszystkim:

- należności pozostałe ze sprzedaży powindykacyjnych i pokontraktowych przedmiotów leasingu,
- zaliczki do dostawców,
- koszty zapłacone z góry a dotyczące późniejszych okresów sprawozdawczych,
- rozrachunki publiczno-prawne, w tym z tytułu podatku od towarów i usług.

Koszty zapłacone z góry ujmuje się w księgach rachunkowych w momencie ich zapłaty kontrahentowi i rozlicza w czasie do rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres, którego dotyczy zapłacona kwota kosztów.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2.7.10. Pozostałe zobowiązania

Pozycja Pozostałe zobowiązania obejmuje przede wszystkim:

- otrzymane od klientów kaucje i depozyty stanowiące zabezpieczenie należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu; wyceniane wg zamortyzowanego kosztu,
- otrzymane zaliczki od klientów, w tym wpłaty na poczet przyszłych umów leasingu,
- zobowiązania z tytułu dostaw i usług,
- rozliczenia międzyokresowe kosztów,
- rezerwy na niewykorzystane urlopy,
- rezerwy na premie i bonusy,
- przychody przyszłych okresów.

Rozliczenia międzyokresowe kosztów stanowią koszty do zapłacenia głównie z tytułu gospodarki własnej, nieudokumentowane fakturą zakupu. Koszty te dotyczą bieżącego okresu sprawozdawczego i ujmowane są w księgach rachunkowych w momencie wykonania usługi lub dostawy, tj. powstania zobowiązania. Są płatne w późniejszym okresie w momencie otrzymania faktur od dostawców.

Zobowiązania z tytułu dostaw i usług wymagalne w ciągu roku obrotowego ujmuje się w wartości godziwej i wycenia według zamortyzowanego kosztu.

Pozycja przychodów przyszłych okresów obejmuje głównie prowizje rozliczane liniowo oraz inne dochody pobrane z góry, których rozliczenie do rachunku zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych.

3. Zmiany zasad rachunkowości i prezentacji sprawozdań finansowych

W 2017 roku Grupa zmieniła prezentację sprawozdań finansowych. Zmiany prezentacji nie miały wpływu na wartość wyników ani kapitałów Grupy, celem ich wprowadzenia było dostarczenie użytkownikom sprawozdań finansowych bardziej przydatnych informacji.

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

W skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej dokonano innego pogrupowania poszczególnych składników aktywów i pasywów, w tym zrezygnowano z podziału na aktywa trwałe i obrotowe oraz zobowiązania długoterminowe i krótkoterminowe. Zmiany pozostały bez wpływu na wysokość sumy bilansowej.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Połączono w aktywach i zaprezentowano jako Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu Inwestycje leasingowe, udzielone pożyczki oraz wymagalne należności z nich wynikające (uprzednio: Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności). Zaliczki na poczet nabycia przedmiotów leasingu zaprezentowano w pozostałych aktywach (uprzednio: Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności).

Wyodrębniono do osobnych pozycji aktywa i zobowiązania wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat.

Z Rzeczowych aktywów trwałych wyodrębniono podpozycję Nieruchomości inwestycyjne.

Przedmioty leasingu przejęte przez Grupę w ramach realizacji zabezpieczeń ustanowionych na rzecz Grupy

W 2017 roku w szczególności zmieniono zasady prezentacji powindykacyjnych przedmiotów leasingu przejętych przez Grupę w ramach realizacji zabezpieczeń ustanowionych na rzecz Grupy jako podmiotu finansującego. W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za 2016 rok zostały one zaprezentowane w pozycji Zapasy w wartości netto 96.176 tys. zł, w niniejszym sprawozdaniu finansowym w danych porównawczych na dzień 31 grudnia 2016 roku - w pozycji Należności z tytułu leasingu finansowego i pożyczek w wysokości netto 88.000 tys. zł, w tym wartość brutto - 148.331 tys. zł oraz odpis aktualizujący wartość - 52.155 tys. zł.

Zgodnie z warunkami umów leasingu w przypadku wypowiedzenia umowy leasingu należności z niej wynikające stają się wymagalne. W ramach realizacji zabezpieczeń Grupa przejmuje przedmiot leasingu, zagospodarowując go w możliwie najkorzystniejszy sposób. Ponieważ ryzyko i korzyści z przejętego aktywa do momentu jego zagospodarowania ciążą na leasingobiorcy, obecna prezentacja w Należnościach z tytułu leasingu finansowego i pożyczek lepiej oddaje sens ekonomiczny tych zdarzeń gospodarczych.

Należności z tytułu finansowania składek ubezpieczeniowych

W 2017 roku zmieniono również zasady prezentacji należności z tytułu finansowania składek ubezpieczeniowych. W sprawozdaniu finansowym za 2016 rok zaprezentowane zostały w pozycji Inne aktywa jako międzyokresowe rozliczenia kosztów czynne w wysokości 114.160 tys. zł, w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym w danych porównawczych - w pozycji Należności z tytułu leasingu finansowego i pożyczek. Zdaniem Grupy prezentacja taka lepiej oddaje sens ekonomiczny tych zdarzeń gospodarczych.

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej i skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitałach własnych

W skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz skonsolidowanym sprawozdaniu ze zmian w kapitałach własnych zmianie uległa prezentacja struktury kapitałów własnych poprzez wyodrębnienie następujących tytułów: kapitał podstawowy, kapitał zapasowy, pozostałe kapitały, wynik finansowy bieżącego roku.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Skonsolidowany rachunek zysków i strat

W skonsolidowanym rachunku zysków i strat dokonano innego pogrupowania poszczególnych składników przychodów i kosztów. Zmiany pozostały bez wpływu na wynik finansowy netto za rok 2016.

W szczególności wydzielono z kosztów działania Grupy koszty związane bezpośrednio ze świadczeniem przez Grupę przychodów, w tym w szczególności koszty amortyzacji przedmiotów w leasingu operacyjnym, koszty prowizji i opłat, prezentowanych w osobnej pozycji rachunków zysków i strat. Część kosztów pośrednio związanych z obsługą portfela umów leasingu i pożyczek i będących pochodną przychodów prezentowanych w pozostałych przychodach operacyjnych oraz przychodach z tytułu leasingu operacyjnego pomniejsza te przychody (wówczas prezentowany jest wynik netto) lub prezentowana jest w pozostałych kosztach operacyjnych (dotyczy w szczególności kosztów windykacji zewnętrznej, kosztów weryfikacji klientów w bazach zewnętrznych).

Zmieniono nazwę pozycji: Wynik na różnicach kursowych na Wynik z pozycji wymiany.

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Zmianie uległa w szczególności prezentacja w przepływach środków pieniężnych z działalności operacyjnej w zakresie dotyczącym podatku dochodowego, pozycją korygowaną jest zysk netto (uprzednio zysk brutto).

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2016 roku

Korekty o pozycje	Dane opublikowane	korekty	Dane porównawcze
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	212 504	70 088	282 592
Krótkoterminowe aktywa finansowe	70 088	-70 088	-
Finansowe inwestycje leasingowe długoterminowe	7 727 400	-7 727 400	-
Udzielone pożyczki długoterminowe	608 816	-608 816	-
Długoterminowe aktywa finansowe	3 421	-3 421	-
Finansowe inwestycje leasingowe krótkoterminowe	3 827 783	-3 827 783	-
Udzielone pożyczki krótkoterminowe	380 785	-380 785	-
Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności	1 013 032	-1 013 032	-
Inne aktywa	121 951	-121 951	-
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	-	3 726	3 726
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu	-	13 642 107	13 642 107
Zapasy	205 812	-124 618	81 194
Pozostałe aktywa	-	161 973	161 973

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Korekty o pozycje	Dane opublikowane	korekty	Dane porównawcze
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	-	1 357	1 357
Pozostałe zobowiązania	-	452 548	452 548
Pozostałe zobowiązania finansowe	233 004	-233 004	-
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz inne zobowiązania	165 828	-165 828	-
Rozliczenia międzyokresowe	55 073	-55 073	-
Kapitał zapasowy	-	146 860	146 860
Pozostałe kapitały	-	-87 052	-87 052
Wynik finansowy bieżącego roku	-	18 598	18 598
Pozostałe kapitały	-11	11	-
Pozostałe elementy kapitałów własnych	-32 880	32 880	-
Zyski zatrzymane	111 297	-111 297	-

Skonsolidowany rachunek zysków i strat za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku

Korekty o pozycje	Dane opublikowane	korekty	Dane porównawcze
Przychody z tytułu leasingu operacyjnego	37 129	6 039	43 168
Przychody z tytułu prowizji ubezpieczeniowych	-	27 378	27 378
Przychody z tytułu innych prowizji i opłat	-	28 697	28 697
Pozostałe przychody	36 179	-36 179	-
Pozostałe przychody i zyski operacyjne	38 734	-38 734	-
Koszty finansowe	-157 417	157 417	-
Koszty z tytułu odsetek	-	-154 268	-154 268
Koszt amortyzacji przedmiotów w leasingu operacyjnym	-	-20 786	-20 786
Koszty z tytułu prowizji i opłat	-	-3 652	-3 652
Wynik na odpisach aktualizujących inwestycje leasingowe i należności	-19 025	19 025	-
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	-	-54 322	-54 322
Wynik na różnicach kursowych	5 638	-5 638	-
Wynik z pozycji wymiany	-	5 638	5 638
Pozostałe przychody operacyjne	-	8 954	8 954
Pozostałe koszty operacyjne	-	-33 754	-33 754
Przychody finansowe	4 732	638	5 370
Koszty operacyjne	-156 371	156 371	-
Pozostałe koszty i straty operacyjne	-66 949	66 949	-
Ogólne koszty administracyjne	-	-129 773	-129 773

Dane porównawcze zostały odpowiednio przekształcone, również w notach.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

4. Istotne szacunki

Sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga od Zarządu Jednostki Dominującej dokonania subiektywnych ocen, estymacji i przyjęcia założeń, które wpływają na stosowane zasady rachunkowości oraz na kwoty prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym i w notach objaśniających, w szczególności kwoty, których nie da się określić w jednoznaczny sposób na podstawie innych źródeł. Szacunki i założenia dokonywane są na datę bilansową w oparciu o dostępne dane historyczne, informacje o warunkach aktualnych w momencie dokonywania szacunków oraz wiele innych czynników, które są uważane za właściwe w danych okolicznościach, w tym o oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Mimo że szacunki te opierają się na najlepszej wiedzy dotyczącej warunków i działań podejmowanych przez Grupę, wyniki rzeczywiste mogą się różnić od wartości szacunkowych. Szacunki i założenia podlegają bieżącym przeglądom. Korekty w szacunkach są rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku pod warunkiem, że korekta dotyczy tylko tego okresu, lub też w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku i w okresach przyszłych pod warunkiem, że korekta dotyczy tego okresu, w którym dokonano zmiany, i okresów przyszłych.

Główne subiektywne oceny, estymacje i założenia przyjęte przez Grupę dotyczą przede wszystkim:

4.1. Utrata wartości aktywów finansowych

Proces monitorowania ryzyka utraty wartości aktywów finansowych (w tym przede wszystkim należności z tytułu leasingu, kredytów i pożyczek oraz ekspozycji pozabilansowych) nakierowany jest na identyfikację symptomów i zagrożeń pojawiających się u kontrahenta/klienta i podejmowanie działań zapobiegających pogarszaniu się jakości tych aktywów, przy jednoczesnym dążeniu do identyfikacji przesłanek utraty wartości i do właściwego jej odzwierciedlenia w księgach (por. przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych wymienione w nocie 2.6.3. skonsolidowanego sprawozdania finansowego).

Monitorowanie ryzyka utraty wartości aktywów finansowych obejmuje między innymi: analizę sytuacji ekonomiczno-finansowej emitenta lub dłużnika, kontrolę dotrzymywania postanowień umownych przez emitenta lub dłużnika (w tym monitoring opóźnień w spłacie należności), analizę prawdopodobieństwa upadłości lub restrukturyzacji emitenta lub dłużnika oraz identyfikację oszustwa lub defraudacji aktywów przez dłużnika.

Poziom odpisów na utratę wartości należności z tytułu leasingu oraz kredytów i pożyczek udzielonych klientom uwzględnia oszacowania co do wartości zabezpieczeń. Oszacowania te są przeprowadzane na dzień bilansowy i uwzględniają przepływy pieniężne, które mogą pojawić się w związku z przejęciami, pomniejszone o koszty związane z przejęciem własności oraz sprzedażą zabezpieczeń. Rynek wielu typów zabezpieczeń w Polsce, w szczególności nieruchomości, został dotknięty skutkami obecnej zmienności na światowych rynkach finansowych, co miało wpływ na obniżenie się poziomu płynności pewnych grup zabezpieczeń. Modele wyceny

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

odzwierciedlają panujące warunki finansowe w momencie przeprowadzania oszacowania odpisu, co może jednak nie być reprezentatywną charakterystyką rynku albo przed, albo też po dacie, na którą przeprowadzono takie oszacowanie. Na dzień bilansowy Zarząd Jednostki Dominującej dokonał przeglądu modeli, aby być pewnym, że odzwierciedlają one prawidłowo aktualną sytuację rynkową, włączając w to specyfikę płynności rynku oraz spready kredytowe.

4.1.1. Utrata wartości należności z tytułu leasingu finansowego, pożyczek oraz faktoringu udzielonych klientom przez Grupę

Grupa przeprowadza przegląd swojego portfela pożyczek, umów leasingowych oraz faktoringu pod kątem utraty wartości co miesiąc. Aby ustalić, czy należy wykazać utratę wartości w rachunku zysków i strat, Grupa ocenia, czy istnieją jakiekolwiek dane wskazujące na możliwe do zmierzenia zmniejszenie szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dotyczących portfela pożyczek i umów leasingowych, zanim zmniejszenie to będzie można przyporządkować do konkretnej umowy.

Szacunki mogą uwzględniać możliwe do zaobserwowania dane wskazujące na wystąpienie niekorzystnej zmiany sytuacji płatniczej leasingo-/pożyczkobiorców należących do określonej grupy lub sytuacji gospodarczej w danym kraju lub jego części, co ma związek z problemami występującymi w tej grupie aktywów.

Grupa planuje przyszłe przepływy pieniężne na podstawie szacunków opartych o historyczne doświadczenia strat poniesionych na aktywach o cechach ryzyka kredytowego i obiektywnych dowodach utraty wartości podobnych do tych, które charakteryzują portfel.

Przyjęty model polega na dyskontowaniu przepływów pieniężnych, skorygowanych przede wszystkim o wyniki oceny możliwości zbycia przyjętych zabezpieczeń, koszty windykacji, płynność rynku oraz koszt pieniądza w czasie.

Metodologia i założenia, na podstawie których określa się szacunkowe kwoty przepływów pieniężnych i okresy, w których one nastąpią, są poddawane regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

W Grupie przeprowadzana jest ocena wpływu zmiany parametrów przyjętych do wyliczenia wartości odpisów aktualizujących wartość należności z tytułu leasingu na wynik finansowy Grupy, gdzie PD oznacza prawdopodobieństwo wystąpienia utraty wartości liczone dla okresu sześciomiesięcznego dla klientów mikro lub okresu dziewięciomiesięcznego dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz dużych przedsiębiorstw, LIP – okres identyfikacji straty, LGD – oczekiwaną wysokość straty na kontrakcie w przypadku wystąpienia utraty wartości.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Szacowana zmiana wartości odpisu dla portfela należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu w relacji do zmian PD i LGD, przy założeniu aktualnej na daną datę wartości portfela	Zwiększenie PD _{LIP} o 10%		Zwiększenie LGD o 10%		Zwiększenie LGD o 20%	
	szacowana zmiana odpisu		szacowana zmiana odpisu		szacowana zmiana odpisu	
	wartościowo	procentowo	wartościowo	procentowo	wartościowo	procentowo
Według stanu na 31 grudnia 2017 roku						
Model GRUPOWA-IBNR	2 052	10%	2 050	10%	4 100	20%
Model PORTELOWA	-	0%	2 367	10%	4 733	20%
Model RIBNI (IBNI dla klientów Micro)	1 584	10%	1 584	10%	3 168	20%
Model MIBNI oraz MIBNI_RE (IBNI dla klientów korporacyjnych, małych i średnich przedsiębiorstw)	794	10%	757	10%	1 514	19%
Model dla faktoringu	115	10%	115	10%	230	20%
Według stanu na 31 grudnia 2016 roku						
Model GRUPOWA-IBNR	1 521	10%	1 506	10%	3 011	20%
Model PORTELOWA	-	0%	3 035	10%	6 070	20%
Model RIBNI (IBNI dla klientów Micro)	1 325	10%	1 325	10%	2 650	20%
Model MIBNI oraz MIBNI_RE (IBNI dla klientów korporacyjnych, małych i średnich przedsiębiorstw)	980	10%	907	9%	1 814	19%
Model dla faktoringu	117	10%	117	10%	234	20%

4.2. Kalkulacja rezerw

Rezerwy na obecne zobowiązania wobec pracowników wynikające ze stosunku pracy, jak również rezerwy związane z długoterminowymi świadczeniami pracowniczymi, obejmują rezerwy na odprawy emerytalne i rentowe. W kalkulacji tych rezerw uwzględniono wszystkie odprawy, które mogą być w przyszłości wypłacone przez Grupę. Aktualizacji szacunków na dzień 31 grudnia 2017 roku dokonano wykorzystując kalkulacje przeprowadzone przez zewnętrznego niezależnego aktuariusza przy zastosowaniu metody indywidualnej (dla każdego pracownika osobno). Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, według stanu zatrudnienia i płac na dzień aktualizacji, ale z uwzględnieniem założeń dotyczących choćby rotacji zatrudnienia, podstawy wymiaru odprawy i prawdopodobieństwa dotrwania danej osoby, jako pracownika spółki z Grupy, daty wypłaty odprawy etc. Istotnym elementem wpływającym na wysokość rezerwy jest przyjęta stopa dyskonta, która bazuje na rentowności papierów wartościowych wolnych od ryzyka (obligacje skarbowe) i denominowanych w walucie, w której wypłacane są świadczenia pracownicze, a których termin wykupu jest zbliżony z szacunkowym terminem realizacji zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych. Zmiana stopy dyskonta finansowego o +/- 1 p.p. wpłynęłaby odpowiednio na zmniejszenie wartości rezerwy na odprawy emerytalne i rentowe o 17 tys. zł / zwiększenie - o 20 tys. zł.

Grupa tworzy również inne rezerwy, w tym w szczególności rezerwy na skutki toczącego się postępowania sądowego. Wysokość rezerwy szacowana jest z uwzględnieniem ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem w oparciu o wartości prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych, przy czym gdy wpływ zmian wartości pieniądza w czasie jest istotny, wtedy te przepływy pieniężne są dyskontowane do wartości bieżącej przy zastosowaniu stopy dyskontowej odzwierciedlającej koszt pieniądza dla Grupy.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

4.3. Kalkulacja rezerwy na wynagrodzenie zmienne członków Zarządu

Rezerwy na wynagrodzenia zmienne Członków Zarządu Jednostki Dominującej są kalkulowane z uwzględnieniem ich formy gotówkowej jak i w formie akcji fantomowych. Rezerwy w formie gotówkowej są tworzone w kwotach nominalnych należnych do wypłaty, a wynagrodzenia w formie instrumentu finansowego z uwzględnieniem mediany średniodziennych cen akcji PKO BP na Giełdzie Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie z okresu kwartału poprzedzającego dokonanie kalkulacji i wypłatę, publikowaną w systemie informacyjnym Thomson Reuters.

Grupa wycenia przyszłe zobowiązania z tytułu wynagrodzenia zmiennego płatnego w formie akcji w wartości godziwej zobowiązania. Do dnia, gdy zobowiązanie wynikające z przyznanych akcji fantomowych zostanie uregulowane w formie wypłaty gotówkowej, Grupa będzie dokonywała wyceny instrumentów finansowych na koniec każdego okresu sprawozdawczego, jak również na dzień rozliczenia w wartości godziwej. Zmiany wartości godziwej będą odnoszone w wynik danego okresu.

4.4. Okres użytkowania oraz utrata wartości rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych wartości niematerialnych

Na potrzeby wyliczania kosztów amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych szacowany jest przewidywany okres ich użytkowania, który ma bezpośrednie przełożenie na wysokość stawki amortyzacji. Przyjęte okresy użytkowania są co najmniej raz w roku weryfikowane, przy czym podczas szacowania długości okresu użytkowania poszczególnych rodzajów rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych oraz jego weryfikacji uwzględniane są m.in. okres wynikający z tytułów umownych dotyczących okresu korzystania ze składnika aktywów, oczekiwane zużycie fizyczne i wykorzystanie składnika aktywów, utrata przydatności lub ograniczenia dotyczące wykorzystania składnika aktywów z przyczyn technologicznych, rynkowych, prawnych lub innych. Gdyby okres ekonomicznej użyteczności środków trwałych własnych oraz wartości niematerialnych był dłuższy o 10%, wartość kosztów amortyzacji w 2017 roku byłaby mniejsza o kwotę 994 tys. zł.

Dla rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych wykonywane są systematyczne przeglądy mające na celu ustalenie, czy w badanym okresie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości tych aktywów. W przypadku gdy wystąpiły przesłanki utraty wartości, Grupa szacuje wysokość odpisu jako różnicę między wartością księgową a niższą od niej wartością odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna stanowi wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia i wartości użytkowej. Wartość godziwa pomniejszona o koszty zbycia szacowana jest na dostępnych danych rynkowych na ten temat lub wycenach sporządzonych przez niezależnych rzeczoznawców (które również opierają się co do zasady na szacunkach); natomiast wartość użytkowa szacowana jest poprzez przyjęcie określonych założeń, m.in. co do kwot i terminów przyszłych przepływów pieniężnych, które Grupa może uzyskać z tytułu danego składnika rzeczowych aktywów trwałych lub

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

wartości niematerialnych, jak również co do ryzyka braku płynności danego składnika aktywów. Przyjęcie odmiennych założeń dotyczących wyceny mogłoby mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych.

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat

5. Przychody z działalności operacyjnej

Przychody z działalności operacyjnej	2017	2016 (dane przekształcone*)
Przychody z tytułu leasingu finansowego	503 262	257 303
Przychody z tytułu pożyczek	78 611	17 735
Przychody z tytułu leasingu operacyjnego	77 731	43 168
Przychody z tytułu faktoringu	34 783	25 673
Przychody z tytułu prowizji ubezpieczeniowych	56 051	27 378
Przychody z tytułu innych prowizji i opłat	56 283	28 697
Przychody z działalności operacyjnej razem	806 721	399 954

*) zmiany opisano w nocie 3.

Przychody z tytułu leasingu operacyjnego obejmują opłaty z tytułu korzystania z przedmiotu leasingu oraz wynik na zarządzaniu flotą.

Przychody z tytułu innych prowizji i opłat obejmują:

Przychody z tytułu innych prowizji i opłat	2017	2016 (dane przekształcone*)
Opłaty windykacyjne	23 145	9 439
Opłaty za aneksy	12 016	8 402
Opłaty związane z ubezpieczeniem umów leasingu	5 439	1 755
Wynik na rejestracji przedmiotów leasingu	3 361	1 763
Prowizje z tytułu likwidacji szkód	5 085	411
Przychody z tytułu bezumownego korzystania z przedmiotu leasingu	2 999	2 868
Opłaty za usługę monitoringu wiarytelności	1 725	124
Przychody z tytułu pośrednictwa w sprzedaży kredytów	0	156
Inne opłaty i prowizje	2 513	3 779
Przychody z tytułu innych prowizji i opłat razem	56 283	28 697

*) zmiany opisano w nocie 3.

Odsetki od aktywów finansowych z rozpoznaną utratą wartości wyniosły w 2017 roku 31.074 tys. zł (2016: 9.539 tys. zł).

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

6. Koszty z tytułu odsetek

Koszty z tytułu odsetek	2017	2016 (dane przekształcone*)
Z tytułu otrzymanych kredytów i pożyczek	-280 949	-141 079
Z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	-43 992	-11 978
Z tytułu otrzymanych kaucji i depozytów	-1 834	0
Z tytułu instrumentów finansowych w ramach rachunkowości zabezpieczeń	-802	-1 211
Razem	-327 577	-154 268

*) zmiany opisano w nocie 3.

7. Koszty z tytułu prowizji i opłat

Koszty z tytułu odsetek	2017	2016 (dane przekształcone*)
Z tytułu opłat za otrzymane gwarancje	-7 828	-2 698
Z tytułu pozyskania informacji gospodarczych	-1 767	-122
Z tytułu prowizji za usługi banków	-893	-639
Z tytułu likwidacji szkód	-1 017	0
Z tytułu pozostałych opłat	-2 122	-193
Razem	-13 627	-3 652

*) zmiany opisano w nocie 3.

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

8. Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych

2017	Wartość odpisów aktualizujących na początek okresu	Zwiększenia	Zmniejszenia				Wartość odpisów aktualizujących na koniec okresu	Wpływ na wynik finansowy okresu
		Utworzenie odpisów w okresie	Rozwiązanie odpisów	Spisania aktywów	Inne zmiany	Różnice kursowe		
Odpisy na należności z rozpoznaną utratą wartości oceniane indywidualnie								
Należności od klientów indywidualnych	707	210	-468	-16	-377	0	56	-258
Należności od klientów mikro	159 106	102 409	-64 439	-43 682	0	-498	152 896	37 970
Należności od dużych przedsiębiorstw	128 245	22 319	-12 194	-13 791	0	-935	123 644	10 125
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	60 602	51 421	-23 757	-11 089	0	-184	76 993	27 664
Razem	348 660	176 359	-100 858	-68 578	-377	-1 617	353 589	75 501
Odpisy na należności z rozpoznaną utratą wartości oceniane grupowo								
Należności od klientów indywidualnych	81	11	-81	0	0	0	11	-70
Należności od klientów mikro	97 697	115 834	-46 222	-22 589	0	-84	144 636	69 612
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	175	3 625	-3 471	0	0	-46	283	154
Razem	97 953	119 470	-49 774	-22 589	0	-130	144 930	69 696
Odpisy na należności bez rozpoznanej utraty wartości oceniane grupowo (IBNI)								
Należności od klientów indywidualnych	1 649	127	-247	0	-1 385	0	144	-120
Należności od klientów mikro	38 553	27 960	-36 352	0	0	-183	29 978	-8 392
Należności od dużych przedsiębiorstw	28 135	9 338	-22 529	0	0	-169	14 775	-13 191
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	27 580	8 727	-26 347	0	0	-140	9 820	-17 620
Należności od sektora publicznego	0	224	0	0	0	0	224	224
Razem	95 917	46 376	-85 475	0	-1 385	-492	54 941	-39 099
Odpisy na należności bez rozpoznanej utraty wartości oceniane indywidualnie								
Należności od klientów mikro	4 088	2 667	-3 660	0	0	-7	3 088	-993
Należności od dużych przedsiębiorstw	5 631	1	-5 004	0	0	0	628	-5 003
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	312	2 788	-464	0	0	-1	2 635	2 324
Należności od sektora publicznego	30	1	0	0	0	-2	29	1
Razem	10 061	5 457	-9 128	0	0	-10	6 380	-3 671
Odpisy razem	552 591	347 662	-245 235	-91 167	-1 762	-2 249	559 840	102 427

Zarówno w 2017 roku, jak i w 2016 roku na pozostałych klasach aktywów finansowych nie stwierdzono utraty wartości.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

2016 (dane przekształcone*)	Wartość odpisów aktualizujących na początek okresu	Zwiększenia		Zmniejszenia				Wartość odpisów aktualizujących na koniec okresu	Wpływ na wynik finansowy okresu
		Z przejęcia jednostek	Utworzenie odpisów w okresie	Rozwiązanie odpisów	Spisania aktywów	Inne zmiany	Różnice kursowe		
Odpisy na należności z rozpoznaną utratą wartości oceniane indywidualnie									
Należności od klientów indywidualnych	0	707	0	0	0	0	0	707	0
Należności od klientów mikro	32 348	113 507	39 348	-18 532	-8 264	721	-22	159 106	20 816
Należności od dużych przedsiębiorstw	79 941	55 626	51 704	-45 223	-15 163	1 399	-39	128 245	6 481
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	28 866	24 856	33 285	-19 265	-7 786	654	-8	60 602	14 020
Razem	141 155	194 696	124 337	-83 020	-31 213	2 774	-69	348 660	41 317
Odpisy na należności z rozpoznaną utratą wartości oceniane grupowo									
Należności od klientów indywidualnych	0	81	0	0	0	0	0	81	0
Należności od klientów mikro	80 032	21 388	31 926	-29 441	-6 208	0	0	97 697	2 485
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	0	0	205	0	-30	0	0	175	205
Razem	80 032	21 469	32 131	-29 441	-6 238	0	0	97 953	2 690
Odpisy na należności bez rozpoznanej utraty wartości oceniane grupowo (IBNI)									
Należności od klientów indywidualnych	0	1 627	22	0	0	0	0	1 649	22
Należności od klientów mikro	6 562	33 333	14 116	-15 458	0	0	0	38 553	-1 342
Należności od dużych przedsiębiorstw	4 955	19 240	11 271	-7 303	0	0	-28	28 135	3 968
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	2 699	23 208	7 990	-6 317	0	0	0	27 580	1 673
Razem	14 216	77 408	33 399	-29 078	0	0	-28	95 917	4 321
Odpisy na należności bez rozpoznanej utraty wartości oceniane indywidualnie									
Należności od klientów mikro	1 395	1 008	2 678	-993	0	0	0	4 088	1 685
Należności od dużych przedsiębiorstw	1 237	50	5 519	-1 175	0	0	0	5 631	4 344
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	345	0	300	-333	0	0	0	312	-33
Należności od sektora publicznego	31	0	0	-2	0	0	1	30	-2
Razem	3 008	1 058	8 497	-2 503	0	0	1	10 061	5 994
Odpisy razem	238 411	294 631	198 364	-144 042	-37 451	2 774	-96	552 591	54 322

*) zmiany opisano w nocie 3.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

9. Wynik z pozycji wymiany

Wynik z pozycji wymiany	2017	2016 (dane przekształcone*)
Różnice kursowe z wyceny aktywów i pasywów	5 558	5 638
Razem wynik z pozycji wymiany	5 558	5 638

*) zmiany opisano w nocie 3.

Wynik z pozycji wymiany zawiera zyski i straty na aktywach i pasywach wyrażonych w walucie obcej.

10. Pozostałe przychody operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne	2017	2016 (dane przekształcone*)
Odszkodowania oraz pozostałe opłaty	34 546	5 516
Wynik z tytułu sprzedaży składników majątku trwałego	445	1 638
Wynik na ubezpieczeniu przedmiotów leasingu	3 851	1 692
Przychody z tytułu rozwiązania rezerw	0	660
Spisanie przedawnionych zobowiązań	1 969	71
Pozostałe przychody operacyjne - Inne	5 890	-623
Razem	46 701	8 954

*) zmiany opisano w nocie 3.

Wartość otrzymanych odszkodowań uzyskanych od stron trzecich z tytułu utraty wartości lub utracenia pozycji rzeczowych aktywów trwałych ujętych w rachunku zysków i strat wyniosła w 2017 roku 6.931 tys. zł, w 2016 roku – 2.133 tys. zł.

11. Pozostałe koszty operacyjne

Pozostałe koszty operacyjne	2017	2016 (dane przekształcone*)
Koszty bezpośrednie remarketingu przedmiotów poleasingowych i pokontraktowych	-3 221	-2 280
Koszty windykacji zewnętrznej	-3 588	-886
VAT niepodlegający odliczeniu	-3 433	-553
Wynik na ubezpieczeniu przedmiotów leasingu	-3 100	0
Odpisy z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych	-606	-9
Rezerwa na zobowiązania podatkowe	0	-21 114
Strata na sprzedaży i likwidacji środków trwałych	0	-4 748
Koszty z tytułu zawiązania rezerw	-470	-253
Koszty i straty operacyjne	-185	-58
Pozostałe koszty operacyjne – inne	-7 814	-3 853
Razem	-22 417	-33 754

*) zmiany opisano w nocie 3.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

12. Przychody finansowe

Przychody finansowe	2017	2016 (dane przekształcone*)
Z tytułu odsetek za zwłokę w płatności	8 429	3 363
Z tytułu otrzymanych odsetek budżetowych	0	1 242
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-3 202	639
Z tytułu odsetek od lokat bankowych	226	125
Przychody finansowe - Pozostałe	5 736	1
Razem	11 189	5 370

*) zmiany opisano w nocie 3.

13. Ogólne koszty administracyjne

Ogólne koszty administracyjne	2017	2016 (dane przekształcone*)
Wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze	-149 477	-72 214
Pozostałe ogólne koszty administracyjne	-86 459	-57 559
Razem	-235 936	-129 773

*) zmiany opisano w nocie 3.

13.1. Wynagrodzenia

Wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze	2017	2016 (dane przekształcone*)
Wynagrodzenia	-128 059	-58 601
Koszty ubezpieczeń społecznych, w tym:	-14 942	-8 769
ubezpieczenie emerytalne i rentowe	-9 306	-6 358
pozostałe	-5 636	-2 411
Koszty świadczeń emerytalnych	-33	-136
Pozostałe świadczenia pracownicze	-6 443	-4 708
Razem	-149 477	-72 214

*) zmiany opisano w nocie 3.

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

13.2. Pozostałe ogólne koszty administracyjne

Pozostałe ogólne koszty administracyjne	2017	2016 (dane przekształcone*)
Koszty eksploatacyjne	-4 259	-2 810
Koszty informatyczne i telekomunikacyjne	-15 896	-6 996
Koszty marketingu	-3 012	-724
Koszty szkoleń	-1 004	-106
Koszty wynajmu powierzchni (w tym powierzchni biurowych)	-12 607	-8 480
Koszty usług konsultingowych	-4 900	-1 980
Podatki i opłaty	-4 230	-773
Pozostałe koszty rzeczowe	-22 672	-27 714
Amortyzacja	-17 879	-7 976
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych	-9 415	-6 132
Amortyzacja wartości niematerialnych	-8 464	-1 844
Razem	-86 459	-57 559

*) zmiany opisano w nocie 3.

Koszty amortyzacji nie zawierają kosztów amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych użytkowanych przez klientów na podstawie umów leasingu operacyjnego, które wykazane zostały w odrębnej pozycji skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

14. Podatek dochodowy

Wyliczenie efektywnej stawki podatkowej	2017	2016
Zysk brutto	118 524	23 361
Podatek dochodowy bieżący według krajowej stawki podatku od zysku brutto (19%)	-22 520	-4 439
Wpływ na podatek kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	-19 381	-6 507
Wpływ na podatek przychodów niepodlegających opodatkowaniu	590	6 183
Całkowite obciążenie wyniku podatkiem dochodowym	-41 311	-4 763

Uzgodnienie podatku odniesionego do rachunku zysków i strat	2017	2016
Podatek dochodowy bieżący	-118 271	-96 957
Odroczony podatek dochodowy ujęty w rachunku zysków i strat	76 960	92 194
Podatek dochodowy ujęty w rachunku zysków i strat	-41 311	-4 763

Na wysokość efektywnej stawki podatku dochodowego wpłynęły koszty niestanowiące kosztu uzyskania przychodu, w tym w szczególności różnice kursowe od rat kapitałowych w leasingu finansowym, w rozumieniu przepisów ustawy o podatku dochodowym, płatnym w walucie obcej (co było efektem umocnienia w 2017 roku złotego względem walut obcych), amortyzacja i ubezpieczenie samochodów osobowych oraz odpisy aktualizujące wartość należności z tytułu leasingu i pożyczek w części, jaka nie została i nie zostanie rozpoznana jako koszt uzyskania przychodu.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

Zmiany różnic przejściowych w ciągu 2017 roku	Stan na początek okresu	Zmiany		Stan na koniec okresu
	Podatek odroczony	Rachunek zysków i strat	Pozostałe dochody całkowite	Podatek odroczony
Aktywa z tytułu podatku odroczonego				
Różnice z tytułu wyceny bilansowej i podatkowej umów leasingu	625 109	110 087	0	735 196
Odpisy aktualizujące wartość należności nieuznane za koszty uzyskania przychodów	76 173	3 902	0	80 075
Ujemne różnice kursowe	13 548	-12 423	0	1 125
Koszty do zapłacenia	6 814	-745	0	6 069
Rezerwy	70	-11	-17	42
Wartość godziwa instrumentów pochodnych	0	-1	9	8
Odsetki naliczone do zapłacenia (koszt)	0	3 085	0	3 085
Pozostałe aktywa	559	4 570	0	5 129
Strata podatkowa do rozliczenia w okresach przyszłych	62	-31	0	31
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	722 335	108 433	-8	830 760
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego				
Różnice pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	-1 477	-1 622	0	-3 099
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	3 840	-7 468	0	-3 628
Odsetki naliczone do otrzymania (przychód)	0	-4 182	0	-4 182
Wartość godziwa instrumentów pochodnych	-77	-89	0	-166
Dodatnie różnice kursowe	0	-18 286	0	-18 286
Wycena relacji z klientami	-12 157	483	0	-11 674
Inne	-305	-309	0	-614
Rezerwa brutto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	-10 176	-31 473	0	-41 649
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego	x	76 960	x	x
Zmiana z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujęta w pozostałych całkowitych dochodach	x	x	-8	x
Aktywa netto z tytułu podatku odroczonego	712 159	76 960	-8	789 111
Rezerwa netto z tytułu podatku odroczonego	0	x	x	0

Kwota aktywów netto z tytułu podatku dochodowego, których realizacji lub uregulowania oczekuje się po upływie 12 miesięcy, na koniec 2017 roku wynosiła 471.559 tys. zł (2016: 361.276 tys. zł). Grupa oczekuje w przyszłych okresach nadwyżki dochodu do opodatkowania nad dochodem wynikającym z odwrócenia się dotychczasowych dodatnich różnic przejściowych.

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

Zmiany różnic przejściowych w ciągu 2016 roku (dane przekształcone*)	Stan na początek okresu	Zmiany			Stan na koniec okresu
	Podatek odroczony	Rachunek zysków i strat	Pozostałe dochody całkowite	Z przejęcia jednostek	Podatek odroczony
Aktywa z tytułu podatku odroczonego					
Różnice z tytułu wyceny bilansowej i podatkowej umów leasingu	152 951	85 925	0	386 233	625 109
Odpisy aktualizujące wartość należności nieuznane za koszty uzyskania przychodów	35 964	2 368	0	37 841	76 173
Ujemne różnice kursowe	9 165	4 383	0	0	13 548
Koszty do zapłacen	3 269	2 728	0	817	6 814
Rezerwy	13	22	0	35	70
Wartość godziwa instrumentów pochodnych	252	-220	-32	0	0
Pozostałe aktywa	2 833	-740	0	-1 534	559
Strata podatkowa do rozliczenia w okresach przyszłych	1 252	-1 190	0	0	62
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	205 699	93 276	-32	423 392	722 335
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego					
Różnice pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	-766	-315	0	-396	-1 477
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	-273	-785	0	4 898	3 840
Wartość godziwa instrumentów pochodnych	0	0	-77	0	-77
Wycena relacji z klientami	0	3	0	-12 160	-12 157
Inne	-320	15	0	0	-305
Rezerwa brutto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	-1 359	-1 082	-77	-7 658	-10 176
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego	x	92 194	x	x	x
Zmiana z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujęta w pozostałych całkowitych dochodach	x	x	-109	x	x
Aktywa netto z tytułu podatku odroczonego	204 340	92 194	-109	415 734	712 159
Rezerwa netto z tytułu podatku odroczonego	0	0	0	0	0

*) zmiany opisano w nocie 3.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej

15. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Środki pieniężne w kasie	13	11
Środki na rachunkach bieżących	152 357	212 493
Lokaty w bankach	57 278	70 088
Środki pieniężne w drodze	36	0
Razem	209 684	282 592

Średnie efektywne stopy procentowe dla środków pieniężnych i ich ekwiwalentów wynosiły w 2017 roku: dla lokat w PLN 0,88%, w EUR 0,00%, w USD 0,84% (w 2016 roku: dla lokat w PLN 1,26%, w USD 0,37%).

16. Aktywa finansowe i zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat

16.1. Pochodne instrumenty finansowe

Grupa wykorzystuje jako zabezpieczenia swoich pozycji rynkowych na potrzeby niezwiązane z rachunkowością zabezpieczeń walutowe transakcje terminowe oraz walutowe swapy stopy procentowej (CIRS). Na potrzeby związane z rachunkowością zabezpieczeń Grupa wykorzystuje swapy stopy procentowej (IRS).

Walutowe transakcje terminowe to zobowiązania do kupna walut obcych i lokalnych w przyszłości.

Kontrakty swap to zobowiązania do zamiany jednego strumienia przepływów pieniężnych na inny. Rezultatem takiej transakcji jest zamiana walut lub stóp procentowych (na przykład oprocentowania stałego na zmienne) lub połączenia wszystkich tych czynników (na przykład międzywalutowe kontrakty swap stóp procentowych).

Nominalne wartości niektórych rodzajów instrumentów finansowych stanowią podstawę do ich porównania z instrumentami ujmowanymi w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ale niekoniecznie wskazują, jaka będzie wartość przyszłych przepływów pieniężnych, bądź jaka jest bieżąca wartość godziwa instrumentów. Z tego względu nie pokazują, jaki jest stopień narażenia Grupy na ryzyko kredytowe lub ryzyko zmiany cen. Instrumenty pochodne mogą mieć wycenę dodatnią (aktywa) lub ujemną (zobowiązania) w zależności od wahań rynkowych stóp procentowych lub kursów wymiany walut. Łączna wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych może podlegać znacznym wahaniom.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Wartości godziwe posiadanych instrumentów pochodnych przedstawiono w poniższej tabeli:

	31 grudnia 2017		
	Wartość nominalna instrumentów bazowych	Wartości godziwe	
		Aktywa	Zobowiązania
Pochodne instrumenty finansowe			
Walutowe kontrakty swap	55 913	250	47
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	19 003	470	0
Razem	74 916	720	47
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne			
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	250 402	207	957
Razem	250 402	207	957
	31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)		
	Wartość nominalna instrumentów bazowych	Wartości godziwe	
		Aktywa	Zobowiązania
Pochodne instrumenty finansowe			
Walutowe kontrakty swap	47 042	52	69
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	19 003	3 421	0
Razem	66 045	3 473	69
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne			
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	111 221	253	1 288
Razem	111 221	253	1 288

*) zmiany opisano w nocie 3.

Grupa eliminuje ryzyko kredytowe kontrahenta wynikające z zawartych transakcji pochodnych poprzez przeprowadzanie wszystkich tego typu operacji z instytucjami finansowymi w ramach Grupy PKO Banku Polskiego.

Kwota należności długoterminowych z tytułu pochodnych instrumentów finansowych na koniec 2017 roku wynosiła 843 tys. zł (2016: 2.718 tys. zł).

Przepływy części odsetkowych kontraktów IRS występują w cyklach miesięcznych, zatem wywierają wpływ na wynik finansowy w każdym miesiącu. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych dotyczy okresu do 30 kwietnia 2024 roku.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych rozpoznana w skonsolidowanym rachunku zysków i strat wyniosła w 2017 roku 331 tys. zł (2016: 93 tys. zł).

Nie występują planowane transakcje w odniesieniu, do których rachunkowość zabezpieczeń została uprzednio zastosowana, ale nie oczekuje się ich przeprowadzenia.

Poniżej przedstawiono spodziewane przepływy odsetkowe w ramach rachunkowości zabezpieczeń, zagregowane do wybranych przedziałów czasowych.

Wg stanu na dzień 31 grudnia 2017	Wypływy	Wpływy
Do 1 miesiąca	-234	212
Od 1 do 6 miesięcy	-1 361	1 232
od 6 miesięcy do 1 roku	-1 576	1 427
od 1 do 2 lat	-2 296	2 078
od 2 lat do 5 lat	-2 173	1 967
powyżej 5 lat	-270	245
Razem	-7 910	7 161

17. Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu

Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu według rodzaju	31 grudnia 2017			31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)		
	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto
Należności z tytułu leasingu finansowego	13 418 913	-503 158	12 915 755	12 478 266	-493 379	11 984 887
Należności z tytułu pożyczek	1 140 907	-51 963	1 088 944	1 060 789	-57 084	1 003 705
Należności z tytułu leasingu operacyjnego	7 249	-537	6 712	5 657	-333	5 324
Należności z tytułu faktoringu	745 716	-4 182	741 534	649 986	-1 795	648 191
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu razem	15 312 785	-559 840	14 752 945	14 194 698	-552 591	13 642 107

*) zmiany opisano w nocie 3.

Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu według struktury podmiotowej	31 grudnia 2017			31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)		
	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto
Klienci indywidualni	11 875	-211	11 664	120 554	-2 437	118 117
Klienci mikro	8 023 346	-330 598	7 692 748	6 585 406	-299 444	6 285 962
Duże przedsiębiorstwa	4 637 998	-139 047	4 498 951	5 070 115	-162 011	4 908 104
Małe i średnie przedsiębiorstwa	2 469 221	-89 731	2 379 490	2 312 156	-88 669	2 223 487
Sektor publiczny	170 345	-253	170 092	106 467	-30	106 437
Razem	15 312 785	-559 840	14 752 945	14 194 698	-552 591	13 642 107

*) zmiany opisano w nocie 3.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu według struktury podmiotowej	31 grudnia 2017			31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)		
	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu bez rozpoznanej utraty wartości	14 378 140	-61 321	14 316 819	13 165 455	-105 978	13 059 477
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu oceniane indywidualnie	208 771	-6 380	202 391	378 232	-10 061	368 171
Należności od klientów mikro	31 363	-3 088	28 275	39 849	-4 088	35 761
Należności od dużych przedsiębiorstw	50 826	-628	50 198	198 753	-5 631	193 122
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	20 194	-2 635	17 559	33 388	-312	33 076
Należności od sektora publicznego	106 388	-29	106 359	106 242	-30	106 212
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu oceniane grupowo	14 169 369	-54 941	14 114 428	12 787 223	-95 917	12 691 306
Należności od klientów indywidualnych	11 795	-144	11 651	119 268	-1 649	117 619
Należności od klientów mikro	7 473 350	-29 978	7 443 372	6 186 797	-38 553	6 148 244
Należności od dużych przedsiębiorstw	4 320 805	-14 775	4 306 030	4 422 570	-28 135	4 394 435
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	2 299 462	-9 820	2 289 642	2 058 363	-27 580	2 030 783
Należności od sektora publicznego	63 957	-224	63 733	225	0	225
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu z rozpoznaną utratą wartości	934 645	-498 519	436 126	1 029 243	-446 613	582 630
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu oceniane grupowo	296 825	-144 930	151 895	231 302	-97 953	133 349
Należności od klientów indywidualnych	24	-11	13	728	-81	647
Należności od klientów mikro	295 428	-144 636	150 792	228 903	-97 697	131 206
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	1 373	-283	1 090	1 671	-175	1 496
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu oceniane indywidualnie	637 820	-353 589	284 231	797 941	-348 660	449 281
Należności od klientów indywidualnych	56	-56	0	558	-707	-149
Należności od klientów mikro	223 205	-152 896	70 309	129 857	-159 106	-29 249
Należności od dużych przedsiębiorstw	266 367	-123 644	142 723	448 792	-128 245	320 547
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	148 192	-76 993	71 199	218 734	-60 602	158 132
Razem	15 312 785	-559 840	14 752 945	14 194 698	-552 591	13 642 107

*) zmiany opisano w nocie 3.

Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. W saldzie należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu uwzględnione zostały przede wszystkim należności z tytułu leasingu finansowego, omówione w nocie 18.1.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Kwota należności długoterminowych z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu na koniec 2017 roku wynosiła 8.405.879 tys. zł (2016: 8.336.215 tys. zł).

Informacje na temat bilansowej wartości odpisów aktualizujących wartość należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu prezentuje nota 8.

18. Leasing**18.1. Należności z tytułu leasingu finansowego**

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)
Należności brutto z tytułu leasingu finansowego o terminie zapadalności:	14 481 328	13 579 500
Nie dłuższym niż 1 rok	5 711 715	5 219 758
Od roku do 5 lat	8 117 528	7 665 845
Powyżej 5 lat	652 085	693 897
Niezrealizowane przyszłe przychody finansowe z tytułu leasingu finansowego:	1 062 415	1 101 234
Nie dłuższym niż 1 rok	460 225	468 891
Od roku do 5 lat	551 680	570 449
Powyżej 5 lat	50 510	61 894
Bieżąca wartość przyszłych rat leasingu finansowego o terminie zapadalności:	13 418 913	12 478 266
Nie dłuższym niż rok	5 251 490	4 750 867
Od roku do 5 lat	7 565 848	7 095 396
Powyżej 5 lat	601 575	632 003

*) zmiany opisano w nodzie 3.

Charakterystyka portfela z podziałem na rodzaj środków (wg wartości netto)	31 grudnia 2017	%	31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)	%
Leasing samochodów osobowych	4 359 502	34%	3 875 522	32%
Leasing transportu ciężkiego	4 199 488	32%	3 708 987	31%
Leasing nieruchomości	907 037	7%	1 050 892	9%
Leasing maszyn i urządzeń	3 449 728	27%	3 349 486	28%
Razem	12 915 755	100%	11 984 887	100%

*) zmiany opisano w nodzie 3.

Łączne rezerwy na nieściągalne należności z tytułu minimalnych opłat leasingowych wynosiły na dzień 31 grudnia 2017 roku 503.158 tys. zł (2016: 493.379 tys. zł).

W transakcjach leasingu finansowego nie występuje niegwarantowana wartość rezydualna przedmiotów leasingu. Korzystający nabywają przedmiot leasingu po zakończeniu umowy w cenie ustalonej na poziomie niższym niż wartość rynkowa. Sporadycznie występuje gwarancja nabycia przedmiotu leasingu po zakończeniu umowy leasingu przez podmioty trzecie.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Charakterystyka portfela leasingowego dla umów zawartych w roku	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Maszynty i urządzenia		
Cena zakupu	1 970 037	1 941 978
Wartość finansowana	1 639 818	1 606 356
Średnia długość kontraktu (w miesiącach)	56	59
Liczba kontraktów (w szt.)	16 135	12 678
Samochody osobowe		
Cena zakupu	3 052 404	2 820 595
Wartość finansowana	2 461 744	2 271 836
Średnia długość kontraktu (w miesiącach)	43	42
Liczba kontraktów (w szt.)	30 462	29 064
Transport ciężki		
Cena zakupu	2 088 897	2 127 390
Wartość finansowana	1 865 757	1 870 754
Średnia długość kontraktu (w miesiącach)	50	49
Liczba kontraktów (w szt.)	9 600	10 042
Nieruchomości		
Cena zakupu	25 412	133 152
Wartość finansowana	17 067	118 433
Średnia długość kontraktu (w miesiącach)	120	61
Liczba kontraktów (w szt.)	8	19
Razem	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Cena zakupu	7 136 750	7 023 115
Wartość finansowana	5 984 386	5 867 379
Średnia długość kontraktu (w miesiącach)	49	49
Liczba kontraktów (w szt.)	56 205	51 803

Niezrealizowane przychody odsetkowe	Umowy zawarte w 2017 roku – stan na 31 grudnia 2017	Umowy zawarte w 2016 roku – stan na 31 grudnia 2016
1-3 miesiące	60 538	62 601
3 miesiące - 1 rok	157 104	162 445
1 rok - 5 lat	302 241	319 495
Powyżej 5 lat	5 095	9 545
Razem	524 978	554 086

Suma minimalnych opłat leasingowych	Umowy zawarte w 2017 roku – stan na 31 grudnia 2017	Umowy zawarte w 2016 roku – stan na 31 grudnia 2016
1-3 miesiące	393 371	437 211
3 miesiące - 1 rok	1 150 064	1 083 352
1 rok - 5 lat	4 031 690	3 832 942
Powyżej 5 lat	108 438	167 264
Razem	5 683 563	5 520 769

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)**18.2. Należności z tytułu leasingu operacyjnego**

Należności z tytułu leasingu operacyjnego Grupy wyniosły na koniec 2017 roku 6.712 tys. zł (2016: 5.324 tys. zł).

Środki trwałe oddane w leasing operacyjny zostały omówione w nocie 20.1. skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Umowy leasingu operacyjnego zawierane są na okres krótszy niż 75% ekonomicznego okresu użytkowania składnika aktywów finansowych. Bieżąca wartość minimalnych opłat leasingowych na moment zawarcia umowy jest niższa niż wartość godziwa przedmiotu leasingu. W umowach leasingu operacyjnego nie występują płatności warunkowe. Umowy nie gwarantują leasingobiorcy możliwości wydłużenia bądź skrócenia okresu leasingu.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

19. Wartości niematerialne

2017	Wartość firmy	Relacje z klientami	Prawa autorskie	Oprogramowanie komputerowe	Oprogramowanie komputerowe w budowie	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na 1 stycznia	57 437	64 000	554	59 154	778	181 923
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	0	0	0	4 465	2 594	7 059
Z tytułu połączenia spółek	0	0	0	0	0	0
Zwiększenie	0	0	0	2 420	4 639	7 059
Przejęcie do użytkowania	0	0	0	2 045	-2 045	0
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	0	0	-971	0	-971
Stan na 31 grudnia	57 437	64 000	554	62 648	3 372	188 011
UMORZENIE						
Stan na 1 stycznia	0	16	404	37 529	0	37 949
Z tytułu połączenia spółek	0	0	0	0	0	0
Amortyzacja okresu (Ogólne koszty administracyjne)	0	2 542	47	5 875	0	8 464
Zmniejszenia w ciągu roku	0	0	0	-943	0	-943
Stan na 31 grudnia	0	2 558	451	42 461	0	45 470
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na 1 stycznia	0	0	0	0	0	0
Stan na 31 grudnia	0	0	0	0	0	0
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na 1 stycznia	57 437	63 984	150	21 625	778	143 974
Stan na 31 grudnia	57 437	61 442	103	20 187	3 372	142 541

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

2016 (dane przekształcone*)	Wartość firmy	Relacje z klientami	Prawa autorskie	Oprogramowanie komputerowe	Oprogramowanie komputerowe w budowie	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na 1 stycznia	0	0	396	10 119	560	11 075
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	57 437	64 000	158	49 035	344	170 974
Z tytułu przejęcia jednostek	57 437	64 000	0	44 406	426	166 269
Zwiększenie	0	0	11	700	3 994	4 705
Przejęcie do użytkowania	0	0	147	3 929	-4 076	0
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	0	0	0	-126	-126
Stan na 31 grudnia	57 437	64 000	554	59 154	778	181 923
UMORZENIE						
Stan na 1 stycznia	0	0	321	5 171	0	5 492
Zmiany z tytułu przejęcia jednostek	0	0	0	30 567	0	30 567
Amortyzacja okresu (Ogólne koszty administracyjne)	0	16	83	1 745	0	1 844
Inne zwiększenia	0	0	0	46	0	46
Zmniejszenia w ciągu roku	0	0	0	0	0	0
Stan na 31 grudnia	0	16	404	37 529	0	37 949
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na 1 stycznia	0	0	0	0	0	0
Stan na 31 grudnia	0	0	0	0	0	0
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na 1 stycznia	0	0	75	4 948	560	5 583
Stan na 31 grudnia	57 437	63 984	150	21 625	778	143 974

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Wartość zobowiązań umownych dotyczących wartości niematerialnych na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosła 4.153 tys. zł.

W 2017 roku i 2016 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do wartości niematerialnych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Wartość firmy powstała z tytułu nabycia spółki Raiffeisen-Leasing Polska S.A. w dniu 1 grudnia 2016 roku, została ona przypisana do wyodrębnionej ewidencyjnie części aktywów Spółki, będących aktywami nabytej Raiffeisen-Leasing Polska S.A. Test na utratę wartości został przeprowadzony metodą zdyskontowanych dywidend z uwzględnieniem wartości rezydualnej, na podstawie 8-letniej prognozy finansowej. Na dzień bilansowy nie stwierdzono przesłanek utraty wartości tego aktywa.

Relacje z klientami są ujawnionym zidentyfikowanym aktywem przy rozliczeniu ceny nabycia Raiffeisen-Leasing Polska S.A. wycenionym odrębnie dla klientów korporacyjnych i detalicznych. Przyjęty okres amortyzacji wynosi 20 lat, przy czym profil amortyzacji zbieżny jest z oczekiwanym konsumowaniem korzyści, jakie te relacje przyniosą w przyszłości.

Istotną pozycję wartości niematerialnych stanowi główny system operacyjny. Wartość początkowa inwestycji wynosi 12.002 tys. zł, bieżąca wartość inwestycji na dzień 31 grudnia 2017 roku – 2.914 tys. zł, a pozostały okres amortyzacji – 2,0 lata. Jeżeli okres amortyzacji zostałby skrócony o 1 rok, to bieżąca wartość księgowa netto inwestycji wynosiłaby 2.824 tys. zł.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

20. Rzeczowe aktywa trwałe

2017	Nieruchomości inwestycyjne	Budynki, lokale i ulepszenia w obcych obiektach	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Inne środki trwałe	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na 1 stycznia	19 476	1 099	26 827	358 338	7 049	412 789
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	0	55	6 495	194 278	400	201 228
Zwiększenia bezpośrednie	0	55	6 012	193 889	400	200 356
Przyjęcie do użytkowania z nakładów lub zmiana klasyfikacji	0	0	483	389	0	872
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	0	-1 192	-67 293	-267	-68 752
Stan na 31 grudnia	19 476	1 154	32 130	485 323	7 182	545 265
UMORZENIE						
Stan na 1 stycznia	1 021	883	14 226	85 120	5 478	106 728
Amortyzacja okresu	396	93	5 016	52 916	655	59 076
Zmniejszenia w ciągu roku	0	0	-1 064	-29 467	-265	-30 796
Stan na 31 grudnia	1 417	976	18 178	108 569	5 868	135 008
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na 1 stycznia	0	40	216	4 054	22	4 332
Zwiększenia	0	0	0	610	0	610
Zmniejszenia	0	0	-121	0	0	-121
Stan na 31 grudnia	0	40	95	4 664	22	4 821
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na 1 stycznia	18 455	176	12 385	269 164	1 549	301 729
Stan na 31 grudnia	18 059	138	13 857	372 090	1 292	405 436

Wartość zobowiązań umownych dotyczących rzeczowych aktywów trwałych na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosła 32.605 tys. zł, w tym zobowiązania do nabycia środków trwałych, które staną się przedmiotami umów leasingu operacyjnego, w wysokości 32.535 tys. zł.

W 2017 roku i 2016 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do rzeczowych aktywów trwałych tytułem zabezpieczenia zobowiązań. Grupa według stanu na 31 grudnia 2017 roku i na 31 grudnia 2016 roku nie jest użytkownikiem obcych środków trwałych na podstawie leasingu finansowego.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Wartość bilansowa netto rzeczowych aktywów trwałych oddanych w leasing operacyjny na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosła 384.862 tys. zł, a na 31 grudnia 2016 roku – 276.867 tys. zł (szczegóły dotyczące tych rzeczowych aktywów trwałych zawiera nota 20.1. skonsolidowanego sprawozdania finansowego).

2016 (dane przekształcone*)	Nieruchomości inwestycyjne	Budynki, lokale i ulepszenia w obcych obiektach	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Inne środki trwałe	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na 1 stycznia	0	0	8 816	105 191	4 326	118 333
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	19 476	1 099	22 402	282 416	3 856	329 249
Z tytułu przejęcia jednostek	12 976	1 099	20 330	196 089	2 984	233 478
Zwiększenia bezpośrednie	0	0	1 680	83 478	872	86 030
Przyjęcie do użytkowania z nakładów lub zmiana klasyfikacji	6 500	0	392	2 849	0	9 741
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	0	-4 391	-29 269	-1 133	-34 793
Stan na 31 grudnia	19 476	1 099	26 827	358 338	7 049	412 789
UMORZENIE						
Stan na 1 stycznia	0	0	4 719	18 968	3 258	26 945
Zmiany z tytułu przejęcia jednostek	863	875	11 577	53 829	2 679	69 823
Amortyzacja okresu	158	8	2 097	24 005	650	26 918
Zmniejszenia w ciągu roku	0	0	-4 167	-11 682	-1 109	-16 958
Stan na 31 grudnia	1 021	883	14 226	85 120	5 478	106 728
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na 1 stycznia	0	0	0	0	0	0
Zmiany z tytułu przejęcia jednostek	0	41	388	3 888	7	4 324
Zwiększenia	0	0	67	166	15	248
Zmniejszenia	0	-1	-239	0	0	-240
Stan na 31 grudnia	0	40	216	4 054	22	4 332
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na 1 stycznia	0	0	4 097	86 223	1 068	91 388
Stan na 31 grudnia	18 455	176	12 385	269 164	1 549	301 729

*) zmiany opisano w nocie 3.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)**20.1. Wartość środków trwałych oddanych w leasing operacyjny**

2017	Nieruchomości inwestycyjne	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO				
Stan na 1 stycznia	19 476	7 595	332 287	359 358
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	0	1 374	193 615	194 989
Zwiększenia bezpośrednie	0	891	193 309	194 200
Przyjęcie do użytkowania z nakładów lub zmiana klasyfikacji	0	483	306	789
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	0	-65 013	-65 013
Stan na 31 grudnia	19 476	8 969	460 889	489 334
UMORZENIE				
Stan na 1 stycznia	1 021	1 394	76 194	78 609
Amortyzacja okresu	396	1 601	47 664	49 661
Zmniejszenia w ciągu roku	0	0	-28 289	-28 289
Stan na 31 grudnia	1 417	2 995	95 569	99 981
ODPISY AKTUALIZUJĄCE				
Stan na 1 stycznia	0	0	3 882	3 882
Zwiększenia	0	0	609	609
Stan na 31 grudnia	0	0	4 491	4 491
WARTOŚĆ NETTO				
Stan na 1 stycznia	18 455	6 201	252 211	276 867
Stan na 31 grudnia	18 059	5 974	360 829	384 862

31 grudnia 2017	
Suma przyszłych minimalnych opłat z leasingu operacyjnego po dniu bilansowym	Razem
Do 1 roku	81 284
Od 1 roku do 5 lat	147 854
Powyżej 5 lat	125
Razem	229 263

W 2017 roku Grupa osiągnęła przychody z nieruchomości inwestycyjnych w wysokości 2.715 tys. zł (2016: 718 tys. zł), koszty bezpośrednie związane z tą działalnością wyniosły 1.602 tys. zł (2016: 227 tys. zł).

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

2016 (dane przekształcone*)	Nieruchomości inwestycyjne	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO				
Stan na 1 stycznia	0	867	95 857	96 724
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	19 476	7 595	262 960	290 031
Z tytułu przejęcia jednostek	12 976	7 595	182 315	202 886
Zwiększenia bezpośrednie	0	0	78 197	78 197
Przyjęcie do użytkowania z nakładów lub zmiana klasyfikacji	6 500	0	2 448	8 948
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	-867	-26 530	-27 397
Stan na 31 grudnia	19 476	7 595	332 287	359 358
UMORZENIE				
Stan na 1 stycznia	0	451	17 508	17 959
Zmiany z tytułu przejęcia jednostek	863	1 259	48 657	50 779
Amortyzacja okresu	158	334	20 294	20 786
Zmniejszenia w ciągu roku	0	-650	-10 265	-10 915
Stan na 31 grudnia	1 021	1 394	76 194	78 609
ODPISY AKTUALIZUJĄCE				
Stan na 1 stycznia	0	0	0	0
Zmiany z tytułu przejęcia jednostek	0	0	3 882	3 882
Stan na 31 grudnia	0	0	3 882	3 882
WARTOŚĆ NETTO				
Stan na 1 stycznia	0	416	78 349	78 765
Stan na 31 grudnia	18 455	6 201	252 211	276 867

*) zmiany opisano w notce 3.

31 grudnia 2016	
Suma przyszłych minimalnych opłat z leasingu operacyjnego po dniu bilansowym	Razem
Do 1 roku	57 326
Od 1 roku do 5 lat	122 070
Powyżej 5 lat	119
Razem	179 515

21. Należności i zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Należny zwrot podatku	420	7 929
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego brutto razem	420	7 929
Odpisy aktualizujące	0	0
Podatek dochodowy do zapłaty	-71 077	-46 986
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego brutto razem	-71 077	-46 986
Razem	-70 657	-39 057

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)**22. Zapasy**

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)
Inwestycje leasingowe	128 785	77 545
Aktywa poleasingowe	4 041	3 883
Zapasy brutto razem	132 826	81 428
Odpisy aktualizujące	-178	-234
Zapasy netto	132 648	81 194

*) zmiany opisano w nocie 3.

Żadna kategoria zapasów nie stanowiła zabezpieczenia kredytów lub pożyczek w roku zakończonym 31 grudnia 2017 roku i w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2016 roku.

23. Pozostałe aktywa

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)
Aktywa finansowe brutto, w tym:		
Należności z tytułu pośrednictwa ubezpieczeniowego	14 990	6 072
Należności ze sprzedaży zwindykowanych przedmiotów leasingu	1 500	772
Należności od EBI z tytułu programu wsparcia MŚP	1 219	1 206
Aktywa finansowe brutto razem	17 709	8 050
Odpisy aktualizujące	0	0
Aktywa finansowe netto razem	17 709	8 050
Aktywa niefinansowe brutto, w tym:		
Zaliczki na rzecz dostawców przedmiotów leasingu	39 350	40 279
Rozrachunki publicznoprawne	128 737	121 790
Koszty zapłacone z góry	9 654	7 791
Kaucje zapłacone	1 146	3 578
Inne	1 529	1 751
Aktywa niefinansowe brutto razem	180 416	175 189
Odpisy aktualizujące	-21 331	-21 266
Aktywa niefinansowe netto razem	159 085	153 923
Razem	176 794	161 973

*) zmiany opisano w nocie 3.

Kwota pozostałych aktywów, których realizacji lub uregulowania oczekuje się po upływie 12 miesięcy, na koniec 2017 roku wynosiła 819 tys. zł (2016: 138 tys. zł).

W pozycji rozrachunki publicznoprawne wykazane zostały na dzień 31 grudnia 2017 roku należności z tytułu podatku od towarów i usług (128.514 tys. zł) oraz należności z tytułu nadpłaty w podatku od środków transportu (171 tys. zł); należności z tytułu opłat za wieczyste użytkowanie (2 tys. zł) oraz z tytułu ubezpieczeń społecznych (50 tys. zł), na 31 grudnia 2016 roku – należności z tytułu podatku od towarów i usług (121.668 tys. zł) oraz należności z tytułu nadpłaty w podatku od środków transportu (122 tys. zł).

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Poniższe zestawienie przedstawia zmianę stanu odpisów aktualizujących wartość innych aktywów.

Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość innych aktywów	2017	2016
Stan odpisu na dzień 1 stycznia	21 266	0
Zmiana z tytułu przejęcia Raiffeisen-Leasing Polska S.A.	0	158
Utworzenie odpisów na utratę wartości	84	21 115
Wykorzystanie odpisów	-3	-2
Odwrócenie odpisów na utratę wartości	-16	-5
Stan odpisu na dzień 31 grudnia	21 331	21 266

Odpis aktualizujący wartość pozostałych aktywów na dzień 31 grudnia 2017 roku dotyczy należności Grupy z tytułu spornej sprawy z tytułu podatku od towarów i usług w wysokości 21.114 tys. zł (2016: 21.114 tys. zł) oraz w kwocie 217 tys. zł innych aktywów (2016: 152 tys. zł).

Sprawa sporna z tytułu podatku od towarów i usług (VAT)

W następstwie niekorzystnego wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA) z sierpnia 2016 roku i oddalenia na jego podstawie przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi (WSA) w wyrokach z 2017 roku wszystkich skarg Jednostki Dominującej, następcy prawnego spółki PKO Bankowy Leasing Sp. z o.o., w sprawie zaliczenia nadpłat i zwrotów na poczet zaległości w podatku od towarów i usług, Grupa na dzień 31 grudnia 2017 roku wykazała należności z tytułu odsetek od zaległości podatku VAT w łącznej kwocie 21.114 tys. zł, objęte pełnym odpisem aktualizującym, utworzonym w latach poprzednich.

Należności z tytułu odsetek od zaległości VAT, dochodzone przed sądami administracyjnymi, wynikają z postanowień Łódzkiego Urzędu Skarbowego w Łodzi w przedmiocie rozliczenia nadpłat i zwrotów VAT za okresy rozliczeniowe od stycznia 2011 roku do czerwca 2013 roku na poczet zaległości podatkowych w podatku VAT, w których rozliczenia zwrotów i nadpłat podatku VAT na poczet zaległości w podatku VAT zostały dokonane w dacie złożenia deklaracji korygujących (w grudniu 2014 roku), a nie w dacie zapłaty podatku w wysokości wyższej niż należy, jak argumentuje Jednostka Dominująca.

W 2017 roku Grupa kontynuowała działania odwoławcze od decyzji organów skarbowych. W dniu 7 kwietnia 2017 roku Jednostka Dominująca złożyła skargę kasacyjną od wyroku WSA w przedmiocie zaliczenia zwrotu podatku VAT w wysokości 20.811 tys. zł wynikającego z deklaracji za luty 2011 roku na poczet zaległości VAT za styczeń 2011 roku. Ponadto w dniu 25 lipca 2017 roku Jednostka Dominująca złożyła skargę do WSA na postanowienie Dyrektora Izby Administracji Skarbowej w Łodzi, wydane w wykonaniu wyżej wymienionych wyroków WSA i NSA, dotyczące sposobu zaliczenia wpłaty dokonanej dnia 7 stycznia 2015 roku na poczet zaległości na poszczególne okresy rozliczeniowe od stycznia 2011 roku do czerwca 2013 roku. W dniu 7 listopada 2017 roku WSA uchylił zaskarżone postanowienie i zasądził zwrot kosztów postępowania sądowego. Orzeczenie jest nieprawomocne. Dyrektor Izby Administracyjnej Skarbowej w Łodzi złożył skargę kasacyjną od wyroku WSA. Jednostka Dominująca oczekuje na wyznaczenie termin rozprawy przed NSA.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)**24. Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek**

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)
Kredyty i pożyczki otrzymane, w tym:	14 116 469	12 840 400
Zobowiązania krótkoterminowe	3 293 151	7 121 491
Zobowiązania długoterminowe	10 823 318	5 718 909
Razem	14 116 469	12 840 400

*) zmiany opisano w nocie 3.

Oprocentowanie otrzymanych kredytów ma charakter zmienny i oparte jest na stawkach rynkowych (WIBOR 1M/3M, EURIBOR 1M/3M/6M, LIBOR 1M/3M – w zależności od waluty zaangażowania) powiększonych o marżę banku. Grupa finansuje swoją działalność w PKO Banku Polskim S.A. oraz bankach zewnętrznych (spoza Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego S.A.), w tym w bankach międzynarodowych.

W celu dopasowania struktury walutowej pasywów i aktywów Grupa zaciąga kredyty w następujących walutach: PLN, EUR, USD.

W przypadku kredytów udzielanych Grupie przez komercyjne instytucje finansowe na dzień 31 grudnia 2017 roku stosowaną formą zabezpieczenia jest „miękkie” oświadczenie patronackie wystawione przez jednostkę dominującą PKO Bank Polski SA.

Kredyty otrzymane z Banku Rozwoju Rady Europy (CEB), Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) oraz Międzynarodowej Korporacji Finansowej (IFC) zabezpieczone są poprzez gwarancje bankowe wystawione przez PKO Bank Polski SA.

Kredyt otrzymany z Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOR) na 31 grudnia 2017 roku zabezpieczony był cesją należności leasingowych o wartości 119 mln zł oraz gwarancją bankową wystawioną przez PKO Bank Polski S.A. w listopadzie 2017 roku. W związku z wystawieniem wspomnianej gwarancji, w styczniu 2018 roku zabezpieczenie w postaci cesji zostało zniesione.

25. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych spółki sekurytyzacyjnej	1 261 773	1 260 643
Zobowiązania z tytułu emisji krótkoterminowych dłużnych papierów wartościowych Jednostki Dominującej	186 583	181 012
Zobowiązania z tytułu emisji długoterminowych dłużnych papierów wartościowych Jednostki Dominującej	146 204	300 343
Razem	1 594 560	1 741 998

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Zmiany w wartości zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych przedstawia poniższa tabela.

W okresie	2017	2016
Stan na początek okresu	1 741 998	363 370
Zmiana z tytułu przejęcia Raiffeisen-Leasing Polska S.A.	0	1 557 163
Zwiększenia z emisji	1 035 878	1 485 890
Zmniejszenia z tytułu wykupu	-1 188 591	-1 669 570
Zmniejszenia z tytułu spłaty odsetek	-2 363	0
Zmiana naliczonych odsetek/dyskonta i pozostałe	7 638	5 145
Stan na koniec okresu	1 594 560	1 741 998

W ramach Programu obligacji (z limitem 600 mln złotych) uruchomionego we współpracy z PKO Bankiem Polskim Grupa emituje krótkoterminowe obligacje dyskontowe oparte o marżę oraz stawkę referencyjną WIBOR 1M/3M/6M. Obligacje podlegają wykupowi według wartości nominalnej. Obligacje podlegają wykupowi według wartości nominalnej.

Wartość godziwa obligacji krótkoterminowych o wartości nominalnej 260.609 tys. zł wyliczona na podstawie zdyskontowanych przepływów pieniężnych na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła 259.685 tys. zł.

W grudniu 2014 roku spółka celowa ROOF Poland Leasing 2014 DAC wyemitowała obligacje na kwotę 636 mln zł z pierwotnym maksymalnym terminem wykupu do 2028 roku. W grudniu 2015 roku w związku ze zmianą programu wyemitowano obligacje na kwotę 618 mln zł oraz określono nowy maksymalny termin wykupu wszystkich obligacji w programie do października 2025 roku. Zabezpieczenie spłaty obligacji stanowią należności leasingowe będące przedmiotem sekurytyzacji. Oprocentowanie obligacji jest zmienne oparte na stopie WIBOR3M, odsetki są wypłacane w okresach kwartalnych.

W dniu 1 czerwca 2016 roku Raiffeisen-Leasing Polska S.A. wyemitowała trzyletnie obligacje o łącznej wartości nominalnej 300 mln zł. Wyemitowane papiery dłużne są obligacjami zwykłymi, niezabezpieczonymi, na okaziciela, o jednostkowej wartości nominalnej 100 tys. złotych. Oprocentowanie oparte jest na zmiennej stopie WIBOR3M, kupony odsetkowe wypłacane są co trzy miesiące.

W dniu 31 stycznia 2017 roku emitent odkupił przedterminowo obligacje o wartości nominalnej 227.000 tys. zł w wyniku skorzystania przez obligatariusza z prawa do żądania przedterminowej spłaty obligacji w wyniku zmiany właścicielskiej.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych przypadająca do spłaty po upływie 12 miesięcy wyniosła 741.383 tys. zł (2016: 984.190 tys. zł).

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)**26. Pozostałe zobowiązania**

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)
Zobowiązania finansowe brutto, w tym:		
Zobowiązania wobec klientów z tytułu kaucji i depozytów	176 120	224 124
Otrzymane zaliczki od klientów	164 633	80 049
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	94 818	72 915
Inne zobowiązania finansowe	0	7 522
Zobowiązania finansowe brutto razem	435 571	384 610
Zobowiązania niefinansowe brutto, w tym:		
Rozliczenia międzyokresowe kosztów	19 486	23 898
Rezerwa na premie i bonusy	16 664	21 312
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	8 345	7 182
Rozrachunki publiczno-prawne	4 114	6 110
Przychody pobierane z góry	1 971	2 681
Pozostałe	9 991	6 755
Zobowiązania niefinansowe brutto razem	60 571	67 938
Razem	496 142	452 548

*) zmiany opisano w nocie 3.

Wartość zobowiązań, których realizacji lub uregulowania oczekuje się po upływie 12 miesięcy, wyniosła na dzień 31 grudnia 2017 roku 142.970 tys. zł (2016: 145.442 tys. zł).

26.1. Grupa jako leasingobiorca

W przypadku leasingu operacyjnego, gdzie Grupa jest leasingobiorcą, minimalne przyszłe płatności z tytułu leasingu w ramach niezbywalnych umów leasingu operacyjnego przedstawiają się następująco:

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Poniżej 1 roku	9 174	9 525
Od 1 roku do 5 lat	24 895	14 507
Powyżej 5 lat	942	47
Razem	35 011	24 079

Wartość minimalnych opłat leasingowych z tytułu leasingu operacyjnego ujętych jako koszt w okresie sprawozdawczym wykazane zostały w nocie 13.2. w pozycji koszty wynajmu powierzchni (w tym powierzchni biurowych).

Wymienione w tabeli zobowiązania związane są z zawartymi umowami leasingu operacyjnego budynków lub lokali na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Umowa najmu siedziby Jednostki Dominującej w Łodzi została przedłużona do dnia 29 kwietnia 2023 roku. Umowa może zostać rozwiązana przez obie strony (najemcę i wynajmującego) z zachowaniem osiemnastomiesięcznego okresu wypowiedzenia pomiędzy 1 listopada 2018 roku a 31 grudnia 2019 roku dla powierzchni umiejscowionej na dwóch piętrach oraz z sześciomiesięcznym okresem wypowiedzenia dla powierzchni biurowej umiejscowionej na parterze i antresoli (tzw. powierzchnia komercyjna).

Umowa najmu siedziby Centrali Jednostki Dominującej w Warszawie na dzień 31 grudnia 2017 roku obowiązuje przez czas oznaczony, który upływa z końcem lutego 2023 roku. Umowa może zostać wypowiedziana z zachowaniem dwunastomiesięcznego okresu wypowiedzenia.

Umowa najmu centrum procesowego w Ostrołęce obowiązuje przez czas oznaczony, który upływa z końcem czerwca 2021 roku. Umowa może zostać wypowiedziana z dziesięciomiesięcznym okresem wypowiedzenia.

Umowy najmu pozostałych lokali są zwykle zawarte na czas nieokreślony. Dla umów zawartych na czas nieokreślony przyszłe minimalne opłaty leasingowe ustalono w oparciu o okres wypowiedzenia wynikający z umowy. Okres wypowiedzenia wynosi od 1 do 6 miesięcy. Umowy najmu zawierane są zarówno w złotych, jak i w walutach obcych. Płatności dokonywane są w złotych niezależnie od waluty umowy.

27. Rezerwy

2017	Stan na 1 stycznia	Zmiana z tytułu przejścia jednostek	Utworzenie rezerwy lub odpisu	Odwrócenie rezerwy lub odpisu	Wykorzystanie rezerwy lub odpisu	Stan na 31 grudnia
Rezerwy na sprawy sporne	1 264	0	285	0	-28	1 521
Rezerwa na nagrody jubileuszowe	4	0	0	-4	0	0
Rezerwa na odprawy emerytalne i rentowe	363	0	22	-133	-30	222
Razem	1 631	0	307	-137	-58	1 743

2016 (dane przekształcone*)	Stan na 1 stycznia	Zmiana z tytułu przejścia jednostek	Utworzenie rezerwy lub odpisu	Odwrócenie rezerwy lub odpisu	Wykorzystanie rezerwy lub odpisu	Stan na 31 grudnia
Rezerwy na sprawy sporne	1 370	301	253	-660	0	1 264
Rezerwa na nagrody jubileuszowe	4	0	0	0	0	4
Rezerwa na odprawy emerytalne i rentowe	74	184	105	0	0	363
Razem rezerwy	1 448	485	358	-660	0	1 631

*) zmiany opisano w notce 3.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku długoterminowa część rezerwy na odprawy emerytalne i rentowe wyniosła 187 tys. zł (2016: 308 tys. zł).

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)**28. Kapitały**

Wartość kapitału akcyjnego Jednostki Dominującej na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła 174.057 tys. zł. W trakcie 2017 i 2016 roku nie było zmian w wartości kapitału akcyjnego oraz w liczbie wyemitowanych akcji. Wszystkie wyemitowane akcje o wartości nominalnej 10 zł każda w liczbie 17.405.690 szt. są w pełni opłacone. Wszystkie akcje mają takie same prawa głosu. Akcjonariuszem, posiadającym 100% kapitału zakładowego Jednostki Dominującej, jest Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.

Kapitał zapasowy	2017	2016 (dane przekształcone*)
Kapitał zapasowy z zysków netto z lat ubiegłych	179 411	146 860
Stan na 31 grudnia	179 411	146 860

*) zmiany opisano w nocie 3.

Kapitał zapasowy, który powstał z odpisów z zysków generowanych przez Jednostkę Dominującą w poprzednich latach obrotowych. Zwyczajne Walne Zgromadzenie Jednostki Dominującej w dniu 30 czerwca 2017 roku podjęło uchwałę o przeniesieniu całości zysku netto Jednostki Dominującej z 2016 roku w wysokości 32.551 tys. zł na kapitał zapasowy.

Pozostałe kapitały	2017	2016 (dane przekształcone*)
Z przejęcia spółek	-32 880	-32 880
Niepodzielony wynik z lat ubiegłych (w tym: zyski nieprzeznaczone na kapitał zapasowy Jednostki Dominującej)	-68 114	-54 161
Inne dochody całkowite	-176	-11
Stan na 31 grudnia	-101 170	-87 052

*) zmiany opisano w nocie 3.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku na pozycję Pozostałe kapitały z przejęcia spółek w łącznej kwocie (-) 32.880 tys. zł składają się:

- rozliczenie nabycia spółki PKO BP Faktoring S.A. (obecnie PKO Faktoring S.A.) w wysokości (-) 4.862 tys. zł oraz
- rozliczenie nabycia spółki PKO Leasing PRO, gdzie Jednostka Dominująca na dzień 30 września 2014 roku, tj. na dzień połączenia prawnego z PKO Leasing PRO, ujęła w księgach w tej pozycji wartość firmy powstałą na moment nabycia przez PKO Bank Polski spółki PKO Leasing Pro. Wartość ta została dodatkowo skorygowana o częściowe rozliczenie korekt do wartości godziwej aktywów netto PKO Leasing PRO w okresie od dnia 1 kwietnia do 30 września 2014 roku. Kwota pozostałych kapitałów po korekcie wyniosła 28.018 tys. zł

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Inne dochody całkowite	2017	2016
Inne dochody całkowite na początek okresu (przed podatkiem)	-46	-1 317
Zyski odniesione na inne dochody całkowite w okresie	646	2 481
Kwota przeniesiona w okresie z innych dochodów całkowitych do rachunku zysków i strat, w tym:	-803	-1 211
- koszty z tytułu odsetek	-803	-1 211
Razem pozostałe dochody wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów (przed podatkiem)	-157	-47
Razem wpływy na inne dochody całkowite w okresie (przed podatkiem)	-157	-46
Razem inne dochody całkowite na koniec okresu (przed podatkiem)	-203	-46
Efekt podatkowy	27	35
Inne dochody całkowite na koniec okresu (netto)	-176	-11
Nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych rozpoznana w skonsolidowanym rachunku zysków i strat	331	93

Kwota pozostałych całkowitych dochodów wykazanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów po uwzględnieniu podatku wyniosła w 2017 roku 165 tys. zł, w 2016 roku 1.054 tys. zł.

Wynik finansowy podlegał podziałowi zgodnie poniższą tabelą:

Wynik finansowy roku bieżącego	2017	2016 (dane przekształcone*)
Stan na 1 stycznia	18 598	26 923
Zysk netto za rok bieżący przypadający na akcjonariuszy Jednostki Dominującej	77 213	18 598
Przeniesienie na wynik finansowy z lat ubiegłych	-51 149	1 868
Przeniesienie na kapitał zapasowy	32 551	-28 791
Stan na 31 grudnia	77 213	18 598

*) zmiany opisano w nocie 3.

Dywidendy

W 2017 i w 2016 roku Jednostka Dominująca nie wypłaciła dywidendy.

Pozostałe noty objaśniające

29. Aktywa i zobowiązania warunkowe

Wartość otrzymanych zobowiązań finansowych (niewykorzystanych linii kredytowych) i gwarancyjnych (związanych z zobowiązaniami Grupy wobec podmiotów trzecich wynikających przede wszystkim z zawartych umów kredytu oraz umów najmu) zaprezentowano poniżej.

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Otrzymane zobowiązania finansowe	2 715 400	4 288 845
Otrzymane zobowiązania gwarancyjne	2 745 390	1 893 823
Razem	5 460 790	6 182 668

Poniższa tabela przedstawia wynikającą z zawartych umów wartość zobowiązań warunkowych:

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Udzielone zobowiązania finansowe		
Zobowiązania do udzielenia pożyczki/przekazania aktywów w leasing finansowy	182 115	1 135 375
Kwota przyznanych limitów faktoringowych do wykorzystania	938 688	788 157
Razem udzielone zobowiązania finansowe, w tym:	1 120 803	1 923 532
<i>Z pierwotnym terminem zapadalności do 1 roku</i>	1 120 803	1 923 532

Wszystkie zobowiązania Grupy do udzielenia pożyczki/przekazania aktywów w leasing finansowy mają charakter bezwarunkowy. Szczegółowy opis ryzyk związanych z zobowiązaniami pozabilansowymi został przedstawiony w notach dotyczących ryzyka.

Sprawy sporne

Łączna wartość przedmiotu sporu spraw sądowych, w których Grupa występowała w roli pozwanego, wynosiła na dzień 31 grudnia 2017 roku 5.191 tys. zł. Grupa utworzyła rezerwy w przypadkach, gdzie według szacunków Grupy prawdopodobieństwo konieczności wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne jest większe niż 50%. Rezerwę utworzono w wysokości przewidywanej kwoty zobowiązania. Na dzień 31 grudnia 2017 roku rezerwy na roszczenia prawne, w których Grupa występowała w roli pozwanego, wyniosły 1.521 tys. zł (2016: 1.264 tys. zł).

Polskie przepisy podatkowe podlegają interpretacjom oraz zmianom, stąd istnieje teoretyczna możliwość, iż interpretacja tych przepisów przez władze skarbowe może być inna niż zastosowana przez Grupę, co może skutkować dążeniem organów podatkowych do ustalenia innego wymiaru podatku od tego, który został zapłacony przez Grupę. Zgodnie z art. 70 § 1 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Ordynacja podatkowa rok podatkowy może podlegać badaniu przez władze skarbowe w ciągu 5 lat od końca roku kalendarzowego, w którym upłynął termin płatności podatku. W ocenie Zarządu Jednostki Dominującej ryzyko wypływu środków z tego tytułu nie jest istotne.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

30. Sekurytyzacja portfela leasingowego Grupy

Grupa kontynuowała w 2017 roku rozpoczęty w grudniu 2014 roku przez Raiffeisen-Leasing Polska S.A. program sekurytyzacji należności Grupy z tytułu leasingu finansowego. Do końca grudnia 2017 roku Grupa mogła sprzedawać niewymagalne na dzień sprzedaży wierzytelności wynikające z umów leasingowych do łącznej wartości 1.475 mln zł. Nabywcą sekurytyzowanych wierzytelności leasingowych jest ROOF Poland Leasing 2014 DAC, spółka celowa z siedzibą w Irlandii, która objęta została niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym. Spółka celowa finansuje nabyte wierzytelności emisją papierów wartościowych, o których mowa w notce 25. Celem i korzyścią transakcji sprzedaży wierzytelności do spółki celowej było pozyskanie źródeł długoterminowego finansowania i ich dywersyfikacja.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość aktywów sekurytyzowanych w ramach tego programu wyniosła 1.381.287 tys. zł. (2016: 1.376.295 tys. zł). Sekurytyzowane wierzytelności leasingowe prezentowane są w aktywach Grupy z uwagi na niespełnienie warunków wyłączenia składnika aktywów ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, określonych w MSR 39 pkt 19. W szczególności Grupa nie ma obowiązku wypłaty kwot ostatecznym odbiorcom, dopóki nie otrzyma odpowiadających im kwot od leasingobiorców. Dodatkowo nie jest spełniony warunek niezwłocznego przekazywania przepływów pieniężnych ze składnika sekurytyzowanych aktywów.

Wartości bilansowe aktywów finansowych objętych sekurytyzacją zaprezentowano w poniższej tabeli:

	Wartość transakcji		Kwota ryzyka pozostająca w Grupie	
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Wartość bilansowa aktywów - należności z tytułu leasingu finansowego	1 381 287	1 376 295	1 381 287	1 376 295
Wartość bilansowa aktywów - środki na rachunkach bieżących o ograniczonej możliwości dysponowania	134 269	138 895	134 269	138 895
Wartość bilansowa zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych	-1 261 773	-1 260 643	-1 261 773	-1 260 643
Pozycja netto	253 783	254 547	253 783	254 547

31. Aktywa, na których ustanowiono zabezpieczenia lub o ograniczonej możliwości dysponowania

W tabeli poniżej zaprezentowano informacje na temat aktywów finansowych zastawionych lub o ograniczonej możliwości dysponowania.

Aktywa o ograniczonej możliwości dysponowania	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	134 269	139 017
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu	1 500 287	1 529 295
Należności stanowiące zabezpieczenie otrzymanych kredytów	119 000	153 000
Należności stanowiące zabezpieczenie wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych	1 381 287	1 376 295

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Zabezpieczeniem zobowiązań z tytułu wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych w ramach programu sekurytyzacji aktywów są w 100% należności stanowiące przedmiot sekurytyzacji. Wraz ze zmniejszaniem się zobowiązań z tego tytułu zmniejsza się poziom ustanowionych zabezpieczeń.

32. Informacje uzupełniające do skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Środki pieniężne w kasie	13	11
Środki na rachunkach bieżących	152 357	212 493
Lokaty w bankach	57 278	70 088
Środki pieniężne w drodze	36	0
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty prezentowane w rachunku przepływów pieniężnych	209 684	282 592

Wartość środków pieniężnych i ich ekwiwalentów o ograniczonej możliwości dysponowania wyniosła na dzień 31 grudnia 2017 roku 134.269 tys. zł (2016: 139.017 tys. zł).

Pozycja niezrealizowane kursowe dodatnie/(ujemne) odnosi się do różnic kursowych z tytułu zobowiązań z tytułu kredytów.

Pozostałe pozycje niepieniężne dotyczą zmiany odpisów aktualizujących wartość rzeczowych aktywów trwałych.

Pozycja Inne korekty odnosi się do zmian w wartości rzeczowych aktywów trwałych oddanych w leasing operacyjny, w tym wydatki na nabycie i wartość zlikwidowanych przedmiotów oddanych w leasing operacyjny, amortyzacja przedmiotów w leasingu operacyjnym.

Inne korekty	2017	2016
Wydatki z tytułu nabycia składników rzeczowych aktywów trwałych oddanych w leasing operacyjny	-194 200	-78 197
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych w leasingu operacyjnym	49 661	20 786
Zmniejszenie stanu rzeczowych aktywów trwałych w leasingu operacyjnym na skutek ich sprzedaży lub likwidacji	36 724	16 482
Pozostałe korekty	-1 037	-8 641
Razem	-108 852	-49 570

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Objaśnienie przyczyn różnic pomiędzy zmianami stanu pozycji skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej oraz zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności operacyjnej skonsolidowanego rachunku przepływów pieniężnych:

31 grudnia 2016	Bilansowa zmiana stanu	Zmiana z tytułu nabycia jednostek	Zmiana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	-1 304	-6	-1 298
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu	-7 541 241	-6 082 979	-1 458 262
Aktywa / Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	-507 819	-415 734	-92 085
Zapasy	-23 309	-89 541	66 232
Pozostałe aktywa	-41 675	-48 424	6 749

31 grudnia 2016	Bilansowa zmiana stanu	Zmiana z tytułu nabycia jednostek	Zmiana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	-942	25	-967
Pozostałe zobowiązania	152 993	177 434	-24 441
Rezerwy	183	485	-302

31 grudnia 2016	Bilansowa zmiana stanu	Zmiana z tytułu nabycia jednostek	Różnica
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	-7 929	-16 802	8 873
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	22 481	4 406	18 075
Należności / Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego razem	14 552	-12 396	26 948
Zmiana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych: Należności / Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego			26 948

33. Wynik na instrumentach finansowych

Wynik dotyczący należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu oraz środków na rachunkach bankowych i ich ekwiwalentach

	2017	2016 (dane przekształcone*)
Całkowite przychody odsetkowe dotyczące aktywów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	616 882	300 836
Całkowite przychody prowizyjne dotyczące aktywów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	56 051	27 378
Razem	672 933	328 214

*) zmiany opisano w notce 3.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Wynik dotyczący zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu

	2017	2016 (dane przekształcone*)
Całkowite koszty odsetkowe dotyczące aktywów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-326 775	-153 057
Razem	-326 775	-153 057

*) zmiany opisano w notcie 3.

34. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Metody ustalania wartości godziwej poszczególnych składników aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej wraz z przypisanymi do nich modelami wyceny można zaklasyfikować do trzech głównych kategorii:

- *Kategoria I* – aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny notowane na aktywnym rynku lub techniki wyceny bazujące tylko i wyłącznie na informacjach rynkowych. Wycena mark-to-market stosowana głównie w odniesieniu do notowanych papierów wartościowych.
- *Kategoria II* – aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny bazujące na założeniach wykorzystujących obserwacje rynkowe lub informacje pochodzące z aktywnego rynku. Wycena mark-to-model z parametryzacją modeli wyłącznie na podstawie notowań z aktywnego rynku dla danego typu instrumentu. W oparciu o tego typu modele wyceniana jest większość instrumentów pochodnych, w tym transakcje terminowe na papiery wartościowe, niepłynne papiery skarbowe lub papiery emitowane przez bank centralny oraz nienotowane dłużne papiery korporacyjne i komunalne papiery wartościowe, dla których do wyceny pobierane są dane z aktywnego rynku.
- *Kategoria III* – aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o powszechnie stosowane przez uczestników rynku techniki wyceny, których założenia nie bazują na informacji pochodzącej z aktywnego rynku. Wycena mark-to-model z częściową parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka. Metoda ta dotyczy nieliniowych instrumentów pochodnych zawieranych na nieaktywnym rynku, nienotowanych dłużnych papierów korporacyjnych, które nie spełniają warunków pozwalających na zaliczenie ich do kategorii II, a także instrumentów pochodnych, dla których dokonano korekty wartości godziwej o odpisy z tytułu ryzyka kredytowego.

Podział instrumentów finansowych ujmowanych w wartości godziwej na opisane powyżej kategorie prezentuje poniższa tabela.

Wyszczególnienie pozycji	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Kategoria I		
Razem aktywa	0	0
Razem zobowiązania	0	0
Kategoria II		
Pochodne instrumenty finansowe (aktywa)	927	3 726
Razem aktywa	927	3 726

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Pochodne instrumenty finansowe (zobowiązania)	1 004	1 357
Razem zobowiązania	1 004	1 357
Kategoria III		
Razem aktywa	0	0
Razem zobowiązania	0	0
Razem wszystkie kategorie – aktywa	927	3 726
Razem wszystkie kategorie – zobowiązania	1 004	1 357

Poniżej zaprezentowano główne założenia i metody wykorzystane przez Grupę podczas określania wartości godziwej instrumentów finansowych nieujmowanych w wartości godziwej w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym:

- Środki pieniężne i ich ekwiwalenty: są oprocentowane wg zmiennej stopy procentowej i przeszacowywane w okresach poniżej roku. W związku z tym ich wartość godziwa jest zbliżona do wartości bilansowej.
- Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu: wartość godziwa należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu została oszacowana przy zastosowaniu modelu opartego o kontraktową wartość bieżącą przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy użyciu bieżących stóp procentowych uwzględniających marżę na ryzyko kredytowe. Marże uwzględnione zostały przy zachowaniu podziału na główne grupy produktowe, tj. należności z tytułu leasingu finansowego o zmiennej stopie procentowej, należności z tytułu leasingu finansowego o stałej stopie procentowej, należności z umów leasingu finansowego nieruchomości. Model zastosowany do wyznaczenia wartości godziwej należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu wykorzystuje techniki wyceny oparte na parametrach niepochodzących z rynku, w związku z tym zaliczany jest do trzeciej kategorii wyceny.
- Zobowiązania finansowe: zaprezentowane w tej pozycji instrumenty finansowe to przede wszystkim kredyty otrzymane od banków, zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych. Wartość godziwa dla zobowiązań finansowych o stałej stopie procentowej powyżej 1 roku opiera się na zdyskontowanych przepływach pieniężnych z tytułu kapitału i odsetek przy zastosowaniu czynnika dyskontującego wyliczonego w oparciu o krzywą zerokuponową. Grupa przyjęła, że wartość godziwa dla powyższych instrumentów o zmiennej stopie procentowej lub o stałej stopie procentowej, ale poniżej 1 roku jest równa ich wartości bilansowej.

Poniżej przedstawiono wartość księgową i godziwą tych aktywów i zobowiązań finansowych, które nie zostały wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej według ich wartości godziwej.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Wyszczególnienie pozycji	31 grudnia 2017					31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)				
	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III
Aktywa										
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	209 684	209 684	0	0	209 684	282 592	282 592	0	0	282 592
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu, w tym:	14 752 945	14 785 616	0	0	14 785 616	13 642 107	13 704 167	0	0	13 704 167
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu, dotyczące finansowania ruchomości	13 861 186	13 931 405	0	0	13 931 405	12 713 297	12 782 977	0	0	12 782 977
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu, dotyczące finansowania nieruchomości	891 759	854 211	0	0	854 211	928 810	921 190	0	0	921 190
Pozostałe aktywa finansowe	17 709	17 709	0	0	17 709	8 050	8 050	0	0	8 050

*) zmiany opisano w nocie 3.

Wyszczególnienie pozycji	31 grudnia 2017					31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)				
	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III
Zobowiązania										
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	14 116 469	14 116 469	0	0	14 116 469	12 840 400	12 840 400	0	0	12 840 400
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 594 560	1 594 560	0	0	1 594 560	1 741 998	1 741 998	0	0	1 741 998
Pozostałe zobowiązania finansowe	435 571	435 571	0	0	435 571	384 610	384 610	0	0	384 610
Pozabilansowe zobowiązania o charakterze finansowym	1 120 803	1 120 803	0	0	1 120 803	1 923 532	1 923 532	0	0	1 923 532

*) zmiany opisano w nocie 3.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

35. Kompensowanie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

Kompensowanie składnika aktywów i zobowiązań finansowych jest dokonywane tylko w przypadku, gdy Grupa posiada ważny tytuł prawny do przeprowadzenia kompensaty, a rozliczenie ma zostać przeprowadzone w kwocie netto lub realizacja składnika aktywów i zobowiązań następuje jednocześnie.

Poniższe zestawienia prezentują aktywa finansowe i zobowiązania finansowe, które zostały skompensowane i zaprezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym w kwocie netto.

31 grudnia 2017	Kwoty brutto uznanych aktywów finansowych	Kwota kompensaty	Kwoty netto aktywów finansowych prezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto
				Instrumenty finansowe	Otrzymane zabezpieczenia pieniężne	

AKTYWA FINANSOWE

Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat - Pochodne instrumenty finansowe	927	0	927	0	0	927
Razem	927	0	927	0	0	927

31 grudnia 2017	Kwoty brutto uznanych zobowiązań finansowych	Kwota kompensaty	Kwoty netto zobowiązań finansowych prezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto
				Instrumenty finansowe	Złożone zabezpieczenia pieniężne	

ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE

Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat - Pochodne instrumenty finansowe	1 004	0	1 004	0	0	1 004
Razem	1 004	0	1 004	0	0	1 004

31 grudnia 2016	Kwoty brutto uznanych aktywów finansowych	Kwota kompensaty	Kwoty netto aktywów finansowych prezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto
				Instrumenty finansowe	Otrzymane zabezpieczenia pieniężne	

AKTYWA FINANSOWE

Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat - Pochodne instrumenty finansowe	3 726	0	3 726	0	0	3 726
Razem	3 726	0	3 726	0	0	3 726

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

31 grudnia 2016	Kwoty brutto uznanych zobowiązań finansowych	Kwota kompensaty	Kwoty netto zobowiązań finansowych prezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto
				Instrumenty finansowe	Złożone zabezpieczenia pieniężne	
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE						
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat - Pochodne instrumenty finansowe	1 357	0	1 357	0	0	1 357
Razem	1 357	0	1 357	0	0	1 357

36. Nabycie Raiffeisen-Leasing Polska S.A. (w roku 2016)

W dniu 2 listopada 2016 roku PKO Leasing S.A. (jako nabywca), PKO Bank Polski S.A. (jako gwarant) oraz Raiffeisen Bank International AG (jako sprzedawca) podpisały umowę dotyczącą sprzedaży przez Raiffeisen Bank International AG (RBI) 100% akcji spółki Raiffeisen-Leasing Polska S.A. (RLPL) na rzecz PKO Leasing S.A. Zamknięcie transakcji nastąpiło w dniu 1 grudnia 2016 roku po spełnieniu warunków zawieszających, w tym m.in. uzyskaniu wymaganych zgód antymonopolowych w Polsce i na Ukrainie.

W wyniku wyżej wymienionej transakcji PKO Leasing S.A. nabył 1 500 038 akcji zwykłych spółki RLPL o wartości nominalnej 100 zł każda, stanowiących 100% kapitału zakładowego RLPL i uprawniających do 100% głosów na walnym zgromadzeniu spółki. Cena nabycia wyniosła 850.000 tys. zł. Zakup akcji został w całości sfinansowany kredytem udzielonym przez PKO Bank Polski S.A. Przedmiotem działalności nabytej spółki było prowadzenie działalności leasingowej i udzielanie pożyczek.

W związku z nabyciem spółki RLPL w skład Grupy Kapitałowej PKO Leasing S.A., zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, weszły jej jednostki zależne: Raiffeisen-Leasing Real Estate Sp. z o.o. (finansowanie nieruchomości), Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o. (pośrednictwo ubezpieczeniowe), Raiffeisen-Leasing Service Sp. z o.o. (przechowywanie i sprzedaż przedmiotów poleasingowych) oraz ROOF Poland Leasing 2014 DAC z siedzibą w Irlandii (spółka celowa powołana do obsługi sekurytyzacji wierzytelności leasingowych).

W dniu 28 kwietnia 2017 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS) właściwym dla spółki przejmującej zostało zarejestrowane połączenie PKO Leasing S.A. (jako spółki przejmującej) i RLPL (jako spółki przejmowanej). Połączenie nastąpiło w drodze przeniesienia całego majątku spółki RLPL na Jednostkę Dominującą (łączenie przez przejęcie), bez podwyższenia kapitału zakładowego Jednostki Dominującej oraz bez wymiany akcji. W związku z powyższym spółka PKO Leasing S.A. wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki spółki RLPL. Proces integracji spółek zamknie fuzja operacyjna, której zakończenie zaplanowane jest na 2018 rok.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

W dniu 28 kwietnia 2017 roku w KRS zostały zarejestrowane następujące zmiany nazw spółek z Grupy Kapitałowej:

- Raiffeisen-Leasing Real Estate Sp. z o.o. na PKO Leasing Nieruchomości sp. z o.o.,
- Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o. na PKO Agencja Ubezpieczeniowa sp. z o.o.,
- Raiffeisen-Leasing Service Sp. z o.o. na PKO Leasing Finanse sp. z o.o.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku dokonano ostatecznego rozliczenia nabycia RLPL metodą przejęcia zgodnie z MSSF 3. Za datę objęcia kontroli przyjęto datę 1 grudnia 2016 roku.

Na dzień objęcia kontroli dokonano wstępnej wyceny aktywów z tytułu należności leasingowych i udzielonych pożyczek oraz zobowiązań warunkowych i ujęto je w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za rok 2016 w wartościach ustalonych prowizorycznie. Ostateczne rozliczenie transakcji nabycia, dokonane na 31 grudnia 2017 roku, nie uległo zmianie w stosunku do rozliczenia zaprezentowanego w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za rok 2016.

Cena nabycia akcji spółki RLPL wyniosła 850 mln zł i została zapłacona w całości w gotówce. Jednostka Dominująca miała prawo do złożenia w okresie 3 miesięcy od daty nabycia roszczeń wobec RBI AG odnośnie, zastrzeżonych w umowie zakupu akcji RLPL, operacji finansowych oraz innych transakcji, które mogą skutkować wypływem środków pieniężnych, przeprowadzonych w Grupie RLPL w okresie od 1 lipca 2016 roku do daty nabycia. Wielkość zidentyfikowanych i zgłoszonych roszczeń wynikających z tego warunku umowy nabycia wyniosła 2.787 tys. zł, jednakże do dnia 31 grudnia 2017 roku ostateczna wartość zobowiązania RBI z tego tytułu nie została uzgodniona przez strony. Z tego względu zgłoszone do RBI roszczenia nie zostały uwzględnione w ostatecznej cenie nabycia. Przyszły potencjalny zwrot kwoty z RBI zostanie ujęty w sprawozdaniu z zysków i strat w dacie jego otrzymania.

Ostateczne rozliczenie transakcji nabycia przedstawione jest poniżej:

Aktywa	Dane Grupy Kapitałowej RLPL na dzień nabycia 1 grudnia 2016 roku	Korekty z tytułu wycen do wartości godziwej	Wartość godziwa nabytych aktywów
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	278 895	0	278 895
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	6	0	6
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu	6 058 411	24 568	6 082 979
Wartości niematerialne	14 265	64 000	78 265
<i>w tym: Relacje z klientami</i>	<i>0</i>	<i>64 000</i>	<i>64 000</i>
Rzeczowe aktywa trwałe	159 331	0	159 331
<i>w tym: Nieruchomości inwestycyjne</i>	<i>12 114</i>	<i>0</i>	<i>12 114</i>
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	16 802	0	16 802
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	432 562	-16 828	415 734
Zapasy	58 600	0	58 600
Pozostałe aktywa	79 365	0	79 365
Aktywa razem	7 098 237	71 740	7 169 977

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Zobowiązania	Dane Grupy Kapitałowej RLPL na dzień nabycia 1 grudnia 2016 roku	Korekty z tytułu wycen do wartości godziwej	Wartość godziwa przejętych zobowiązań i aktywów netto
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	4 637 901	0	4 637 901
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 557 163	0	1 557 163
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	25	0	25
Pozostałe zobowiązania	177 434	0	177 434
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	4 406	0	4 406
Rezerwy	485	0	485
Zobowiązania razem	6 377 414	0	6 377 414
Aktywa netto	720 823	71 740	792 563

Informacje dotyczące założeń i metod wyceny poszczególnych możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań na dzień 1 grudnia 2016 roku zostały ujawnione w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej za rok 2016.

	Razem spółki z Grupy Kapitałowej RLPL
Przekazana zapłata za akcje Raiffeisen-Leasing Polska S.A.	850 000
Kwota netto możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów, przejętych zobowiązań wycenionych zgodnie z MSSF ustalona na dzień nabycia	792 563
Wartość firmy	57 437

37. Transakcje z jednostkami powiązanymi

Jednostki powiązane z Grupą to:

- jednostka dominująca – Polska Kasa Oszczędności Bank Polski SA (PKO Bank Polski lub PKO BP), będąca jednostką dominującą najwyższego szczebla,
- członkowie kluczowego personelu Grupy oraz kluczowego personelu jednostek dominujących oraz osoby z nimi powiązane,
- pozostałe jednostki – pozostałe jednostki powiązane należące do Grupy Kapitałowej Polskiej Kasy Oszczędności Banku Polskiego S.A., w tym: PKO Finance AB, PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A., PKO Towarzystwo Ubezpieczeń S.A., PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń S.A., PKO BP Finat Sp. z o.o., PKO BP Bankowy Powszechnie Towarzystwo Emerytalne S.A., PKO Bank Hipoteczny S.A., Qualia Sp. z o.o., ZenCard Sp. z o.o., Bankowe Towarzystwo Kapitałowe S.A.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Do członków kluczowego personelu Grupy zalicza się członków Zarządu Jednostki Dominującej oraz członków Rady Nadzorczej Jednostki Dominującej, których listę zaprezentowano w notce 1. skonsolidowanego sprawozdania finansowego. W 2017 roku i w 2016 roku nie wystąpiły transakcje z członkami kluczowego personelu jednostki dominującej wobec Grupy ani inne transakcje z osobami powiązanymi z członkami kluczowego personelu Grupy lub jednostki dominującej wobec Grupy, poza zaprezentowanymi poniżej.

Transakcje z jednostką dominującą będącą bankiem obejmowały transakcje mające na celu zapewnienie finansowania działalności Grupy (głównie kredyty otrzymane), domknięcie otwartych pozycji na operacjach instrumentami pochodnymi oraz zapewnienie Grupie obsługi bankowej. W skonsolidowanym rachunku zysków i strat skutkowało to powstaniem kosztów odsetkowych oraz przychodów odsetkowych. Grupa świadczy na rzecz jednostki dominującej przede wszystkim usługi leasingu operacyjnego.

Na rzecz pozostałych jednostek powiązanych Grupa świadczy usługi leasingu operacyjnego i finansowego. Grupa korzysta z usług ubezpieczenia świadczonych przez podmioty z Grupy PKO BP, w tym ubezpieczeń związanych z umową leasingu lub przedmiotami leasingu. Transakcje zostały zawarte na warunkach nieodbiegających od warunków rynkowych.

Koszty rozliczeń z członkami kluczowego personelu Grupy za rok obrotowy dotyczą wynagrodzeń dla tego personelu, wypłacone w okresie objętym niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym.

Wynagrodzenie członków kluczowego personelu Jednostki Dominującej	2017	2016
Wynagrodzenie krótkoterminowe Zarządu Jednostki Dominującej (wynagrodzenie podstawowe)	4 200	2 687
Wynagrodzenie krótkoterminowe Rady Nadzorczej	0	124
Wynagrodzenie wypłacone w związku z rozwiązaniem stosunku pracy	586	0
Wynagrodzenie zmienne członków Zarządu Jednostki Dominującej	971	686
Razem	5 757	3 497

Zmienne składniki wynagrodzeń członków kluczowego personelu Grupy

Zmienne składniki wynagrodzeń przyznawane są w formie:

- nieodroczonej (w pierwszym roku po roku kalendarzowym stanowiącym okres oceny),
- odroczonej (na kolejne trzy lata po pierwszym roku po okresie oceny),

przy czym zarówno wynagrodzenie nieodroczone, jak i odroczone, jest przyznawane w równych częściach w formie gotówkowej oraz w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę jest dokonywane po dodatkowym okresie retencyjnym).

Składnik wynagrodzenia w formie instrumentu finansowego jest przeliczany na akcje fantomowe po przyznaniu danego składnika – z uwzględnieniem mediany średniodziennych cen akcji (Volume Weighted Average Price) Banku na Giełdzie Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie, publikowanych w systemie informacyjnym Thomson Reuters albo Bloomberg – z IV kwartału okresu oceny. Następnie, po okresie retencyjnym i okresie

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

odroczenia, akcje są przeliczane na gotówkę - z uwzględnieniem mediany średniodziennych cen akcji (Volume Weighted Average Price) Banku na Giełdzie Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie z III kwartału roku kalendarzowego, w którym dokonywana jest wypłata, publikowanych w systemie informacyjnym Thomson Reuters albo Bloomberg.

Wynagrodzenie odroczone może podlegać redukcji w przypadku pogorszenia wyników finansowych Grupy, straty Grupy lub pogorszenia innych zmiennych związanych z efektami pracy w okresie oceny osób zajmujących stanowiska kierownicze oraz wynikami nadzorowanych lub kierowanych przez te osoby jednostek/komórek organizacyjnych, które ujawniły się po okresie oceny.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Pozycje ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej	Jednostka dominująca		Członkowie kluczowego personelu Grupy		Pozostałe jednostki	
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	64 084	62 524	0	0	0	0
Pochodne instrumenty finansowe – aktywa	927	3 778	0	0	0	0
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu	0	0	0	0	11 122	223
Inne należności	1 256	253	0	0	5 655	24
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	12 533 148	10 789 056	0	0	22 919	0
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	181 012	0	0	0	0
Zobowiązania z tytułu sekurytyzacji aktywów	0	0	0	0	0	0
Pochodne instrumenty finansowe – pasywa	1 004	1 426	0	0	0	0
Pozostałe zobowiązania	516	51	0	0	28	78
Rezerwy na zobowiązania (z tytułu programu wynagrodzeń zmiennych)	0	0	5 937	2 236	0	0

Pozycje z skonsolidowanego rachunku zysków i strat	Jednostka dominująca		Członkowie kluczowego personelu Grupy		Pozostałe jednostki	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Przychody z tytułu leasingu finansowego	0	0	0	0	30	34
Przychody z tytułu leasingu operacyjnego	15 049	14 822	20	0	951	253
Przychody z tytułu pożyczek	0	0	0	0	0	0
Koszty z tytułu odsetek	-262 036	-93 336	0	0	-2	0
Przychody z tytułu prowizji	0	0	0	0	6 917	0
Koszty z tytułu prowizji	-2 491	-776	0	0	0	0
Przychody finansowe, w tym wynik na instrumentach pochodnych	-857	1 312	0	0	0	0
Pozostałe przychody operacyjne	114 713	0	0	0	0	0
Pozostałe koszty operacyjne	0	0	0	0	0	0
Ogólne koszty administracyjne	-5 808	-6 704	-6 765	-3 643	0	0

Pozycje pozabilansowe	Jednostka dominująca		Członkowie kluczowego personelu Grupy		Pozostałe jednostki	
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Gwarancje i akredytywy	2 616 557	1 762 257	0	0	0	0
Niewykorzystany limit kredytowy/pożyczkowy	2 715 400	4 351 061	0	0	0	0

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

38. Wynagrodzenie firmy audytorskiej

Wypłacone lub należne wynagrodzenie firmy audytorskiej za usługi wskazane poniżej wyniosło:

	2017	2016
Obowiązkowe badanie rocznego sprawozdania finansowego	465	973
Inne usługi poświadczające	557	939
Razem	1 022	1 912

39. Zdarzenia po dacie bilansowej

Po dniu bilansowym nie wystąpiły zdarzenia wymagające ujęcia bądź ujawnienia w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy za rok kończący się 31 grudnia 2017 roku.

Zarządzanie ryzykiem finansowym

40. Charakter i zakres ryzyka związanego z instrumentami finansowymi

Grupa stosuje w swojej działalności aktywne podejście do zarządzania ryzykiem polegające na jego identyfikacji, pomiarze, monitorowaniu i ograniczaniu. Grupa kieruje się zasadą, że efektywny system zarządzania i kontroli ryzyka jest oparty na trzech, dopasowanych elementach:

- strukturze organizacyjnej – obejmującej podział zadań i kompetencji, w tym wyraźne wskazania funkcji realizowanych przez poszczególne jednostki organizacyjne w procesie zarządzania ryzykiem i kontroli ryzyka,
- metodach monitoringu, pomiaru i szacowania ryzyka – stanowiących warunek prawidłowej identyfikacji przez Grupę ponoszonego ryzyka,
- działaniach skoncentrowanych na wykorzystaniu nowoczesnych technik zabezpieczania i transferu ryzyka w celu dostosowania rodzaju i profilu ryzyka podejmowanego przez Grupę do apetytu na ryzyko wyrażonego w przyjętych planach strategicznych.

Podstawowym założeniem przyjętym przy konstruowaniu systemu zarządzania i kontroli ryzyka jest rozdzielenie jednostek organizacyjnych kontrolujących ryzyko od jednostek biznesowych, a więc podejmujących ryzyko, co zostało odzwierciedlone w strukturze organizacyjnej Grupy. Zasady zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka wdrażane są na podstawie pisemnych strategii, polityk i zasad.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

41. Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe jest to zagrożenie poniesienia strat w wyniku niewywiązania się dłużnika z warunków zawartej umowy.

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Grupę działalności leasingowej poprzez zapewnienie najwyższej jakości ocen ryzyka kredytowego i efektywności podejmowania decyzji kredytowych, jak również skutecznego procesu monitorowania zaangażowania kredytowego wobec indywidualnego klienta i portfela leasingowego Grupy.

W odniesieniu do indywidualnego klienta, monitorowaniu podlega jego sytuacja ekonomiczno-finansowa, przebieg wykorzystania i spłaty leasingu czy pożyczki, ustanowione zabezpieczenia oraz powiązania kapitałowo-organizacyjne klienta. Wdrażane i modyfikowane procedury w tym zakresie mają na celu identyfikację zagrożeń oraz podejmowanie działań odpowiadających zmianom ryzyka.

W procesie zarządzania ryzykiem kredytowym Grupa grupuje klientów do odpowiednich klas aktywów, dla których dokonuje podziału na homogeniczne grupy pod kątem ryzyka niewypłacalności oraz wysokości straty, w przypadku zaistnienia zdarzenia niewypłacalności. W ramach poszczególnych portfeli dokonywana jest estymacja wysokości parametrów PD oraz LGD dla odpowiednich klas, jak również wyliczana jest oczekiwana strata (EL) dla celów zarządzania ryzykiem portfeli oraz kalkulacji odpisów na należności. Kalkulacja wysokości odpisów odbywa się w sposób automatyczny na podstawie dedykowanych modeli oraz przesłanek utraty wartości dla odpowiednich klas aktywów. Poprawność estymacji parametrów oraz wysokości utworzonego odpisu badana jest w ramach cyklicznego procesu walidacji oraz backtestów.

Monitorowanie ryzyka kredytowego na poziomie portfela obejmuje sporządzanie regularnych, okresowych analiz dotyczących portfela Grupy, zapewniających identyfikację niekorzystnych tendencji i koncentracji oraz wykonywanie doraźnych przeglądów tego portfela związanych przede wszystkim ze zmianami w otoczeniu zewnętrznym.

Stosowane przez Grupę procedury monitorowania ryzyka kredytowego obejmują również zasady monitorowania ustanowionych zabezpieczeń. W ramach monitoringu przeprowadzane są okresowe przeglądy zabezpieczeń. Zakres i częstotliwość tych przeglądów uzależnione są od rodzaju przedmiotu zabezpieczenia i obejmują: wartość zabezpieczenia i jej zmiany w okresie od ostatniego przeglądu, prawidłowość, kompletność i ważność dokumentów związanych z ustanowionym zabezpieczeniem oraz dokumentów ubezpieczeniowych dotyczących zabezpieczeń rzeczowych (przegląd polis ubezpieczeniowych, sposobów ich opłacania, terminy ważności).

Ekspozycja na ryzyko kredytowe Grupy wynika głównie z prowadzonej działalności leasingowej, pożyczkowej oraz faktoringowej oraz w niewielkim stopniu z instrumentów pochodnych.

Grupa stosuje wewnętrzne procedury pozwalające określić poziom ryzyka kredytowego wiążącego się z przyznaniem danemu klientowi leasingu/pożyczki/finansowaniem w formie faktoringu lub innych usług

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

obciążonych ryzykiem kredytowym oraz stopień akceptowalności tego ryzyka. Procedury te tworzone są zgodnie ze standardami obowiązującymi oraz Grupie PKO BP. Wdrażane i modyfikowane procedury w tym zakresie mają na celu identyfikację zagrożeń oraz podejmowanie działań odpowiadających zmianom ryzyka.

Grupa posiada system kompetencji kredytowych zbudowany na wielostopniowym systemie komitetów kredytowych o różnych, ściśle określonych kompetencjach. Każda osoba zaangażowana w proces podejmowania decyzji odpowiada za ryzyko i zwrot na transakcji będącej przedmiotem decyzji.

W celu zapewnienia niezależności ocen ryzyka kredytowego i jakości portfela Grupy wprowadzony został podział odpowiedzialności pomiędzy Departament Zarządzania Ryzykiem i Departament Zarządzania Ryzykiem Kredytowym.

Departament Zarządzania Ryzykiem Kredytowym odpowiedzialny jest za zarządzanie indywidualnymi ekspozycjami leasingowymi i pożyczkowymi i w ramach swoich kompetencji wykonują czynności związane z:

- wdrożeniem polityki kredytowej, procedur zawierania transakcji leasingowych/ pożyczek, w tym również opracowywania zasad i trybu podejmowania decyzji, oraz ustalanie kompetencji decyzyjnych i ról/poziomów w procesie akceptacji wniosków kredytowych
- zapewnieniem właściwego stosowania zatwierdzonych przez Grupę standardów procesu zawierania umów leasingu / pożyczek / faktoringu,
- procesowaniem nowych wniosków klientów, w tym:
- analizą kredytową oraz oceną ryzyka klienta,
- podejmowaniem decyzji kredytowych,
- monitoringiem zawartej transakcji i leasingo-/pożyczkobiorcy,
- restrukturyzacją i windykacją,
- analizą przepływów pieniężnych możliwych do uzyskania z tytułu zarządzania wierzytelnością, w tym: ustalaniem rezerwy indywidualnej na klientach indywidualnych.

Departament Zarządzania Ryzykiem odpowiedzialny jest za monitoring ryzyka całego portfela leasingowego, faktoringowego i pożyczek Grupy i w ramach swoich zadań realizuje między innymi następujące funkcje:

- wdrożenie strategii zarządzania wszystkimi ryzykami,
- budowa oraz zarządzanie modelami oceny ryzyka,
- kalibracja, estymacja i walidacja parametrów do podejmowania decyzji kredytowych oraz zarządzania poziomem ryzyka kredytowego portfela,
- monitorowanie poziomu rezerw na ryzyko kredytowe,
- zarządzanie portfelem należności zagrożonych.

Przed zawarciem umowy leasingu / pożyczki / faktoringu Grupa dokonuje oceny zdolności kredytowej klienta. Ocena klienta wspierana jest przez wykorzystywane w Grupie systemy ratingowe i scoringowe. Systemy te stanowią ważny element zarządzania ryzykiem kredytowym w Grupie.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

W przypadku klientów korporacyjnych zdolność kredytowa klienta jest oceniana w ramach systemu ratingowego w celu przyporządkowania klienta do jednej z kategorii ratingowych. Kategoria ratingowa ustalana jest na podstawie analizy czynników ilościowych (roczne i międzyokresowe sprawozdania finansowe), czynników jakościowych oraz informacji dodatkowych, stanowiących sygnały ostrzegawcze. Kategoria ratingowa ma wpływ na określenie standardowych kosztów ryzyka i jest ważnym parametrem w zarządzaniu portfelem Grupy.

Grupa dokonuje również oceny ryzyka związanego z przedmiotem leasingu i zdolności klienta do obsługi zadłużenia, w tym przede wszystkim na podstawie generowanych przez klienta nadwyżek finansowych.

Dodatkowo, mając na względzie ograniczenia potencjalnej straty w sytuacji braku obsługi długu, Grupa dąży do zawierania dodatkowych umów zabezpieczeń.

Ocena zdolności kredytowej klienta detalicznego dokonywana jest przy wykorzystaniu kart scoringowych PD i LGD oraz dla części transakcji na podstawie macierzy decyzyjnych bazujących na poziomie oczekiwanej straty EL. Mając na względzie ograniczenia potencjalnej straty w sytuacji braku obsługi długu, Grupa dąży do zawierania dodatkowych umów zabezpieczeń.

Czynności podejmowane w zakresie zabezpieczeń mają na celu należyte zabezpieczenie interesu Grupy, w tym ustanowienie zabezpieczenia dającego możliwie najwyższy poziom odzysku wierzytelności w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych. Stąd zabezpieczenia nie różnią się pomiędzy należnościami obsługiwanymi terminowo i przeterminowanymi oraz ze stwierdzoną utratą wartości i bez utraty. Polityka w zakresie prawnych zabezpieczeń określona została w przepisach wewnętrznych Grupy.

Przyjmowane przez Grupę zabezpieczenia ograniczające skutki ryzyka kredytowego to:

- hipoteka na nieruchomości mieszkalnej,
- hipoteka na nieruchomości komercyjnej,
- zastaw rejestrowy,
- kaucja,
- blokada środków pieniężnych na rachunkach bankowych,
- gwarancja bankowa,
- gwarancja skarbu państwa lub jednostki samorządu terytorialnego,
- gwarancja korporacyjna,
- poręczenie,
- przewłaszczenie na zabezpieczenie,
- cesja wierzytelności,
- weksel,
- ubezpieczenie kredytu,
- pełnomocnictwo do dysponowania rachunkiem bankowym.

Zdyskontowana wartość zabezpieczeń przyjęta w indywidualnym modelu kalkulacji rezerw na utratę wartości wynosi 286.426 tys. zł (2016: 368.037 tys. zł).

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

Podstawowym zabezpieczeniem kontraktów leasingowych są przedmioty leasingu, dotyczy to wszystkich umów, z uwagi na konstrukcję standardowej umowy leasingowej oraz fakt, iż własność przedmiotu leasingu pozostaje do czasu zakończenia umowy po stronie leasingodawcy.

Grupa sprawuje ścisłą kontrolę nad otwartymi pozycjami instrumentów pochodnych netto, tzn. różnicą pomiędzy kontraktami kupna i sprzedaży, zarówno pod względem kwoty, jak i okresu obowiązywania. Pochodne instrumenty zawierane są przez Grupę w celu domknięcia otwartej pozycji walutowej czy stopy procentowej. W dowolnym momencie kwota podlegająca ryzyku kredytowemu ogranicza się do bieżącej wartości godziwej instrumentów, których wycena jest dodatnia (tzn. aktywów), co w odniesieniu do instrumentów pochodnych stanowi jedynie niewielki ułamek wartości umowy lub wartości nominalnych wykorzystywanych do wyrażania wolumenu istniejących instrumentów.

100% transakcji instrumentów pochodnych dokonywanych przez Grupę to transakcje walutowe zawierane z innymi instytucjami finansowymi. Grupa eliminuje ryzyko kredytowe wynikające z zawartych transakcji pochodnych poprzez przeprowadzanie tego typu operacji z instytucjami finansowymi w ramach Grupy PKO BP.

Stosowane przez Grupę techniki wyceny instrumentów pochodnych oparte są zazwyczaj o maksymalne wykorzystanie danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku, takich jak: stopy procentowe, kursy walutowe oraz zmienności implikowane. W przypadku braku odpowiednich danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku Grupa wykorzystuje zazwyczaj w technikach wyceny własne szacunki parametrów niezbędnych do wyceny opierając je o najlepszą wiedzę i doświadczenie.

W zakresie ryzyka kredytowego z tytułu zobowiązań do oddania przedmiotu leasingu do używania Grupa narażona jest potencjalnie na straty w wysokości równej całej kwocie niewykorzystanych zobowiązań do oddania klientowi przedmiotu leasingu do używania. Prawdopodobna wysokość straty jest jednak niższa od całej kwoty niewykorzystanych zobowiązań do oddania przedmiotu leasingu do używania, ponieważ większość z tych zobowiązań uzależniona jest od spełnienia przez klientów określonych standardów zdefiniowanych w umowie leasingu.

Instrumenty finansowe prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej narażone na ryzyko kredytowe w podziale na klasy ekspozycji, według wyceny bilansowej bez uwzględnienia skutków ograniczania ryzyka kredytowego, zostały zestawione w załączonej poniżej tabeli. Jest to maksymalna wartość aktywów finansowych narażonych na ryzyko kredytowe.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

Stan na 31 grudnia 2017 Klasy ekspozycji, wraz z przypisanymi im typami instrumentów	Aktywa finansowe prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej				
	Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	pochodne	Leasing, pożyczki i faktoring	pozostałe	Razem
Ekspozycje wobec banków	209 684	927	0	0	210 611
Środki na rachunkach bieżących i terminowych w innych bankach	209 684	0	0	0	209 684
Pochodne instrumenty finansowe	0	927	0	0	927
Ekspozycje wobec klientów	0	0	14 752 945	0	14 752 945
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone klientom indywidualnym	0	0	11 664	0	11 664
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone klientom mikro	0	0	7 692 748	0	7 692 748
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone dużym przedsiębiorstwom	0	0	4 498 951	0	4 498 951
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone małym i średnim przedsiębiorstwom	0	0	2 379 490	0	2 379 490
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone podmiotom sektora publicznego	0	0	170 092	0	170 092
Pozostałe aktywa finansowe	0	0	0	17 709	17 709
Razem	209 684	927	14 752 945	17 709	14 981 265

Stan na 31 grudnia 2016 (dane przekształcone*) Klasy ekspozycji, wraz z przypisanymi im typami instrumentów	Aktywa finansowe prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej				
	Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	pochodne	Leasing, pożyczki i faktoring	pozostałe	Razem
Ekspozycje wobec banków	282 592	3 726	0	0	286 318
Środki na rachunkach bieżących i terminowych w innych bankach	282 592	0	0	0	282 592
Pochodne instrumenty finansowe	0	3 726	0	0	3 726
Ekspozycje wobec klientów	0	0	13 642 107	0	13 642 107
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone klientom indywidualnym	0	0	118 117	0	118 117
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone klientom mikro	0	0	6 285 962	0	6 285 962
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone dużym przedsiębiorstwom	0	0	4 908 104	0	4 908 104
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone małym i średnim przedsiębiorstwom	0	0	2 223 487	0	2 223 487
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone podmiotom sektora publicznego	0	0	106 437	0	106 437
Pozostałe aktywa finansowe	0	0	0	8 050	8 050
Razem	282 592	3 726	13 642 107	8 050	13 936 475

*) zmiany opisano w notce 3.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

Maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe dla instrumentów pozabilansowych wyniosło:

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Zobowiązania pozabilansowe o charakterze finansowym	1 120 803	1 923 532
Razem	1 120 803	1 923 532

Okresowej analizie pod kątem utraty wartości (indywidualnie bądź grupowo) podlegają wszystkie kategorie aktywów finansowych prezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Kategorie aktywów finansowych: środki pieniężne i ich ekwiwalenty, należności z tytułu leasingu finansowego, pożyczek oraz faktoringu i pozostałych aktywów finansowych podlegają analizie indywidualnej bądź grupowej i są klasyfikowane do jednej z trzech kategorii: należności nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości, należności przeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości oraz należności z rozpoznaną utratą wartości. Podział tych aktywów według ich wartości brutto, z podziałem na poszczególne sektory klientów, prezentuje poniższa tabela.

Kategorie aktywów finansowych: instrumenty pochodne w całości stanowią należności nieprzeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości.

31 grudnia 2017	Wartość ekspozycji			Wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe
	analizowanych indywidualnie	analizowanych grupowo	Razem	
Należności nieprzeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	149 999	12 301 726	12 451 725	10 226 661
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	0	209 684	209 684	0
Klienci indywidualni	0	10 460	10 460	23 259
Klienci mikro	4 973	6 159 096	6 164 069	6 086 665
Duże przedsiębiorstwa	29 659	3 974 922	4 004 581	2 642 309
Małe i średnie przedsiębiorstwa	8 979	1 865 907	1 874 886	1 442 681
Sektor publiczny	106 388	63 948	170 336	31 747
Pozostałe aktywa finansowe	0	17 709	17 709	0
Należności przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	58 772	2 095 036	2 153 808	1 843 851
Klienci indywidualni	0	1 335	1 335	1 173
Klienci mikro	26 390	1 314 254	1 340 644	1 203 298
Duże przedsiębiorstwa	21 167	345 883	367 050	273 151
Małe i średnie przedsiębiorstwa	11 215	433 555	444 770	366 229
Sektor publiczny	0	9	9	0
Należności z rozpoznaną utratą wartości	637 820	296 825	934 645	323 869
Klienci indywidualni	56	24	80	0
Klienci mikro	223 205	295 428	518 633	148 937
Duże przedsiębiorstwa	266 367	0	266 367	120 199
Małe i średnie przedsiębiorstwa	148 192	1 373	149 565	54 733
Razem należności brutto	846 591	14 693 587	15 540 178	12 394 381
Odpis z tytułu utraty wartości	-359 969	-199 871	-559 840	X
Razem należności netto	486 622	14 493 716	14 980 338	12 394 381

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)	Wartość ekspozycji			Wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe
	analizowanych indywidualnie	analizowanych grupowo	Razem	
Należności nieprzeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	342 512	11 680 023	12 022 535	9 687 723
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	0	282 592	282 592	0
Klienci indywidualni	0	111 334	111 334	26 680
Klienci mikro	37 010	5 291 604	5 328 614	5 286 029
Duże przedsiębiorstwa	173 374	4 157 987	4 331 361	2 940 237
Małe i średnie przedsiębiorstwa	25 886	1 828 231	1 854 117	1 434 508
Sektor publiczny	106 242	225	106 467	269
Pozostałe aktywa finansowe	0	8 050	8 050	0
Należności przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	35 720	1 397 842	1 433 562	1 141 014
Klienci indywidualni	0	7 934	7 934	574
Klienci mikro	2 839	895 193	898 032	738 694
Duże przedsiębiorstwa	25 379	264 583	289 962	217 887
Małe i średnie przedsiębiorstwa	7 502	230 132	237 634	183 859
Należności z rozpoznaną utratą wartości	797 941	231 302	1 029 243	357 246
Klienci indywidualni	558	728	1 286	230
Klienci mikro	129 857	228 903	358 760	72 609
Duże przedsiębiorstwa	448 792	0	448 792	194 463
Małe i średnie przedsiębiorstwa	218 734	1 671	220 405	89 944
Razem należności brutto	1 176 173	13 309 167	14 485 340	11 185 983
Odpis z tytułu utraty wartości	-358 721	-193 870	-552 591	X
Razem należności netto	817 452	13 115 297	13 932 749	11 185 983

*) zmiany opisano w nocie 3.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

Poniższe zestawienie prezentuje analizę wiekową aktywów z rozpoznaną utratą wartości w podziale na aktywa oceniane indywidualnie oraz grupowo. Podział wynika z metodologii oceny utraty wartości, której podlegają zarówno aktywa przeterminowane, jak i aktywa nieprzeterminowane. Zestawienie obejmuje całkowite zaangażowanie w finansowanie klientów, dla których wystąpiły należności przeterminowane, a nie tylko wartość przeterminowanych pozycji należności.

Stan na 31 grudnia 2017 Należności z rozpoznaną utratą wartości	Okres przeterminowania						Razem
	Nieprzetermi- nowane	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	Powyżej 1 roku	
Leasing, pożyczki i faktoring brutto – z rozpoznaną utratą wartości analizowane indywidualnie	177 569	72 823	72 517	80 518	54 780	179 613	637 820
Klienci indywidualni	0	0	0	0	56	0	56
Klienci mikro	32 818	11 853	24 501	27 062	35 740	91 231	223 205
Duże przedsiębiorstwa	132 234	28 774	22 773	22 984	4 059	55 543	266 367
Małe i średnie przedsiębiorstwa	12 517	32 196	25 243	30 472	14 925	32 839	148 192
Leasing, pożyczki i faktoring brutto – z rozpoznaną utratą wartości analizowane grupowo	39 459	30 703	54 266	31 325	24 116	116 956	296 825
Klienci indywidualni	24	0	0	0	0	0	24
Klienci mikro	39 435	30 703	52 926	31 292	24 116	116 956	295 428
Małe i średnie przedsiębiorstwa	0	0	1 340	33	0	0	1 373
Razem	217 028	103 526	126 783	111 843	78 896	296 569	934 645

Stan na 31 grudnia 2016 (dane przekształcone*) Należności z rozpoznaną utratą wartości	Okres przeterminowania						Razem
	Nieprzetermi- nowane	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	Powyżej 1 roku	
Leasing, pożyczki i faktoring brutto – z rozpoznaną utratą wartości analizowane indywidualnie	378 291	91 965	86 572	16 007	23 101	202 005	797 941
Klienci indywidualni	340	115	103	0	0	0	558
Klienci mikro	19 897	19 208	14 522	3 712	3 356	69 162	129 857
Duże przedsiębiorstwa	270 189	40 996	46 107	2 949	8 955	79 596	448 792
Małe i średnie przedsiębiorstwa	87 865	31 646	25 840	9 346	10 790	53 247	218 734
Leasing, pożyczki i faktoring brutto – z rozpoznaną utratą wartości analizowane grupowo	32 923	3 888	22 736	35 817	23 192	112 746	231 302
Klienci indywidualni	0	0	155	127	87	359	728
Klienci mikro	32 923	3 888	22 216	34 621	22 871	112 384	228 903
Małe i średnie przedsiębiorstwa	0	0	365	1 069	234	3	1 671
Razem	411 214	95 853	109 308	51 824	46 293	314 751	1 029 243

*) zmiany opisano w notcie 3.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

Analizę wiekową aktywów przeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości prezentuje poniższe zestawienie. Zestawienie obejmuje całkowite zaangażowanie w finansowanie klientów, dla których wystąpiły należności przeterminowane, a nie tylko wartość przeterminowanych pozycji należności.

Stan na 31 grudnia 2017 Należności przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	Okres przeterminowania					Razem
	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	Powyżej 1 roku	
Leasing, pożyczki i faktoring brutto – przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	1 811 967	312 635	13 205	6 262	9 739	2 153 808
Klienci indywidualni	1 187	138	10	0	0	1 335
Klienci mikro	1 110 431	205 976	11 753	6 262	6 222	1 340 644
Duże przedsiębiorstwa	334 340	32 710	0	0	0	367 050
Małe i średnie przedsiębiorstwa	366 009	73 802	1 442	0	3 517	444 770
Sektor publiczny	0	9	0	0	0	9
Razem	1 811 967	312 635	13 205	6 262	9 739	2 153 808

Stan na 31 grudnia 2016 (dane przekształcone*) Należności przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	Okres przeterminowania					Razem
	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	Powyżej 1 roku	
Leasing, pożyczki i faktoring brutto – przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	1 205 745	217 952	4 358	3 618	1 889	1 433 562
Klienci indywidualni	7 186	748	0	0	0	7 934
Klienci mikro	728 512	162 754	3 233	1 644	1 889	898 032
Duże przedsiębiorstwa	266 867	23 095	0	0	0	289 962
Małe i średnie przedsiębiorstwa	203 180	31 355	1 125	1 974	0	237 634
Razem	1 205 745	217 952	4 358	3 618	1 889	1 433 562

*) zmiany opisano w notce 3.

Dla aktywów finansowych narażonych na ryzyko kredytowe Grupa stosuje następujące skale wewnętrznych ratingów:

- skala dotycząca klientów korporacyjnych, małych i średnich przedsiębiorstw określona w skali od 1A do 10C (gdzie 1A oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a – 10A, 10B, 10C utratę wartości (default klienta));
- skala dotycząca projektów inwestycyjnych określona w skali od 6.1 do 6.5 (gdzie 6.1 oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a 6.5 – utratę wartości (default klienta));
- skala dotycząca klientów detalicznych określona w skali od 0.5 do 5.0 (gdzie 0.5 oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a 5.0 – utratę wartości (default klienta));
- skala ratingowa dotycząca banków, oddziałów zagranicznych instytucji kredytowych, instytucji sektora finansowego oraz sektora publicznego określona w skali od A1 do D (gdzie A oznacza minimalne ryzyko kredytowe, a D – utratę wartości (default klienta));
- skala ratingowa dla należności z tytułu faktoringu w skali od A do H, gdzie A oznacza pierwszorzędną, B – bardzo dobrą, C – dobrą, D – zadowalającą, E – przeciętną, F – akceptowalną, G – słabą, H – złą klasę ratingu.

Pochodnym i pozostałym instrumentom finansowym przypisany jest rating podmiotu, z którym zawarto transakcję.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

Stan na 31 grudnia 2017 Jakość kredytowa aktywów finansowych nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości	Ekspozycje							Łączna kwota ekspozycji
	wobec banków	wobec klientów indywidualnych	wobec klientów mikro	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	wobec sektora publicznego	pozostałe aktywa	
Ekspozycje klasyfikowane według wewnętrznych ratingów stosowanych przez Grupę								
6.1	0	0	0	73 756	5 706	0	0	79 462
6.2	0	0	0	19 637	2 193	0	0	21 830
3A	0	0	0	0	1 189	0	0	1 189
3B	0	0	0	0	2 759	0	0	2 759
3C	0	0	0	0	2 169	0	0	2 169
4A	0	0	0	17 721	8 739	0	0	26 460
4B	0	0	0	41 746	24 823	0	0	66 569
4C	0	0	0	39 895	29 162	0	0	69 057
5A	0	0	0	52 793	45 152	0	0	97 945
5B	0	0	0	79 425	58 173	0	0	137 598
5C	0	0	0	117 094	67 591	0	0	184 685
6A	0	0	0	202 939	89 004	0	0	291 943
6B	0	0	0	166 329	70 780	0	0	237 109
6C	0	0	0	580 676	166 707	0	0	747 383
7A	0	0	0	100 324	59 148	0	0	159 472
7B	0	0	0	589 658	230 610	0	0	820 268
7C	0	0	0	30 278	22 441	0	0	52 719
8A	0	0	0	532 368	213 628	0	0	745 996
8B	0	0	0	283 736	79 083	0	0	362 819
8C	0	0	0	92 108	33 001	0	0	125 109
9A	0	0	0	0	1 995	0	0	1 995
9B	0	0	0	16 949	39 112	0	0	56 061
10A	0	0	0	2 752	6 102	0	0	8 854
A	0	0	0	0	132	0	0	132
B	0	0	0	17 934	0	0	0	17 934
C	0	0	0	77 358	10 549	0	0	87 907
D	0	0	0	50 004	2 216	0	0	52 220
E	0	0	0	85 522	33 493	0	0	119 015
F	0	0	0	274 298	24 522	0	0	298 820
G	0	0	0	12 764	6 333	0	0	19 097
H	0	0	0	11 627	0	0	0	11 627
Razem ekspozycje klasyfikowane według wewnętrznych ratingów stosowanych przez Grupę	0	0	0	3 569 691	1 336 512	0	0	4 906 203

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

Ekspozycje bez ratingu								
NR	209 684	10 460	6 164 069	434 890	538 374	170 336	17 709	7 545 522
Razem ekspozycje bez ratingu	209 684	10 460	6 164 069	434 890	538 374	170 336	17 709	7 545 522
Razem	209 684	10 460	6 164 069	4 004 581	1 874 886	170 336	17 709	12 451 725
Wartość przyjętych zabezpieczeń	0	23 259	6 086 665	2 642 309	1 442 681	31 747	0	10 226 661
Stan na 31 grudnia 2016 (dane przekształcone*) Jakość kredytowa aktywów finansowych nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości	Ekspozycje							łączna kwota ekspozycji
	wobec banków	wobec klientów indywidualnych	wobec klientów mikro	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	wobec sektora publicznego	pozostałe aktywa	
Ekspozycje klasyfikowane według wewnętrznych ratingów stosowanych przez Grupę								
6.1	0	0	0	141 978	0	0	0	141 978
6.2	0	0	0	9 212	0	0	0	9 212
6.3	0	0	0	6	0	0	0	6
6.4	0	0	0	9 437	0	0	0	9 437
2C	0	0	0	2 247	0	0	0	2 247
3A	0	0	0	1 203	0	0	0	1 203
3B	0	0	0	836	0	0	0	836
3C	0	0	0	9 819	2 498	0	0	12 317
4A	0	0	0	20 846	0	0	0	20 846
4B	0	0	0	29 014	65 096	0	0	94 110
4C	0	0	0	59 708	0	0	0	59 708
5A	0	0	0	59 118	4 919	0	0	64 037
5B	0	0	0	73 473	65 635	0	0	139 108
5C	0	0	0	97 530	0	0	0	97 530
6A	0	0	0	319 925	36 856	0	0	356 781
6B	0	0	0	229 969	48 809	0	0	278 778
6C	0	0	0	398 979	196 631	0	0	595 610
7A	0	0	0	79 007	106 921	0	0	185 928
7B	0	0	0	668 367	297 466	0	0	965 833
7C	0	0	0	38 501	109 724	0	0	148 225
8A	0	0	0	742 514	320 417	0	0	1 062 931
8B	0	0	0	330 506	128 304	0	0	458 810
8C	0	0	0	85 727	34 729	0	0	120 456
9A	0	0	0	460	0	0	0	460

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

9B	0	0	0	51 501	32 069	0	0	83 570
9C	0	0	0	42	0	0	0	42
10A	0	0	0	9 152	10 287	0	0	19 439
B	0	0	0	25 332	0	0	0	25 332
C	0	0	0	141 302	613	0	0	141 915
D	0	0	0	20 168	1 277	0	0	21 445
E	0	0	0	61 441	35 643	0	0	97 084
F	0	0	0	205 954	15 760	0	0	221 714
G	0	0	0	25 857	1 371	0	0	27 228
H	0	0	0	16 840	0	0	0	16 840
Razem ekspozycje klasyfikowane według wewnętrznych ratingów stosowanych przez Grupę	0	0	0	3 965 971	1 515 025	0	0	5 480 996
Ekspozycje bez ratingu								
NR	282 592	111 334	5 328 614	365 390	339 092	106 467	8 050	6 541 539
Razem ekspozycje bez ratingu	282 592	111 334	5 328 614	365 390	339 092	106 467	8 050	6 541 539
Razem	282 592	111 334	5 328 614	4 331 361	1 854 117	106 467	8 050	12 022 535
Wartość przyjętych zabezpieczeń	0	26 680	5 286 029	2 940 237	1 434 508	269	0	9 687 723

*) zmiany opisano w nocie 3.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

Poniższa tabela prezentuje informację na temat koncentracji ryzyka kredytowego w poszczególnych branżach według głównych grup EKD.

Koncentracja zaangażowania wobec klientów według branż				
Nazwa branży	31 grudnia 2017		31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)	
	Kwota zaangażowania brutto	Udział w zaangażowaniu ogółem	Kwota zaangażowania brutto	Udział w zaangażowaniu ogółem
Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	409 555	2,64%	379 326	2,62%
Górnictwo i wydobywanie	84 724	0,55%	140 584	0,97%
Przetwórstwo przemysłowe	3 033 098	19,54%	3 002 239	20,74%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych	51 787	0,33%	35 518	0,25%
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	159 742	1,03%	144 744	1,00%
Budownictwo	1 013 449	6,53%	909 229	6,28%
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych i motocykli	2 927 573	18,86%	2 715 769	18,76%
Transport i gospodarka magazynowa	4 117 300	26,51%	3 699 216	25,55%
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	203 524	1,31%	148 521	1,03%
Informacja i komunikacja	291 200	1,88%	261 314	1,80%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	357 765	2,30%	421 634	2,91%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	629 967	4,06%	574 860	3,97%
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	634 378	4,09%	549 735	3,80%
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	618 671	3,99%	562 011	3,88%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	172 615	1,11%	106 872	0,74%
Edukacja	74 276	0,48%	51 359	0,35%
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	471 526	3,04%	443 431	3,06%
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	94 495	0,61%	73 203	0,51%
Pozostała działalność usługowa	176 783	1,14%	143 432	0,99%
Gospodarstwa domowe	41	0,00%	114 293	0,79%
Razem	15 522 469	100,00%	14 477 290	100,00%

*) zmiany opisano w notce 3.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

Poniżej zaprezentowano ekspozycje klientów przekraczające wartość 15% funduszy własnych Grupy. Zostały one zaprezentowane w oparciu o zaangażowania względem pojedynczego klienta oraz grup kapitałowych w wartości brutto (bez uwzględniania pomniejszych z tytułu odpisów aktualizujących).

31 grudnia 2017				
Nr klienta	Nazwa leasingo- /pożyczkobiorcy	Wartość zaangażowania brutto	Podmiot/Grupa	Udział procentowy w kapitałach własnych
1	Klient1	270 751	Podmiot	82,17%
2	Klient2	106 388	Podmiot	32,29%
3	Klient3	101 313	Podmiot	30,75%
4	Klient4	77 605	Podmiot	23,55%
5	Klient5	69 005	Podmiot	20,94%
6	Klient6	64 429	Podmiot	19,55%
7	Klient7	63 782	Grupa	19,36%
8	Klient8	62 927	Grupa	19,10%
9	Klient9	57 234	Podmiot	17,37%
10	Klient10	54 856	Podmiot	16,65%
11	Klient11	50 668	Podmiot	15,38%
12	Klient12	50 013	Podmiot	15,18%

31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)				
Nr klienta	Nazwa leasingo- /pożyczkobiorcy	Wartość zaangażowania brutto	Podmiot/Grupa	Udział procentowy w kapitałach własnych
1	Klient1	180 891	Podmiot	71,65%
2	Klient2	106 242	Podmiot	42,08%
3	Klient3	97 309	Podmiot	38,54%
4	Klient4	83 799	Podmiot	33,19%
5	Klient5	69 726	Podmiot	27,62%
6	Klient6	69 726	Podmiot	27,62%
7	Klient7	68 758	Podmiot	27,23%
8	Klient8	68 758	Podmiot	27,23%
9	Klient9	67 744	Grupa	26,83%
10	Klient10	64 003	Podmiot	25,35%
11	Klient11	52 671	Podmiot	20,86%
12	Klient12	46 187	Podmiot	18,29%
13	Klient13	38 681	Podmiot	15,32%
14	Klient14	38 681	Podmiot	15,32%

*) zmiany opisano w notce 3.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

42. Ryzyko utraty płynności

Grupa podejmuje działania mające na celu utrzymanie ryzyka płynności na bezpiecznym poziomie. Podstawowym celem systemu zarządzania ryzykiem płynności jest takie kształtowanie struktury aktywów i pasywów Grupy, która umożliwi realizację określonych w planie finansowym celów dochodowych przy jednoczesnym utrzymaniu ciągłej zdolności terminowego wywiązywania się Grupy z zobowiązań oraz zachowaniu nałożonych limitów.

Wewnętrzne raporty płynności informują o wysokości luki płynności (statyczna analiza luki płynności), czyli niedopasowaniu pomiędzy terminami zapadalności aktywów i terminami wymagalności pasywów w poszczególnych przedziałach czasowych. Analiza luki płynności dokonywana jest na podstawie informacji, które prezentują różnicę pomiędzy skumulowanymi wpływami a skumulowanymi wypływami w danym horyzoncie czasowym.

Polityka zarządzania płynnością PKO Leasing S.A. jest ukierunkowana na dopasowanie terminów zapadalności aktywów i wymagalności pasywów. Wewnętrzne raporty dotyczące analizy luki płynności w kontekście przestrzegania obowiązujących norm ostrożnościowych przygotowywane są w cyklach miesięcznych i przedstawiane są osobom odpowiedzialnym za zarządzanie oraz kontrolę ryzyka w Grupie. Dodatkowo Grupa przygotowuje szereg projekcji mających na celu określenie wpływu pozycji pozabilansowych oraz bieżących warunków rynkowych w kontekście ryzyka płynności.

Analizę wymagalności zobowiązań finansowych w postaci niezdyskontowanych przepływów środków pieniężnych prezentują poniższe zestawienia.

31 grudnia 2017	Wartość bilansowa	Przepływy pieniężne kontraktowe				
		poniżej 3 miesięcy	od 3 do 12 miesięcy	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Rodzaj zobowiązania						
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	1 004	222	390	392	0	1 004
Zobowiązania finansowe	16 146 600	1 422 842	4 146 126	11 937 710	219 012	17 725 690
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	14 116 469	715 906	3 604 962	11 170 042	159 787	15 650 697
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 594 560	426 182	519 129	682 624	0	1 627 935
Inne zobowiązania finansowe	435 571	280 754	22 035	85 044	59 225	447 058
Udzielone zobowiązania finansowe	0	1 120 803	0	0	0	1 120 803

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

31 grudnia 2016 (dane przekształcone*) Rodzaj zobowiązania	Wartość bilansowa	Przepływy pieniężne kontraktowe				Razem
		poniżej 3 miesięcy	od 3 do 12 miesięcy	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	1 357	182	439	667	0	1 288
Zobowiązania finansowe	14 967 008	2 334 129	6 064 089	6 867 531	277 566	15 543 315
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	12 840 400	1 747 220	5 601 153	5 757 580	223 693	13 329 646
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 741 998	355 750	447 054	1 023 186	1 203	1 827 193
Inne zobowiązania finansowe	384 610	231 159	15 882	86 765	52 670	386 476
Udzielone zobowiązania finansowe	0	1 923 532	0	0	0	1 923 532

*) zmiany opisano w nocie 3.

Poniższa tabela przedstawia skumulowaną lukę płynności Grupy. W skumulowanej luce płynności prezentowane są zapadalności aktywów oraz wymagalności pasywów wykazanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

	do 1 miesiąca	do 3 miesięcy	do 6 miesięcy	do 12 miesięcy	do 2 lat	do 3 lat	do 5 lat	do 20 lat
31 grudnia 2017	655 041	2 096 140	2 666 443	2 598 036	1 838 176	1 638 809	-647 359	-218 466
31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)	667 643	1 235 399	1 561 834	-2 044 378	-770 148	-197 401	-674 873	-193 240

*) zmiany opisano w nocie 3.

W poniższej tabeli przedstawiono strukturę wymagalności aktywów i zobowiązań Grupy w oparciu o pozostały czas od dnia kończącego okres sprawozdawczy do terminu zapadalności.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

Struktura zapadalności aktywów i wymagalności pasywów Grupy 31 grudnia 2017	Bez zdefiniowanego terminu	Do 1 miesiąca	1-3 miesięcy	3-6 miesięcy	6-12 miesięcy	1-2 lata	2-3 lata	3-5 lat	>5 lat	Razem
Aktywa										
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	0	209 684	0	0	0	0	0	0	0	209 684
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	0	83	0	0	1	44	611	160	28	927
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu	0	715 492	2 219 958	1 319 611	2 092 005	3 522 145	2 339 113	1 955 693	588 928	14 752 945
Inne aktywa finansowe	0	17 709	0	0	0	0	0	0	0	17 709
Inne aktywa niefinansowe	547 977	324 985	86 485	76 893	120 523	199 754	131 818	109 600	31 206	1 629 241
Aktywa razem	547 977	1 267 953	2 306 443	1 396 504	2 212 529	3 721 943	2 471 542	2 065 453	620 162	16 610 506
Instrumenty pochodne (FX, IRS, CIRS)	0	37 720	18 193	0	0	0	19 003	0	0	74 916
Pasywa										
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	0	197 963	438 216	619 292	2 037 680	3 871 402	2 483 634	4 330 559	137 723	14 116 469
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	76 457	348 288	200 227	228 205	584 402	156 981	0	0	1 594 560
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	0	113	109	161	229	292	99	1	0	1 004
Inne zobowiązania finansowe	0	272 702	11 017	6 521	14 822	25 707	30 195	21 061	53 546	435 571
Kapitały własne Grupy	329 511	0	0	0	0	0	0	0	0	329 511
Inne zobowiązania niefinansowe	0	65 677	67 714	0	0	0	0	0	0	133 391
Pasywa razem	329 511	612 912	865 344	826 201	2 280 936	4 481 803	2 670 909	4 351 621	191 269	16 610 506
Instrumenty pochodne (FX, IRS, CIRS)	0	37 720	18 193	0	0	0	19 003	0	0	74 916
Pozycje pozabilansowe										
Udzielone zobowiązania finansowe	0	1 120 803	0	0	0	0	0	0	0	1 120 803
Pozycje pozabilansowe razem	0	1 120 803	0	0	0	0	0	0	0	1 120 803

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

Struktura zapadalności aktywów i wymagalności pasywów Grupy 31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)	Bez zdefiniowanego terminu	Do 1 miesiąca	1-3 miesięcy	3-6 miesięcy	6-12 miesięcy	1-2 lata	2-3 lata	3-5 lat	>5 lat	Razem
Aktywa										
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	0	282 592	0	0	0	0	0	0	0	282 592
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	0	128	154	239	487	1 079	1 137	404	98	3 726
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu	0	850 523	1 431 774	1 051 375	1 972 220	3 423 064	2 315 252	1 872 263	725 636	13 642 107
Inne aktywa finansowe	0	8 050	0	0	0	0	0	0	0	8 050
Inne aktywa niefinansowe	445 703	290 488	94 954	77 773	130 576	148 459	100 366	81 141	31 448	1 400 908
Aktywa razem	445 703	1 431 781	1 526 882	1 129 387	2 103 283	3 572 602	2 416 755	1 953 808	757 182	15 337 383
Instrumenty pochodne (FX, IRS, CIRS)	0	0	0	0	0	0	0	19 003	0	19 003
Pasywa										
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	0	287 533	751 916	657 434	5 424 608	2 095 812	1 352 371	2 054 952	215 774	12 840 400
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	144 190	200 310	137 769	275 538	170 747	470 747	341 493	1 204	1 741 998
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	0	137	114	163	276	349	202	116	0	1 357
Inne zobowiązania finansowe	0	218 334	4 175	7 586	9 073	31 464	20 688	34 719	58 571	384 610
Kapitały własne Grupy	252 463	0	0	0	0	0	0	0	0	252 463
Inne zobowiązania niefinansowe	0	113 944	2 611	0	0	0	0	0	0	116 555
Pasywa razem	252 463	764 138	959 126	802 952	5 709 495	2 298 372	1 844 008	2 431 280	275 549	15 337 383
Instrumenty pochodne (FX, IRS, CIRS)	0	0	0	0	0	0	0	19 003	0	19 003
Pozycje pozabilansowe										
Udzielone zobowiązania finansowe	0	1 923 532	0	0	0	0	0	0	0	1 923 532
Pozycje pozabilansowe razem	0	1 923 532	0	0	0	0	0	0	0	1 923 532

*) zmiany opisano w nocie 3.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

43. Pozostałe ryzyka rynkowe

43.1. Ryzyko rynkowe

Ryzyko rynkowe wynika z otwartych pozycji w produktach procentowych, walutowych i kapitałowych, które narażone są na zmiany wartości na rynku. Grupa stosuje dla potrzeb konstrukcji limitów ryzyka metody oparte na wartości punktu bazowego oraz metody oparte na wartości pozycji netto.

Proces zarządzania ryzykiem rynkowym podlega ciągłej ocenie oraz ewolucji w celu dostosowania go do zmieniających się warunków rynkowych.

Na proces zarządzania składają się:

- identyfikacja czynników ryzyka,
- pomiar ryzyka,
- monitorowanie ryzyka,
- raportowanie ryzyka.

W celu identyfikacji ryzyka Grupa przeprowadza analizę otwartych pozycji: walutowej, stopy procentowej. Dla efektywnego zarządzania ryzykiem rynkowym Grupa ma przyznane limity dotyczące poszczególnych obszarów ryzyk. W efekcie takiego zarządzania ryzykiem rynkowym zapewniona jest kontrola jego poziomu przy jednoczesnym zapewnieniu:

- stabilizacji zysku netto na poziomie założonym m.in. w budżecie,
- redukcji zmienności wartości ekonomicznej Grupy i jej przyszłych zysków.

Do eliminowania ryzyka rynkowego Grupa stosuje metodę „hedging-u naturalnego” oraz instrumenty pochodne. Transakcje na instrumentach pochodnych wykonywane są tylko i wyłącznie w celu zabezpieczenia odpowiednich pozycji ekspozycji rynkowych. Grupa nie prowadzi obrotu instrumentami finansowymi w celach spekulacyjnych/handlowych. Dla celów zabezpieczenia otwartej pozycji walutowej lub stopy procentowej Grupa wykorzystuje następujące instrumenty pochodne:

- walutowe transakcje terminowe typu swap (FX swap),
- walutowe transakcje terminowe typu forward,
- transakcje terminowe na stopę procentową typu swap (IRS),
- walutowe transakcje terminowe na stopę procentową typu swap (CIRS).

43.2. Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe to ryzyko zmiany wartości poszczególnych instrumentów finansowych spowodowanych fluktuacjami kursów walutowych. Z uwagi na prowadzoną działalność sytuacja finansowa i przepływy pieniężne Grupy narażone są na wpływ wynikający z wahań kursowych.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

Ryzyko walutowe rozumiane jako prawdopodobieństwo wystąpienia straty jest uzależnione od zmienności kursów walutowych oraz niedopasowania aktywów i pasywów walutowych. Podstawowym celem zarządzania ryzykiem walutowym jest ustalenie obszarów ryzyka walutowego i podejmowanie działań mających na celu jego ograniczenie do akceptowanych przez Grupę rozmiarów. W celu zarządzania ryzykiem walutowym Grupa ma wyznaczone określone limity dotyczące ekspozycji zgodnie ze standardami obowiązującymi w Grupie PKO BP.

Każdego dnia Grupa przygotowuje i przedstawia wewnętrzny raport poziomu otwartej pozycji walutowej. Dokument ten przedstawiany jest osobom odpowiedzialnym za zarządzanie oraz kontrolę ryzyka w Jednostce Dominującej oraz w Grupie, zgodnie z przyjętymi zasadami.

Ustanowione limity dla Grupy określają:

- poziom maksymalnej, otwartej pozycji walutowej overnight dla każdej waluty,
- poziom całkowitej otwartej pozycji walutowej overnight i intraday dla wszystkich walut łącznie.

W Grupie przeprowadzana jest ocena wpływu zmiany kursów walutowych na wynik odsetkowy w oparciu o poziom otwartej pozycji walutowej. Wzrost/spadek kursu walutowego o 10% w odniesieniu do otwartych pozycji walutowych na dzień 31 grudnia 2017 roku skutkowałoby następującymi zmianami wyniku finansowego Grupy: odpowiednio spadek/wzrost o 9 tys. zł dla waluty EUR, wzrost/spadek o 32 tys. zł dla waluty USD, spadek/wzrost o 6 tys. zł dla waluty SEK, bez wpływu dla waluty CHF.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku krótka pozycja walutowa netto Grupy wynosiła 540 tys. zł, co stanowi 0,16% funduszy własnych Grupy (na dzień 31 grudnia 2016 roku: długa pozycja walutowa 17.006 tys. zł). Poniższa tabela przedstawia podział pozycji bilansowych i pozabilansowych Grupy według poszczególnych walut.

Koncentracje aktywów, zobowiązań i pozycji pozabilansowych w walutach oraz pozycja walutowa Grupy					
31 grudnia 2017	EUR	USD	CHF	SEK	Razem
Składniki pozycji walutowej bilansowe - aktywa	3 571 204	263 926	18 362	62 454	3 915 946
Składniki pozycji walutowej bilansowe - pasywa	3 851 164	327 019	25 735	61 234	4 265 152
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe - kwoty do otrzymania	1 754 192	67 288	63 282	59 576	1 944 338
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe - kwoty do wydania	1 474 618	3 090	55 905	60 979	1 594 592
Pozycja walutowa netto długa (+)	-	1 105	4	-	1 109
Pozycja walutowa netto krótka (-)	386	-	-	183	569

Koncentracje aktywów, zobowiązań i pozycji pozabilansowych w walutach oraz pozycja walutowa Grupy						
31 grudnia 2016	EUR	USD	CHF	SEK	JPY	Razem
Składniki pozycji walutowej bilansowe - aktywa	3 634 150	184 523	29 075	57 571	12	3 905 331
Składniki pozycji walutowej bilansowe - pasywa	3 628 519	195 810	55 337	55 701	0	3 935 367
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe - kwoty do otrzymania	2 020 222	376 137	54 982	71 631	0	2 522 972
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe - kwoty do wydania	2 009 162	365 271	29 866	71 631	0	2 475 930
Pozycja walutowa netto długa (+)	16 691	-	-	1 870	12	18 573
Pozycja walutowa netto krótka (-)	-	421	1 146	-	-	1 567

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zarządzanie ryzykiem finansowym (cd.)

43.3. Ryzyko zmiany stopy procentowej dla przepływów pieniężnych i wartości godziwej

Ryzyko stopy procentowej jest spowodowane tym, że możliwe zmiany stóp procentowych na rynku mogą mieć wpływ na przyszłe przepływy pieniężne lub też na wartość godziwą posiadanych przez Grupę instrumentów finansowych.

Identyfikacja obszarów, w których Grupa jest narażona na ryzyko stopy procentowej, oraz kształtowanie struktury skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej i zobowiązań pozabilansowych w sposób pozwalający na maksymalizację wartości aktywów netto oraz wyniku odsetkowego są głównymi celami zarządzania ryzykiem stopy procentowej.

Polityka zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Grupie prowadzona jest w taki sposób, aby moment zmiany poziomu stóp procentowych oraz moment przepływów pieniężnych należności i zobowiązań następowały w jak najbardziej zbliżonym do siebie momencie. Tak określona strategia wpływa na minimalizację „re-pricing risk”, ryzyka, na które w największym stopniu narażona jest Grupa. Dla utrzymania ryzyka stopy procentowej w ramach ustalonych limitów. Grupa wykorzystuje w razie potrzeby źródła finansowania oparte na stałej stopie procentowej (zabezpieczenie naturalne) lub też zawiera transakcje pochodne – IRS (Interest Rate Swap).

Ustanowiony limit dla Grupy określa poziom maksymalnej, otwartej pozycji na stopie procentowej mierzonej jako wartość zmiany wartości godziwej przy wzroście rynkowych stóp procentowych o 1 punkt bazowy (BPV). Wartości limitów są określone w podziale na walutę oraz przedział czasowy.

Otwarta pozycja na stopach procentowych ustalana jest odrębnie dla każdej z walut w oparciu o limit BPV (Basic Point Value). Raport dotyczący ekspozycji na ryzyko stopy procentowej obejmujący analizę BPV w kontekście przestrzegania obowiązujących limitów przygotowywany jest w cyklach dziennych oraz miesięcznych. Raport ten przedstawiany jest osobom odpowiedzialnym za zarządzanie oraz kontrolę ryzyka w Jednostce Dominującej oraz w Grupie PKO BP.

W Grupie przeprowadzana jest ocena wpływu zmiany rynkowych stóp procentowych na przyszły, skumulowany wynik finansowy Grupy. Wpływ ten jest mierzony w oparciu o analizę BPV.

Spadek oprocentowania dla wszystkich walut o 1 p.p. (równoległe przesunięcie krzywej dochodowości) skutkowałoby zmianą wyniku finansowego Grupy (do momentu całkowitej amortyzacji pozycji wrażliwych na ryzyko stopy procentowej) w następującej wysokości: spadek o 484 tys. zł dla waluty PLN; spadek o 1.113 tys. zł dla waluty EUR; spadek o 27 tys. zł dla waluty CHF, wzrost o 1 tys. zł dla waluty USD.

Poniższa tabela przedstawia ekspozycję Grupy na ryzyko zmiany stopy procentowej. Tabela ta przedstawia aktywa i zobowiązania Grupy według wartości bilansowej w podziale według wcześniejszego z dwóch terminów: zmiany oprocentowania przewidzianej w umowie lub terminu wymagalności.

Zarządzanie ryzykiem finansowym

Ekspozycja Grupy na ryzyko zmiany stopy procentowej									
31 grudnia 2017	Nieoprocentowane	1M	3M	6M	12M	2Y	5Y	>5Y	Razem
Aktywa									
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	0	209 684	0	0	0	0	0	0	209 684
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	927	0	0	0	0	0	0	0	927
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu	123 531	14 245 108	126 344	30 149	57 305	80 186	76 470	13 852	14 752 945
Inne aktywa finansowe	17 709	0	0	0	0	0	0	0	17 709
Aktywa finansowe razem	142 167	14 454 792	126 344	30 149	57 305	80 186	76 470	13 852	14 981 265
Inne aktywa niefinansowe	1 629 241	0	0	0	0	0	0	0	1 629 241
Aktywa razem	1 771 408	14 454 792	126 344	30 149	57 305	80 186	76 470	13 852	16 610 506
Instrumenty pochodne (FX, IRS, CIRS)	55 913	269 405	0	0	0	0	0	0	325 318
Pasywa									
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	0	12 851 320	1 265 149	0	0	0	0	0	14 116 469
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	1 334 875	229 910	29 775	0	0	0	0	1 594 560
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	1 004	0	0	0	0	0	0	0	1 004
Inne zobowiązania finansowe	435 571	0	0	0	0	0	0	0	435 571
Zobowiązania finansowe razem	436 575	14 186 195	1 495 059	29 775	0	0	0	0	16 147 604
Kapitały własne Grupy	329 511	0	0	0	0	0	0	0	329 511
Inne zobowiązania niefinansowe	133 391	0	0	0	0	0	0	0	133 391
Pasywa razem	899 477	14 186 195	1 495 059	29 775	0	0	0	0	16 610 506
Instrumenty pochodne (FX, IRS, CIRS)	55 913	26 411	16 185	26 909	49 883	72 680	71 948	5 389	325 318
Udzielone zobowiązania finansowe	1 120 803	0	0	0	0	0	0	0	1 120 803
Pozycje pozabilansowe razem	1 120 803	0	0	0	0	0	0	0	1 120 803
Luka stopy procentowej (*)	-294 408	511 591	-1 384 900	-26 535	7 422	7 506	4 522	8 463	-1 166 339

(*) Luka stopy procentowej wyliczona jako różnica pomiędzy aktywami finansowymi razem a zobowiązaniami finansowymi z uwzględnieniem instrumentów pochodnych (w tym IRS, CIRS) razem

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zarządzanie ryzykiem finansowym

Ekspozycja Grupy na ryzyko zmiany stopy procentowej									
31 grudnia 2016 (dane przekształcone*)	Nieoprocentowane	1M	3M	6M	12M	2Y	5Y	>5Y	Razem
Aktywa									
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	0	282 592	0	0	0	0	0	0	282 592
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	3 726	0	0	0	0	0	0	0	3 726
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu	3 180	13 252 992	113 890	31 776	61 622	73 952	90 054	14 641	13 642 107
Inne aktywa finansowe	8 050	0	0	0	0	0	0	0	8 050
Aktywa finansowe razem	14 956	13 535 584	113 890	31 776	61 622	73 952	90 054	14 641	13 936 475
Inne aktywa niefinansowe	1 400 908	0	0	0	0	0	0	0	1 400 908
Aktywa razem	1 415 864	13 535 584	113 890	31 776	61 622	73 952	90 054	14 641	15 337 383
Instrumenty pochodne (FX, IRS, CIRS)	47 042	130 224	0	0	0	0	0	0	177 266
Pasywa									
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	0	10 533 496	2 251 248	55 656	0	0	0	0	12 840 400
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	1 344 777	397 221	0	0	0	0	0	1 741 998
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	1 357	0	0	0	0	0	0	0	1 357
Inne zobowiązania finansowe	384 610	0	0	0	0	0	0	0	384 610
Zobowiązania finansowe razem	385 967	11 878 273	2 648 469	55 656	0	0	0	0	14 968 365
Kapitały własne Grupy	252 463	0	0	0	0	0	0	0	252 463
Inne zobowiązania niefinansowe	116 555	0	0	0	0	0	0	0	116 555
Pasywa razem	754 985	11 878 273	2 648 469	55 656	0	0	0	0	15 337 383
Instrumenty pochodne (FX, IRS, CIRS)	47 042	22 496	4 270	6 755	13 906	22 496	41 285	19 016	177 266
Udzielone zobowiązania finansowe	1 923 532	0	0	0	0	0	0	0	1 923 532
Pozycje pozabilansowe razem	1 923 532	0	0	0	0	0	0	0	1 923 532
Luka stopy procentowej (**)	-371 011	1 765 039	-2 538 849	-30 635	47 716	51 456	48 769	-4 375	-1 031 890

*) zmiany opisano w nocie 3. (**) Luka stopy procentowej wyliczona jako różnica pomiędzy aktywami finansowymi razem a zobowiązaniami finansowymi z uwzględnieniem instrumentów pochodnych (w tym IRS, CIRS) razem

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zarządzanie ryzykiem finansowym

43.4. Zarządzanie kapitałem

Grupa zarządza kapitałem rozumianym jako kapitały własne Grupy.

Głównym celem zarządzania kapitałem Grupy jest, z jednej strony, zapewnienie odpowiedniego poziomu wskaźników kapitałowych przekładających się bezpośrednio na ocenę zdolności kredytowej, która wspierałaby działalność operacyjną Grupy, z drugiej maksymalizacja zwrotu na kapitale przekładająca się bezpośrednio na zwiększenie wartości dla jej akcjonariuszy Jednostki Dominującej.

Grupa w procesie zarządzania strukturą kapitałową uwzględnia zmieniające się warunki ekonomiczne. W celu utrzymania lub skorygowania struktury kapitałowej Jednostka Dominująca może dokonać:

- wypłaty dywidendy lub zatrzymania zysków,
- wyemitować nowe akcje w celu pozyskania kapitału,
- umorzyć kapitał i zwrócić go akcjonariuszom.

W latach 2017-2016 roku Jednostka Dominująca nie wypłaciła dywidendy.

W ramach analizy i zarządzania kapitałem Grupa analizuje w szczególności relację kapitału własnego do zobowiązań. Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość wskaźnika relacji kapitału własnego do zobowiązań wyniósł 2,0% (2016: 1,7%).

W roku zakończonym dnia 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku nie wprowadzono żadnych zmian do celów, zasad i procesów obowiązujących w tym obszarze. Grupa spełniała wykonanie założonych celów związanych z zarządzaniem kapitałem.

Dane ilościowe dotyczące kapitału zostały zaprezentowane w nocie 28. niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

43.5. Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne zdefiniowano jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi, systemów lub zdarzeń zewnętrznych, uwzględniające ryzyko prawne.

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Grupę działalności operacyjnej przez udoskonalanie efektywnych, dostosowanych do profilu i skali działalności mechanizmów identyfikacji, oceny i pomiaru, kontroli, monitorowania, ograniczania oraz monitorowania i raportowania ryzyka operacyjnego.

Dla celów kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego, zgodnie z podejściem Grupy PKO Banku Polskiego SA dla spółek zależnych, Grupa stosuje tzw. metodę BIA (ang. Basic Indicator Approach – Podstawowego Wskaźnika). Oszacowany w 2017 roku za jej pomocą wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego Grupy wynosił 96.000 tys. zł. Zasady zarządzania ryzykiem operacyjnym w Grupie odzwierciedlają

Zarządzanie ryzykiem finansowym

profil ryzyka operacyjnego Grupy oraz definiują także kategorie ryzyka operacyjnego, dla których stosowane są działania zapewniające:

- kontrolę poziomu ryzyka na akceptowalnym poziomie adekwatnym do rozmiaru i charakteru działalności Grupy,
- podejmowanie działań zmierzających do likwidacji przyczyn oraz negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych,
- minimalizację strat powstających w wyniku zdarzeń operacyjnych,
- poprawę efektywności procesów,
- kształtowanie świadomości związanej z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym.

Podstawowe zasady dotyczące zarządzania ryzykiem operacyjnym w Grupie to:

- właścicielami ryzyka operacyjnego są menedżerowie Grupy,
- organem nadzorującym proces zarządzania ryzykiem operacyjnym jest Komitet Ryzyka Operacyjnego i Bezpieczeństwa Transakcji,
- istnieje niezależna funkcja kontrolna ds. zarządzania ryzykiem operacyjnym umiejscowiona w Departamencie Zarządzania Ryzykiem,
- występuje niezależny przegląd procedur i procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym dokonywany przez audyt wewnętrzny,
- przeprowadzane jest systematyczne gromadzenie danych ilościowych i jakościowych, związanych z procesem zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- przeprowadzane jest szacowanie ekspozycji i raportowanie ryzyka operacyjnego,
- podejmowane są działania mające na celu ograniczenie ryzyka operacyjnego do akceptowalnego poziomu.

Zgodnie z zasadami zarządzania ryzykiem operacyjnym, w Grupie stosowane są następujące instrumenty identyfikacji, pomiaru i oceny ryzyka:

- gromadzenie informacji o zdarzeniach operacyjnych,
- monitoring kluczowych wskaźników ryzyka,
- przeprowadzanie samooceny ryzyka operacyjnego w jednostkach organizacyjnych oraz analizy zdarzeń rzadkich i katastrofalnych w skutkach,
- raportowanie ryzyka operacyjnego do Zarządu Jednostki Dominującej oraz jednostek organizacyjnych Grupy.

Zarządzanie ryzykiem finansowym

Dane gromadzone w procesie identyfikacji, pomiaru i oceny ryzyka operacyjnego Grupy wykorzystywane są w kolejnych etapach zarządzania ryzykiem operacyjnym, tj. analizie, raportowaniu do Zarządu Jednostki Dominującej oraz jednostek organizacyjnych Grupy oraz tworzeniu planów ograniczania ryzyka operacyjnego.

Załączniki do skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Załączniki Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów

Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane i zastosowane przez Grupę po raz pierwszy w 2017 roku

Przy sporządzaniu niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupa uwzględniła opisane poniżej nowe standardy i interpretacje KIMSF, które zostały opublikowane przez RMSR i są obowiązujące dla okresów sprawozdawczych rozpoczynających się po 1 stycznia 2017 roku.

Standard/ interpretacja	Opis potencjalnych zmian i ich wpływ na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSR 7 „Sprawozdanie z przepływów pieniężnych”, które wymagają ujawniania zmian w zobowiązaniach z działalności finansowej	Zmiany te wprowadzono w ramach projektu RMSR dotyczącego inicjatywy ujawniania informacji. Wiążą się one z dodatkowymi wymogami, które mają rozwiązać obawy zgłaszane przez inwestorów, iż sprawozdania finansowe nie ułatwiają zrozumienia przepływów pieniężnych jednostki, w szczególności w odniesieniu do zarządzania działalnością finansową. Zmiany wymagają ujawniania informacji, które umożliwią użytkownikom sprawozdań finansowych dokonanie oceny zmian wartości zobowiązań z działalności finansowej. Zmiany mają zastosowanie prospektywne i dotyczą okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie, z możliwością wcześniejszego zastosowania.
Zmiany do MSR 12 „Podatek odroczone” – rozpoznawanie aktywów z tytułu podatku odroczonego od niezrealizowanych strat	Zmiany dotyczą ujmowania aktywów z tytułu podatku odroczonego od niezrealizowanych strat. Zmiany wyjaśniają, między innymi, że niezrealizowane straty powiązane z instrumentami dłużnymi wycenianymi w wartości godziwej w sprawozdaniach finansowych, dla których wartością podatkową jest ich początkowy koszt, mogą powodować powstanie ujemnych różnic przejściowych. Data wejścia w życie dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2017 roku.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Załączniki do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane, ale jeszcze nie obowiązują i nie zostały wcześniej zastosowane przez Grupę

Standard/ interpretacja	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian i ich ewentualny wpływ na skonsolidowane sprawozdanie finansowe
MSSF 9 „Instrumenty finansowe” (2014)	1 stycznia 2018 roku	Tak	Nowy Standard, opublikowany 12 listopada 2009 roku, zastępuje wytyczne zawarte w MSR 39 Instrumenty Finansowe: ujmowanie i wycena, na temat klasyfikacji oraz wyceny aktywów finansowych. Standard eliminuje istniejące obecnie w MSR 39 kategorie: utrzymywane do terminu wymagalności, dostępne do sprzedaży oraz pożyczki i należności. W momencie początkowego ujęcia aktywa finansowe będą klasyfikowane do jednej z trzech kategorii: • aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu lub • aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, lub • aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. Składnik aktywów finansowych jest klasyfikowany do kategorii wycenianych po początkowym ujęciu według zamortyzowanego kosztu, jeżeli spełnione są następujące dwa warunki: • aktywa utrzymywane są w ramach modelu biznesowego, którego celem jest utrzymywanie aktywów w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu; oraz • jego warunki umowne powodują powstanie w określonych momentach przepływów pieniężnych stanowiących wyłącznie spłatę kapitału oraz odsetek od niespłaconej części kapitału. W sytuacji, gdy powyższe warunki nie są spełnione (jak to ma miejsce na przykład w przypadku instrumentów kapitałowych innych jednostek), składnik aktywów finansowych jest wyceniany w wartości godziwej. Zyski i straty z wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej ujmowane są w wyniku bieżącego okresu, za wyjątkiem aktywów utrzymywanych w ramach modelu biznesowego, którego celem jest utrzymywanie aktywów zarówno w celu uzyskania przepływów pieniężnych z kontraktów, jak i ich sprzedaż – dla tych aktywów zyski i straty z wyceny ujmowane są w innych całkowitych dochodach.

Załączniki do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Ponadto w przypadku, gdy inwestycja w instrument kapitałowy nie jest przeznaczona do obrotu, MSSF 9 daje możliwość dokonania nieodwracalnej decyzji o wycenie takiego instrumentu finansowego, w momencie początkowego ujęcia, w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. Wyboru takiego można dokonać dla każdego instrumentu osobno. Wartości ujęte w innych całkowitych dochodach w związku z powyższą wyceną nie mogą w późniejszych okresach zostać przekwalifikowane do wyniku bieżącego okresu.

Nowy standard zachowuje niemal wszystkie dotychczasowe wymogi MSR 39 w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych oraz wyłączania aktywów finansowych i zobowiązań finansowych. MSSF 9 wymaga jednak, aby zmiana wartości godziwej dotycząca zmiany ryzyka kredytowego zobowiązania finansowego wyznaczonego w momencie początkowego ujęcia jako wycenianego w wartości godziwej przez wynik finansowy były prezentowane w innych całkowitych dochodach. Jedynie pozostała część zysku lub straty z wyceny do wartości godziwej ma być ujmowana w wyniku bieżącego okresu. W przypadku jednak, gdyby zastosowanie tego wymogu powodowało brak współmierności przychodów i kosztów lub gdyby zobowiązanie finansowe wynikało z zobowiązań do udzielenia pożyczki lub umów gwarancji finansowych, cała zmiana wartości godziwej byłaby ujmowana w zysku lub stracie bieżącego okresu.

W zakresie szacunku utraty wartości aktywów finansowych MSSF 9 zastępuje model „straty poniesionej” zawarty w MSR 39 modelem „straty oczekiwanej”, co oznacza, że zdarzenie powodujące powstanie straty nie musiałoby poprzedzać jej rozpoznania i utworzenia odpisu. Nowe zasady mają na celu zapobieganie sytuacjom, w których odpisy na straty kredytowe są tworzone zbyt późno i w niewystarczającej wysokości.

W skrócie, model oczekiwanej straty wykorzystuje dwa podejścia do szacowania straty, zgodnie z którymi strata jest ustalana na podstawie:

- straty kredytowej oczekiwanej w okresie 12 miesięcy albo
- straty kredytowej oczekiwanej do zapadalności (ang. life-time expected loss).

To, które podejście zostanie zastosowane, zależy od tego, czy w przypadku danego składnika aktywów od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego. W przypadku, jeśli ryzyko kredytowe związane z aktywami finansowymi nie wzrosło istotnie w porównaniu do jego poziomu z momentu początkowego ujęcia, odpis z tytułu utraty wartości tych aktywów finansowych będzie równy oczekiwanej stracie w okresie 12 miesięcy.

Załączniki do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

W przypadku natomiast, jeśli nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, odpis z tytułu utraty wartości tych aktywów finansowych będzie równy oczekiwanej stracie przez cały okres życia instrumentu, zwiększając tym samym wysokość ujętego odpisu. Standard przyjmuje przy tym założenie, zgodnie z którym - w przypadku braku przeciwnych argumentów - wystarczającym kryterium dla rozpoznania straty kredytowej oczekiwanej do zapadalności jest wystąpienie zaległości w spłacie wynoszącej 30 dni.

MSSF 9 będzie miał wpływ na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy przede wszystkim w zakresie wysokości odpisów aktualizujących wartość należności z tytułu leasingu finansowego i pożyczek. Zmiana metodologii oznacza wyższe odpisy aktualizujące wartość należności z tytułu leasingu finansowego i pożyczek na dzień 1 stycznia 2018 roku o ok. 45 mln zł. Nie zidentyfikowano konieczności zmiany modelu wyceny aktywów finansowych, tj. przemieszczenia między kategoriami aktywów finansowych wycenianych wg wartości godziwej oraz wycenianych wg zamortyzowanego kosztu.

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”	1 stycznia 2018 roku	Tak
--	----------------------	-----

Standard ten zawiera zasady, które zastąpią większość szczegółowych wytycznych w zakresie ujmowania przychodów istniejących obecnie w MSSF. W szczególności, w wyniku przyjęcia nowego standardu przestaną obowiązywać MSR 18 Przychody, MSR 11 Umowy o usługę budowlaną oraz związane z nimi interpretacje.

Zgodnie z nowym standardem jednostki będą stosować pięciostopniowy model, aby określić moment ujęcia przychodów oraz ich wysokość. Model ten zakłada, że przychody powinny być ujęte wówczas, gdy (lub w stopniu, w jakim) jednostka przekazuje klientowi kontrolę nad towarami lub usługami, oraz w kwocie, do jakiej jednostka oczekuje być uprawniona. Zależnie od spełnienia określonych kryteriów, przychody są:

- rozkładane w czasie, w sposób obrazujący wykonanie umowy przez jednostkę, lub
- ujmowane jednorazowo w momencie, gdy kontrola nad towarami lub usługami jest przeniesiona na klienta.

Standard zawiera nowe wymagania dotyczące ujawnień, zarówno ilościowych, jak i jakościowych, mających na celu umożliwienie użytkownikom sprawozdań finansowych zrozumienie charakteru, kwoty, momentu ujęcia i niepewności odnośnie przychodów i przepływów pieniężnych wynikających z umów z klientami.

Załączniki do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

MSSF 16 „Leasing”	1 stycznia 2019 roku	Tak	MSSF 16 zastępuje MSR 17 „Leasing” oraz związane z tym standardem interpretacje. W odniesieniu do leasingobiorców nowy Standard eliminuje występujące obecnie rozróżnienie pomiędzy leasingiem finansowym oraz operacyjnym. Ujęcie leasingu operacyjnego w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej spowoduje rozpoznanie nowego składnika aktywów – prawa do użytkowania przedmiotu leasingu – oraz nowego zobowiązania – zobowiązania do dokonania płatności z tytułu leasingu. Prawa do użytkowania aktywów w leasingu podlegać będą umorzeniu, natomiast od zobowiązania naliczane będą odsetki. Spowoduje to powstanie większych kosztów w początkowej fazie leasingu, nawet w przypadku, gdy jego strony uzgodniły stałe opłaty roczne. Ujęcie umów leasingu u leasingodawcy w większości przypadków pozostanie niezmienione w związku z utrzymanym podziałem na umowy leasingu operacyjnego oraz finansowego. Grupa nie oczekuje, aby Standard miał znaczący wpływ na jej skonsolidowane sprawozdanie finansowe, ponieważ ewidencja u leasingodawcy nie zmieni się istotnie. W momencie początkowego zastosowania wpływ Standardu na Grupę jako leasingobiorcę będzie zależał od specyficznych faktów i okoliczności dotyczących umów leasingu, w których Grupa będzie stroną. Szacowany przez Grupę wpływ to podwyższenie sumy bilansowej – praw do używania składnika aktywów oraz zobowiązań z tytułu leasingu o ok. 21 mln zł.
Zmiany do MSSF 2 Płatności na bazie akcji	1 stycznia 2018 roku	Nie	Zmiany wprowadzają wymogi w zakresie ujmowania: (a) skutków warunków nabycia uprawnień i warunków innych niż warunki nabycia uprawnień na wycenę płatności na bazie akcji rozliczanych w środkach pieniężnych; (b) płatności na bazie akcji mające funkcję rozliczenia netto z zobowiązaniami podatkowymi; oraz (c) modyfikacji warunków płatności na bazie akcji, które powodują zmianę klasyfikacji transakcji z rozliczanych w środkach pieniężnych do rozliczanych w instrumentach kapitałowych.
Zmiany do MSSF 15 Przychody z umów z klientami	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później	Tak	Zmiany do MSSF 15 wyjaśniają niektóre wymogi Standardu oraz zawierają szereg uproszczeń w zakresie okresu przejściowego dla jednostek, które wdrażają nowy Standard. Zmiany wyjaśniają, w jaki sposób należy: • dokonywać identyfikacji zobowiązań umownych (obietnicy przeniesienia towarów lub usług); • określać czy spółka działa we własnym imieniu dostarczając towary lub świadcząc usługi czy działa jako agent (jest odpowiedzialna za zorganizowanie dostarczenia towarów lub świadczenia usług); oraz

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Załączniki do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

			określać, czy przychód z udzielenia licencji powinien być ujęty jednorazowo czy rozłożony w czasie. Ponadto Zmiany zawierają dwa dodatkowe uproszczenia, których celem jest ułatwienie spółkom pierwszego zastosowania Standardu oraz redukcja związanego z nim kosztu.
MSSF 14 Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe	1 stycznia 2016 roku (Komisja Europejska podjęła decyzję o niezatwierdzeniu omawianego przejściowego standardu w oczekiwaniu na standard właściwy)	Nie	Ten przejściowy standard: - zezwala jednostkom stosującym MSSF po raz pierwszy na kontynuowanie dotychczasowych zasad ujmowania aktywów i zobowiązań regulacyjnych zarówno przy pierwszym zastosowaniu MSSF, jak i w sprawozdaniach finansowych za późniejsze okresy; - wymaga, aby jednostki prezentowały aktywa i zobowiązania regulacyjne oraz ich zmiany w odrębnych pozycjach w sprawozdaniach finansowych; oraz - wymaga szczegółowych ujawnień umożliwiających określenie rodzaju oraz ryzyk związanych z regulowanymi stawkami, w związku z którymi rozpoznano aktywa i zobowiązania regulacyjne zgodnie z tym przejściowym standardem.
Sprzedaż lub Przekazanie Aktywów Pomiędzy Inwestorem a Spółką Stowarzyszoną lub Wspólnym Przedsięwzięciem (Zmiany do MSSF 10 Skonsolidowane Sprawozdania Finansowe oraz do MSR 28 Jednostki Stowarzyszone)	Odroczona na czas nieokreślony	Nie	Zmiany usuwają istniejącą niespójność między wymaganiami MSSF 10 oraz MSR 28 w kwestii ujmowania utraty kontroli nad spółką zależną, która wnoszona jest do spółki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia. Podczas gdy MSR 28 ogranicza zysk lub stratę wynikającą z wniesienia aktywów niepieniężnych do spółki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia do wysokości zaangażowania kapitałowego innych podmiotów w tej jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu, MSSF 10 nakazuje rozpoznanie całego zysku lub straty na utracie kontroli nad jednostką zależną. Zmiany wymagają ujęcia całości zysku lub straty w przypadku, gdy przeniesione aktywa spełniają definicję przedsięwzięcia w rozumieniu MSSF 3 Połączenia Jednostek Gospodarczych (niezależnie, czy przedsięwzięcie ma formę jednostki zależnej, czy też nie). Częściowe rozpoznanie zysku lub straty (do wysokości zaangażowania kapitałowego innych podmiotów) nastąpi w przypadku, gdy transakcja dotyczy aktywów niestanowiących przedsięwzięcia, nawet jeśli te aktywa znajdowały się w jednostce zależnej.
Zmiany do MSSF 4 (umowy ubezpieczeniowe)	1 stycznia 2018 roku	Tak	Zmiany wprowadzają dwa opcjonalne rozwiązania, podejście nakładkowe oraz podejście odraczające, w celu zmniejszenia wpływu różnych dat wejścia w życie MSSF 9 Instrumenty Finansowe oraz mającego się ukazać standardu dotyczącego umów ubezpieczeniowych. Różne daty wejścia w życie tych przepisów mogą spowodować czasową zmienność wykazywanych wyników oraz niedopasowania księgowe.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Załączniki do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Zmiany wprowadzają:

- opcje dla spółek wystawiających umowy ubezpieczeniowe, aby zmienność wyników wynikającą z zastosowania MSSF 9 ujmować w innych całkowitych dochodach do czasu wejścia w życie nowego standardu dotyczącego umów ubezpieczeniowych; oraz
- opcję dla spółek, których działalność jest przede wszystkim związana z ubezpieczeniami, czasowego zwolnienia ze stosowania MSSF 9 do roku 2021. Jednostki, które odroczyły zastosowanie MSSF 9, będą nadal stosowały przepisy MSR 39 Instrumenty Finansowe.

Zmiany do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 2014-2016	1 stycznia 2018 roku (za wyjątkiem zmian do MSSF 12, które obowiązują w stosunku do okresów rocznych zaczynających się 1 stycznia 2017 roku lub później)	Nie	Doroczne ulepszenia MSSF 2014-2016 zawierają 3 zmiany do standardów. Głównie zmiany: • usuwają krótkoterminowe zwolnienia dla jednostek stosujących MSSF po raz pierwszy (MSSF 1 Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej Po Raz Pierwszy) dotyczących, między innymi, przepisów przejściowych MSSF 7 Instrumenty finansowe: Ujawnienia w zakresie ujawnień danych porównawczych oraz przeniesienia aktywów finansowych, oraz MSR 19 Świadczenia pracownicze; • wyjaśniają, że wymogi MSSF 12 Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach (z wyjątkiem ujawnień skróconych informacji finansowych zgodnie z paragrafami B10-B16 tego standardu) mają również zastosowanie w odniesieniu do udziałów w spółce zależnej, stowarzyszonej, wspólnym przedsięwzięciu oraz strukturyzowanej jednostki nieobjętej konsolidacją, które są zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży zgodnie z MSSF 5 Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana; oraz • wyjaśniają, że wybór w zakresie odstępstwa od stosowania metody praw własności zgodnie z MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach powinien być dokonany oddzielnie w odniesieniu do każdej jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia oraz wyjaśniają, kiedy tego wyboru należy dokonać.
KIMSF 22 Transakcje w Obcej Walucie oraz Zaliczki	1 stycznia 2018 roku	Nie	KIMSF 22 zawiera wytyczne w zakresie kursu wymiany walut, którego należy użyć dla wykazania transakcji w obcej walucie (takiej jak transakcja przychodowa), w przypadku gdy płatność jest dokonana lub otrzymana wcześniej w formie zaliczki, oraz wyjaśnia, że datą tych transakcji jest dzień początkowego ujęcia rozliczeń międzyokresowych czynnych lub przychodów przyszłych okresów związanych z zaliczką. W przypadku transakcji, w których następuje szereg płatności, dokonanych lub otrzymanych, dla każdej takiej transakcji jest ustalana osobna data transakcji.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Załączniki do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Zmiany do MSR 40 Nieruchomości Inwestycyjne	1 stycznia 2018 roku	Nie	Zmiany zawierają wyjaśnienia w zakresie przeniesienia do lub z nieruchomości inwestycyjnych: • przeniesienie do lub z nieruchomości inwestycyjnych powinno nastąpić tylko w przypadku zmiany sposobu wykorzystania nieruchomości; oraz • wraz ze zmianą sposobu wykorzystania nieruchomości powinna nastąpić ocena, czy nieruchomość kwalifikuje się jako nieruchomość inwestycyjna.
MSSF 17 Umowy Ubezpieczeniowe	1 stycznia 2021 roku	Nie	MSSF 17, który zastępuje przejściowy standard MSSF 4 Umowy Ubezpieczeniowe, zawiera zasady ujmowania, wyceny, prezentacji oraz ujawnień dla umów ubezpieczeniowych będących w jego zakresie. W przeciwieństwie do wymogów MSSF 4, w dużej mierze pozwalających na kontynuację dotychczas stosowanej polityki rachunkowości opartej o przepisy lokalne, MSSF 17 wprowadza nowy kompleksowy model (ogólny model wyceny). Model ten łączy obecnie stosowane ujęcie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej z ujęciem zysku w okresie, w którym świadczona jest ochrona ubezpieczeniowa, a także posiada następujące cechy: • jest oparty na koncepcji wypełnienia zobowiązań wynikających z umowy oraz wykorzystuje aktualne założenia; • przewiduje jedną zasadę ujmowania przychodów w celu odzwierciedlenia świadczonej usługi; • może być zmodyfikowany dla niektórych umów.
KIMSF 23 Niepewność Związana z Ujęciem Podatku Dochodowego	1 stycznia 2019 roku	Nie	KIMSF 23 wyjaśnia ujęcie podatku dochodowego, w przypadku gdy zastosowane podejście nie zostało jeszcze zaakceptowane przez organy podatkowe, oraz ma na celu zwiększenie przejrzystości. Kluczową z punktu widzenia KIMFS 23 kwestią jest ocena prawdopodobieństwa zaakceptowania wybranego ujęcia podatkowego przez organy podatkowe. W przypadku jeśli jest prawdopodobne, że organy podatkowe zaakceptują ujęcie podatkowe, co do którego występuje niepewność, to należy ująć podatki w sprawozdaniu finansowym spójnie z zeznaniami podatkowymi bez odzwierciedlenia niepewności w ujęciu podatku bieżącego oraz odroczonego. W przeciwnym wypadku podstawę opodatkowania (lub stratę podatkową), wartości podatkowe oraz niewykorzystane straty podatkowe należy ująć w kwocie, która w lepszy sposób odzwierciedli rozstrzygnięcie niepewności, przy wykorzystaniu jednego najbardziej prawdopodobnego wyniku bądź wartości oczekiwanej (sumy ważonych prawdopodobieństwem możliwych rozwiązań). Jednostka musi założyć, że organy podatkowe dokonają weryfikacji niepewnego ujęcia podatkowego oraz mają pełną wiedzę o tym zagadnieniu.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Załączniki do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Zmiany do MSSF 9 Instrumenty Finansowe	1 stycznia 2019 roku	Nie	Zmiany zezwalają, aby wyceniać aktywa finansowe z opcją przedpłaty, które zgodnie z warunkami umownymi są instrumentami o przepływach pieniężnych stanowiących jedynie spłatę nierozliczonej kwoty nominalnej i zapłaty odsetek od tej kwoty, za tak zwanym wynagrodzeniem ujemnym, w zamortyzowanym koszcie lub w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, zamiast w wartości godziwej przez wynik, jeśli te aktywa finansowe spełniają pozostałe mające zastosowanie wymogi MSSF 9.
Zmiany do MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych oraz wspólnych przedsięwzięciach	1 stycznia 2019 roku	Nie	Zmiany wyjaśniają, że jednostki ujmują inwestycje w jednostkach zależnych oraz wspólnych przedsięwzięciach, dla których nie jest stosowana metoda praw własności, zgodnie z wymogami MSSF 9 Instrumenty Finansowe.
Zmiany do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 2015-2017	1 stycznia 2019 roku	Nie	Doroczne ulepszenia MSSF 2015-2017 zawierają cztery zmiany do standardów. Główne zmiany: - wyjaśniają, że jednostka dokonuje ponownej wyceny udziałów kapitałowych we wspólnej działalności, kiedy obejmuje kontrolę nad tym przedsięwzięciem zgodnie z MSSF 3 Połączenia Przedsięwzięć; - wyjaśniają, że jednostka nie dokonuje ponownej wyceny udziałów kapitałowych we wspólnej działalności, kiedy uzyskuje współkontrolę nad wspólnym przedsięwzięciem zgodnie z MSSF 11 Wspólne Ustalenia Umowne; - wyjaśniają, że jednostka powinna zawsze ujmować konsekwencje podatkowe przepływów związanych z dywidendą w zysku lub stracie, innych całkowitych dochodach lub kapitale w zależności od tego, gdzie transakcja lub zdarzenie, która była podstawą ujęcia dywidendy została ujęta; oraz - wyjaśniają, że jednostka powinna wyłączyć z pożyczonych środków bez ściśle określonego celu środki pożyczone specjalnie w celu sfinansowania pozyskania dostosowywanego składnika aktywów do czasu, gdy zasadniczo wszystkie działania niezbędne do przygotowania dostosowywanego składnika aktywów do zamierzonego użytkowania lub sprzedaży będą zakończone; środki pożyczane specjalnie w celu sfinansowania pozyskania dostosowywanego składnika aktywów nie stanowią środków pożyczanych w celu sfinansowania pozyskania dostosowywanego składnika aktywów po tym, jak dostosowywany składnik aktywów jest już gotowy do zamierzonego użytkowania lub sprzedaży.

Noty przedstawione na stronach 10-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Załączniki do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Zarząd Jednostki Dominującej nie przewiduje, aby wprowadzenie powyższych standardów oraz interpretacji miało istotny wpływ na stosowane przez Grupę zasady rachunkowości, z wyjątkiem MSSF 9. Grupa planuje ich zastosowanie w terminach podanych w określonych standardach i interpretacjach (bez wcześniejszego zastosowania), pod warunkiem zatwierdzenia przez Unię Europejską.